

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1904. Andra Kammaren. N:o 48.

Lördagen den 30 april.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning statsutskottets utlåtande, n:o 92, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om godkännande af ett köpe- och bytesaftal rörande telefontäten i Stockholm med omnejd m. m.; och lämnades därvid, enligt förut skedd anteckning, ordet till

Om godkännande af ett köpe- och bytesaftal rörande telefontäten i Stockholm med omnejd m. m.

Herr Wallenberg, som anförde: Herr talman! Innan jag går in på att uttala mig i sak angående förevarande fråga, kan jag icke underlåta att gifva uttryck åt de känslor af obehag, som jag erfor vid debatten under förmiddagen genom de uttryck, som fälldes af en kammarens ledamot och som jag icke kan vara med om att låta oanmärkta passera.

Han är nu beklagligen icke här och därför skall jag icke tränga närmare in på detta område, men jag kan icke låta bli att uttala min förkastelsedom öfver detta hans sätt att gå till väga. Har en ledamot af kammaren något på person gående att klaga öfver, så må han anlita lagens eller grundlagens väg, men låta bli att använda dylika ord och dylika metoder, som mera höra till gränderna.

Med afseende å den nu föreliggande frågan, huruvida det skall vara för statsverket fördelaktigt att ingå ifrågavarande kontrakt, som utan tvifvel leder därhän, att staten en dag måste inköpa allmänna telefonbolagets område här i Stockholm, så är det naturligen icke mycken utsikt att få denna fråga genomförd i år, men då jag anser, att denna fråga är synnerligen viktig och att det är önskvärdt, att den kommer tillbaka ett annat år, vill jag icke underlåta att söka något tränga in i densamma enligt det åskådningssätt om frågan, som jag har. Här har talats om det tekniska, hvilket ock synes vara hufvudfrågan att taga i betraktande. Ur ren affärssynpunkt,

Om godkännande af ett köpe- och bytesafstal rörande telefontäten i Stockholm med omnejd m. m.
(Forts.)

synes mig uppenbart att man icke kan gå till väga på annat sätt än, som telegrafverkets chefer gjort, den ena först och den andra sedan.

Den förutvarande telegrafverkschefen har insett nödvändigheten af att på grund af tekniska betingelser det måste blifva en institution, som behärskar telefonväsendet i Stockholm. Han valde den väg att söka genom tvång komma till det mål, han äsyftade.

Den nye telegrafverkschefen har kommit till samma resultat, men valt en annan metod. Han har sett, att tvång utan tvifvel icke är lämpligt, och därför sökt använda öfverenskommelsens väg.

Jag tror också, att detta sätt mera tilltalar både denna kamraren och den allmänna opinionen, och jag tror därför, att den metod, han valt för att komma till målet, är i det hela mycket mera tilltalande än den föregående telegrafverkschefens. Frågan har således redan nu kommit i ett bättre läge, men det kan ifrågasättas, huruvida ett ytterligare uppskof kan befrämja dess lösning och huruvida icke ett uppskof af frågans afgörande kan leda därhän, att vi få betala dyrare än tillföre.

I detta hänseende ber jag att få erinra om, att man från Riksdagens sida vid flera tillfällen begått ganska betydande synder. Jag vill erinra om huru västkustbanans inköpande uppskötts vid ett par tillfällen och att, när vi slutligen funno det nödvändigt, den blef för staten betydligt dyrare än om vi gjort det i frågans första skede.

Jag tillåter mig vidare påpeka, att med afseende å malmfälten i norr det uttalades sistlidet är vid flera tillfällen ett beklagande däröfver, att man icke hade köpt grufvorna vid det tillfälle, då sådant stod till buds. —

Till ytterligare belysning vill jag vidare erinra om att här utanför Stockholm ligger en egendom, som heter Arsta och som vid förre ägarens, greve Sparres, död lär hafva salubjudits till Stockholms stad för 400,000 kronor. Egendomen är stor och ligger invid stadens gräns. Det torde vara uppenbart, att det varit en fördel för staden att köpa denna egendom. Man ville emellertid icke betala det pris, som då begärdes; man bjöd 200,000 kronor. I dag, mina herrar, lär för samma egendom begäras 6 millioner kronor.

Jag vill slutligen äfven erinra om ett annat fall ännu längre tillbaka i tiden, nämligen då sammanbindningsbanan och Stockholms centralstation byggdes. Då hade man tillfälle att köpa den mark, där nu det stora Lundbergska huset ligger i kvateret Lagerbärsträdet, för 75 öre pr kvadratfot. Nu kostar den 11 à 12 kronor kvadratfoten.

På samma sätt går det med det nu ifrågasatta köpet, mina herrar. Vi uppskjuta frågan, och vi få betala mycket dyrare, men detta må väl anses vara en dålig finanspolitik. Och hvarför skola vi uppskjuta? Jo, man säger, att vi icke äro säkra på hvad vi vilja. Men blifva vi till nästa år säkrare på hvad vi vilja? Är det vi, som sitta inne med sakkunskap i fråga om de tekniska anordningarna, eller telegrafstyrelsen? Jag tror, att telegrafstyrelsen blir lika vis i denna sak nästa år som i år och äfven att vi då äro lika litet visa i detta afseende. Vi handla endast efter våra känslor och

på en höft och tycka, att det är för dyrt, men erfarenheten i en mängd, andra fall visar, att ett uppskof endast leder till att vi få betala ändå mycket mera.

Här har flera gånger under debatten framhållits, att det är de tekniska angelägenheterna, som göra det så viktigt, att allmänna telefonbolagets nät nu inlöses. Ja, mina herrar, det är nog en viktig sak. Om vi se på kartan i sammanbindningsbanan, så kan man icke undgå att finna, att alla de linjer, som där äro uppdragna med två streck, likaväl kunna betjänas genom en linje. Det är samma betjäning för dem och samma apparater. I den mån som vi nu uppskjuta att inköpa allmänna telefonbolagets nät, så är det alldeles uppenbart, och det gifver äfven erfarenheten vid handen, att såväl allmänna telefonbolagets som rikstelefonens nät utvidgas, d. v. s. ett onödigt dubbelarbete kommer alltjämt att fortsättas, men detta dubbelarbete resulterar däri, att den dag, då vi kommit till klarhet om nödvändigheteten af att inköpa allmänna telefonbolagets nät, då har detta bolags nät utvidgats högst väsentligt — allt onödigt, om det nu inköpes, men som vid det ögonblicket kommer att öka summan, som vi få betala för ett nät, hvilket man sedan delvis icke kan använda. Att det går i den riktningen, tror jag nästan, att man har anledning att förmoda med kännedom om den energi, med hvilken allmänna bolagets angelägenheter ledas. Det är icke länge sedan vi läste i tidningarna vid ett tillfälle, då denne man firade en högtid, att hans stora mål i lifvet skulle blifva: ett hushåll, en telefon. Kan man verkligen förmoda, att mannen med en sådan verksamhetslust kan göra halt i telefonverksamheten eller åtminstone skrufva ned den, på det att vid tidpunkten, då svenska Riksdagen har lust att inköpa nätet, detta icke må blifva onödigt dyrt. Det är alldeles visst, att hvarje kraftig utveckling af allmänna bolagets nät kommer att föranleda att, när det en gång skall inköpas, det blir betydligt dyrare än om det nu köpes.

Här har i de handlingar, som stå oss till buds, äfvensom i det föredrag som hållits af generaldirektör Sahlin, blifvit ådagalagdt, att rikstelefonen förtjänar omkring 7 procent på det kapital, som af staten insatts i företaget, och likaså har det blifvit angifvet, att allmänna bolaget på sin telefondrift äfvenledes förtjänar omkring 7 procent. I detta hänseende äro de således ungefär likställda, men i ett hänseende vill jag påpeka en skillnad, hvarigenom allmänna bolaget har en stor fördel, och det är, att staten måste beräkna att i de längre bort belägna delarna af landet, hvilka staten på grund af kulturella omständigheter och dylikt måste så långt möjligt är tillgodose, förtjänsten för staten naturligen blir betydligt mycket mindre än i de mera centrala delarna. Jag nämner detta, särskildt därför att här åtminstone samtalsvis framhållits, att man i denna kammare icke skulle vara benägen att gå denna fråga in på lifvet, därför att det är ett Stockholmsintresse. Men, mina herrar, det är icke på det sättet, utan det är ett statsintresse, att man just här i Stockholm förvärfvar en så stor del af telefnätet som möjligt. Detta är att bedrifva saken affärsmissigt, och telegrafverkschefens uppfatt-

Om godkännande af ett köpe- och bytesaftal rörande telefnätet i Stockholm med omnejd m. m.
(Forts.)

Om godkännande af ett köpe- och bytesafstal rörande telefontjänsten i Stockholm med omnejd m. m.
(Forts.)

ning har uppenbarligen varit, att söka upp sina klienter, där de äro till finnandes i det största antalet, och det är just här i Stockholm. Och det är dessa kunder, som med afseende å driften äro för telegrafverket de billigaste, ty för att betjäna dessa kunder behöfver man endast anlägga jämförelsevis korta ledningar, åtminstone vida kortare än för de kunder, som skola uppsökas i de längst bort belägna delarna af Dalarna eller i Lappland. Därför är det också förklarligt, hvarför telegrafverkets chefer så ifrigt drifvit denna telefonpolitik i Stockholms stad och dess omnejd, nämligen just därför att det är ett statsintresse. Men just härigenom kan man också bättre tillgodose invånarne inom landets mera aflägsna delar än hvad som eljest vore fallet.

Jag ber slutligen att få erinra därom, att man ofta hör talas om att statens affärsdrifvande verk icke skulle vara så väl tillgodosedda med afseende å ledningen som enskilda bolag. Då nu ett verk under två på hvarandra följande chefer blifvit skött på ett kraftigt och energiskt sätt, hvilket ingen torde kunna bestrida, så synes det mig verkligen vara oklokt af svenska Riksdagen att icke visa välvilja mot förslag, som framkommit från dylika chefer.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr vice talmannen Pehrson: Herr talman! Det vill synas, som om det skulle vara mindre tillrådligt att våga uttala ett försvar för det förslag, som utskottet har framkommit med, så mycket mera som enligt någras förmenande statsutskottet skulle hafva ganska klena motiv för sin mening. Herr Hammarskjöld har varit en af dem, som särskildt framhållit detta, och han förklarade, att utskottets utlåtande var särdeles magert eller, såsom jag tror han sade, förtvifladt magert. Jag tror, att herr Hammarskjölds kamrater inom utskottet hade hållit honom räkning för, om han hade velat vara så välvillig att säga dem detta redan i utskottet i stället för här i kammaren, så att de därigenom hade kunnat blifva i tillfälle att närmare tänka öfver saken, innan de biträdde utskottets motivering, sådan som den nu föreligger. Om herr Hammarskjöld hade valt denna för hans kamrater mildare utväg, hade de måhända kunnat komma med en bättre skriven motivering än den, vi nu hafva att öfverväga. Men om statsutskottets motivering är förtvifladt mager, så skulle man väl haft rätt att fordra att den, som sade detta, skulle hafva bjudit på något, som varit utmärkt delikat. Vi veta alla hvad han bjudit på, så detta behöfver jag ej upprepa. Det har redan blifvit upptaget från annat håll och där besvaradt. Således tror jag, att jag, för att icke göra mig skyldig till att onödigtvis taga kammarens tid i anspråk, i hufvudsak kan hänföra mig till hvad som redan blifvit sagdt i det afsendet af herr Olsson i Stockholm. Statsutskottet har fäst hufvudvikten vid att staten skulle blifva bunden i sin telefonverksamhet genom taxebestämmelser, som endast kunde komma till stånd genom ett godkännande af det allmänna bolaget. Dessa taxebestämmelser skulle gälla för Stockholms stad och för telefoner inom ett område af 30 kilometer rundt omkring staden.

Det har nu under förmiddagen framhållits, att det icke skulle ligga så synnerlig vikt vid detta, emedan det ändå vore fördelar, som kunde uppväga den möjligen förefintliga olägenheten. För min del har jag icke kunnat under ärendets förberedande behandling inom utskottet inse annat än att dessa bestämmelser äro af sådan beskaffenhet, att de icke kunna antagas, därför att staten icke skulle kunna komma ifrån dem *någon gång* under annan förutsättning än att det allmänna bolaget sjäfvilligt ville gå in därpå. Men att det allmänna bolaget skulle göra detta, är väl föga hopp om. Det återstår kanske till sist ingenting annat för staten än att, om staten skall kunna på ett tidsenligt och i öfrigt tillfredsställande sätt ordna sin telefonverksamhet, staten måste lösa in allmänna bolagets egendom. Det är nu en affär, som icke är just så angenäm att på rak arm, så att säga, uttala sig för, och Riksdagen har ju pröfvat denna fråga för ett par år sedan och då funnit den alltför stor för att, om jag så får säga, på en gång smälta densamma.

Men telefonväsendet är af sådan beskaffenhet och intager för närvarande ett sådant rum i den allmänna samfärdseln, att man icke kan annat än ägna åt detsamma en mycket allvarlig uppmärksamhet. På dem, som hittills känt sig obenägna för, att statsverket skulle inlösa det allmänna telefonbolagets egendom här i Stockholm, på dem tränger sig därför allt mer och mer den tanken, att det måhända till sist icke återstår någon annan utväg.

I hvarje fall skulle jag vilja säga, att det kanske kunde vara mera tillräddligt att gå den vägen, ty om man nu först vidtager en åtgärd sådan som den nu föreslagna och betalar ut i rundt tal 2,600,000 kronor och det sedermera visar sig, att det i alla fall icke blir möjligt att i längden på ett tillfredsställande sätt bedriva statens telefonverksamhet, då kommer ju frågan om inköp af de enskilda bolagens hela nät. Antag t. ex., att man skulle med de åtgärder, som här föreslagits, kunna hjälpa sig endast en 15 à 20 år fram i tiden — hvilket jag icke håller för omöjligt, måhända har jag i stället tagit till en alltför kort tid. Utgår man emellertid från detta antagande, är det nog sannolikt, att det efter en tid så där omkring blir allvarligt ifrågasatt, att staten skall öfvertaga all telefonverksamhet inom landet. Om staten då skall inlösa bolagens telefonegendom efter de grunder, som här blifvit föreslagna, kan det hända, att den kan anses vara värd bortåt en sexton à tjugo millioner kronor. Om däremot staten något snarare bestämmer sig för att inlösa denna egendom, förefaller det mig, som om det skulle ställa sig mycket billigare. I hvarje fall tror jag, att man kan säga, att, om staten inlöser den tidigare, man kunde räkna på, att en ej obetydlig del af köpesumman skulle om t. ex. 15 år härefter vara amorterad, icke med statsmedel, utan med abonnemangsafgifter. Om i stället inlösningstiden skulle infalla först exempelvis 15 år härefter, huru skulle det ställa sig då? Vi ha då först 15 år förut betalt 2,600,000 kronor och skulle därefter lösa in återstoden af bolagens telefonnät för en oskäligt stor köpeskilling.

Jag har nu icke fäst mig vid några andra detaljer, som jag

Om godkännande af ett köpe- och bytesaftal rörande telefontäten i Stockholm med omnejd m. m.
(Forts.)

Om godkännande af ett köpe- och bytesaftal rörande telefonnäten i Stockholm med omnejd m. m.
(Forts.)

möjligen skulle kunna draga fram, utan jag har berört det enligt min mening väsentligaste af hvad det här gäller.

Jag skulle nu endast vilja tillägga, att, när ett ärende af sådan beskaffenhet som detta förelägges Riksdagen, det vore högeligen önskligt, om det framkomme i ett lättfattligare skick och med något klarare och tydligare bestämmelser än dem, som föreligga i det förslagskontrakt, som åtföljer den kungl. propositionen. Det är icke oss alla gifvet, som sitta här i Riksdagen och som dels ha oss en begränsad tid tillmätt för våra arbeten här och dels icke äga juridiska insikter, att rätt kunna tyda, hvilka bestämmelser som helst, huru invecklade de tilläfventyrs må vara. Och att dessa kontraktsbestämmelser anses vara mycket svårtydda, det visade sig under ärendets behandling inom utskottet; och det har alltså påvisats af en talare på stockholmsbänken här i dag. Det framgår äfven af den tolkning, som reservanten inom telegrafstyrelsen gifvit åt meranämnda kontraktsbestämmelser.

Jag tror alltså, att man icke har alltför svaga skäl för att gå med på statsutskottets hemställan, till hvilken jag, herr talman, nu ber att få yrka bifall.

Herr Waldenström: Herr talman, mina herrar! Det har alltid ansetts, att kommunikationer skola vara till för att befordra samfärdseln mellan människor. Men telefonkommunikationerna tyckes man anse vara till för att försvåra samfärdseln mellan människor, som behöfva anlita detta samfärdsmedel.

Vi hade det verkliga så bra, när vi hade de två näten med samtrafik från det ena till det andra mot en måttlig afgift, som ingen klagade öfver.

Kungl. telegrafstyrelsen åtog sig emellertid å allmänhetens vägnar att klaga öfver, att denna afgift på 10 öre var för dryg. Men hvad rätt hade styrelsen till det? Om de, som betalade dessa 10 öre hade klagat, så hade det varit någon reson. Men när de icke klagade, och då telegrafverket icke behöfde betala ett enda öre af dessa tio, hvad hade styrelsen då att klaga öfver? Rakt ingenting! Det var bara en förevändning och ingenting annat. Det är en af de största administrativa galenskaper, som man på senare tider gjort sig skyldig till, då man afbrutit telefonsamtrafiken. Detta afbrott är att förlikna vid det förhållande som skulle inträda, om järnvägsstyrelsen hittade på att afbryta samtrafiken mellan de enskilda järnvägarne och statens järnvägar, förhindra de enskilda järnvägarnas vagnar att löpa in på statens stationer samt tvinga dem att stanna ett stycke där utanför för att aflasta godset på åkdon och skjutsa det till dessa stationer för att sedan inlastas i statens vagnar, allt i syfte att lifvet måtte blifva så surt som möjligt för de enskilda järnvägarna. Jag kan icke se någon egentlig skillnad mellan det ena och det andra.

Riksdagens ledamöter voro för några dagar sedan inbjudna af generaldirektören för telegrafverket att åhöra ett föredrag i telefonfrågan. Generaldirektören framställde på ett riktigt öfverlägset sätt,

med det mest objektiva lugn i världen alla de olägenheter, som afbrottet i samtrafiken vållat; och han gjorde med en kallblodighet, som om han själf icke hade haft det ringaste med denna sak att skaffa. Jag kände mig under hans föredrag flere gånger frestad att stiga upp och fråga: hvem är det som rår för allt detta? Men man fick ju icke yttra sig.

Olägenheterna äro, som sagdt. ofantligt stora. Herr statsrådet och chefen för civilepartementet har påpekat, hvilket afbrott i samfärdseln det har blifvit genom afbrottet i samtrafiken mellan riks- och allmänna telefon. Innan samtrafiken afbröts, var det under de fem månaderna januari—maj 1903 45,668 öfvergångar i månaden från allmänna till rikstelefon; men sedan afbrottet skedde, har det per månad varit 1,583 öfvergångar. Under de fem första månaderna af år 1903 var det, per månad räknadt, 65,209 öfvergångar från riks- till allmänna telefon; sedan afbrottet skedde, har det varit endast 2,871. Ja, ett sådant afbrott har det blifvit i telefonsamfärdseln. Jag vill fråga: är det reson att ställa till sådana obehag för allmänheten? Telefonkommunikationerna äro väl till för allmänhetens skull och icke för telegrafstyrelsens skull. Och det skulle väl höra telegrafstyrelsen till att göra hvad den kunde för att befordra samfärdseln i stället för att försvåra den.

För åtskilliga år tillbaka vägrade statens järnvägar samtrafik med Uppsala—Gäfle järnväg. Jag var ett par gånger uppe hos Konungen med andra deputerade från Gäfle för att framhålla olämpligheten af detta. Men det sades: »Denna järnväg är en för svår konkurrent, den tar trafik från statsbanorna.» Ja, på det sättet gick det en tid. Men det har måst upphöra, och samtrafik har upprättats. Visst måste man säga, att banan Uppsala—Gäfle—Ockelbo är en väldig konkurrent till banan Uppsala—Storvik—Ockelbo. Men det har varit där, såsom det varit på telefonområdet, att den enskilda företagsamheten gått i spetsen med förbättringar efter förbättringar, så att den tvungit statsadministrationen att följa efter, hvilket säkerligen icke skulle ha skett, om ej den enskilde gått före.

Nu har man, förstås, upprättat den där märkvärdiga »öfverföringen»; och kanske många af herrarne här icke känna till hvad det vill säga. Det är ett alldeles nytt ord, en alldeles ny sak. Det förhåller sig därmed så, att, om jag, som har rikstelefon i Gäfle och allmän telefon här i Stockholm, vill telefonera, när jag är i Gäfle, till min hustru i Stockholm, så måste jag telefonera genom »öfverföringen». Då svarar en fröken, och jag får säga henne, hvad jag vill säga min hustru. och sedan säger hon min hustru detsamma. Så får hon, d. v. s. min hustru, säga till fröken, hvad hon vill ha sagdt till mig o. s. v. Det är ju en ypperlig anordning.

Man kan emellertid komma ifrån det där på ett annat sätt. Herr finansministern, som sitter där nere, skulle en gång telefonera till mig. Han hade riks-, och jag har allmän telefon. Han telefonerade då till riksdagsklubben på rikstelefon och bad en vaktmästare säga mig i allmänna telefon, hvad han ville ha sagdt. Jag svarade vaktmästaren och bad honom säga herr finansministern hvad jag

Om godkännande af ett köpe- och bytesafstal rörande telefonnäten i Stockholm med omnejd m. m.
(Forts.)

Om godkännande af ett köpe- och bytesaftal rörande telefontätnen i Stockholm med omnejd m. m.
(Forts.)

ville ha sagdt. Är icke det utmärkt? Är det icke en uppfinning, på hvilken man borde taga patent?

Och detta alltsammans hvarför? Jo, därför att rikstelefonen hade svårighet att i Stockholm uthärda konkurrensen med de enskilda telefonbolagen. Men rikstelefonen har ju hela det öfriga Sverige, där rikstelefonen icke har någon konkurrent alls. Hvarför kunde den icke nöja sig med det då?

Nu sades här åtskilligt om de tekniska svårigheter, som vållades af de två telefontätnen. Det vore, sade man, snart omöjligt att komma fram för de många trädarnes skull, när det skulle vara två telefontät. Men, mina herrar, om samtrafiken återställes, så behöfver hvarje familj, hvarje hus bara den ena telefonen, vare sig riks eller allmänna. De tekniska svårigheterna ha uppstått just af detta förfärliga afbrott i samtrafiken, som tvingar en så stor mängd människor att lägga sig till med två telefoner. Det gör fyra telefontrådar i stället för två för hvarje sådan abonnent. Är det rätt att först afbryta samtrafiken och framkalla en sådan situation och sedan klaga öfver de tekniska svårigheter, som däraf uppkomma? De tekniska svårigheterna kan man som sagdt väsentligen undvika genom att återställa den afbrutna samtrafiken.

Nu sade herr civilministern, att om man ser på kartan där ute i sammanbindningsbanan, så skall man finna, hurusom dubbla ledningar, dubbla trådar löpa efter alla landsvägar. Ja, men behöfvas då icke alla dessa trådar? Jo, de behöfvas nog och kanske dubbla antalet till. Ty om man skall telefonera ut till landet, är det ofta mycket svårt att komma fram. Försöker man på rikstelefonen, så är det upptaget. Försöker man på allmänna telefonen, är det också upptaget. Om de bägge näten blifva sammanslagna, kan man säkert icke taga ned en enda ledning, som går ut till landsorten. Alla de befintliga ledningarna behöfvas nog fortfarande.

Här har man klagat öfver, att Stockholms stad vägrat att låta telegrafverket lägga ned några nya trummor i gatorna, förrän samtrafiken mellan rikstelefonen och allmänna telefonen vore återställd. Ja, Stockholms stad gör obegripligt rätt i det; det är en mycket sund kommunalpolitik.

Herr Hedin har anmärkt, att Stockholm icke rör om marken till obegränsadt djup och icke heller luften ända upp till himmelen. Ja, det är en ganska invecklad fråga, frågan om dispositionsrätten till luftområdet. Första gången uttrycket »dispositionsrätten till luftområdet» förekom i riksdagen, var på 1880-talet i en Kungl. Maj:ts statsverksproposition. Man frågade hvad denna dispositionsrätt var för någonting. Jag var betänkt på att väcka en motion för att få besked om den saken. Men då svarade man mig, att en person hade af regeringen fått i uppdrag att utarbete ett lagförslag därom, just ett sådant lagförslag, som herr Hedin talade om. Så vidt jag vet, har emellertid detta lagförslag icke ännu blifvit utarbetadt.

Det torde vara ganska svårt att få reda på, hvem som har dispositionsrätten till luften och huru högt den rätten sträcker sig.

Likaså till marken under ytan. Men att Stockholms stad har rättighet till jorden under sina gator så djupt, som telefontrummor läggas, det anser jag vara alldeles gifvet. Ty, om jag icke misstager mig, läggas dessa trummor icke mer än en fot under trottoarytan, och så djupt måste väl Stockholms stad ha rättighet att besitta marken under gatunivån.

Nu sade herr statsrådet, att det är omöjligt att gå tillbaka till den gamla samtrafiken, och det sökte han bevisa genom att påpeka, att under det sista år, som samtrafik ägde rum, ökades allmänna telefonbolagets abonnenter med 2,200 under det att rikstelefonens abonnentantal här i Stockholm endast ökades med 378. Sådant vore omöjligt att uthärda, sade han. Men hvarför det? Om två affärer konkurrera med hvarandra, så får väl icke den ena dräpa den andra, därför att denna har större framgång, äfven om den förra är en statsinstitution.

För resten vill jag säga, att den där öfvergångsavgiften af 10 öre enligt min tro icke haft något att betyda härvidlag. Herrarne veta, att allmänna telefonbolaget under de senare åren haft högre abonnemangspris här i Stockholm än rikstelefonen. Allmänna bolaget har haft en afgift af 60 kronor för telefonen med två apparater på en linje, medan rikstelefonen har haft en afgift af endast 50 kronor för en apparat på en linje. Men fördelen af att ha allmänna telefonen har varit den, att man på allmänna kunnat träffa ofantligt många fler än på riks, och därför har man tagit allmänna trots det högre priset. Öfvergångsavgiften å 10 öre har i det fallet enligt min tanke icke spelat den allra minsta roll. Då skulle väl de högre abonnemangsavgifterna ha spelat större roll i motsatt riktning.

Nu, sade herr statsrådet, sedan afbrottet i samtrafiken skedde, nu finner man, hurusom rikstelefonabbonenternas antal ökats. Ja, det är sant, att en sådan ökning ägt rum, men hvarpå beror det? Jo, i väsentlig grad därpå, att en stor mängd af allmänna telefonbolagets abonnenter måste skaffa sig rikstelefon, när samtrafiken upphörde. Men därigenom ha äfven de tekniska svårigheterna ökats; det är resultatet af alltsammans.

För öfrigt sade också herr statsrådet, att ett återvändande till den gamla samtrafiken strandade därpå, att allmänna telefonbolaget fordrade, att få behålla öfvergångsavgiften å 10 öre. Det har talats mycket om en samtrafik utan några avgifter, men jag undrar, om de tekniska svårigheterna skulle ha minskats därigenom. Telegrafverket ville för sin del gå in på en öfvergångsavgift af 5 öre, men icke kan väl någon af herrarne tro, att derigenom de tekniska svårigheterna skulle ha minskats. Hvad för öfrigt beträffar frågan om en fri samtrafik mellan de olika näten, anser jag, att det har varit en lycka, att ingen sådan trafik har existerat. När vi i Gäfle skulle sälja vårt telefonnät till telegrafstyrelsen — jag ifrade mycket för den försäljningen, och jag kan säga, att jag väsentligt bidrog till, att den gick igenom — då var det flere, som ville, att såsom villkor för försäljningen skulle fordras, att vi skulle få fri samtrafik med Falun och Uppsala, ja till och med Stockholm. Jag

Om godkännande af ett köpe- och bytesafstal rörande telefonnäten i Stockholm med omnejd m. m.
(Forts.)

Om godkännande af ett köpe- och bytesafstal rörande telefontjänsten i Stockholm med omnejd m. m.
(Forts.)

bekämpade detta förslag på den grund, att ett antagande däraf hade varit detsamma som att omintetgöra all den viktigare trafiken. Då hade nämligen dessa linjer blifvit upptagna af allehanda prat utan värde, så att när någon haft något viktigt att säga han fått från stationen det svaret: »Det är upptaget!» samt blifvit tvungen att telegrafera. Det är en ren fördel att det i Gäfle är afgift för samtal med Falun och Uppsala och isynnerhet Stockholm. Så var det äfven här i Stockholm, när man hade afgift för öfvergång från rikstelefon till allmänna telefon och tvärtom. Då kunde man komma fram från det ena nätet till det andra och slapp stå och förarga sig däröfver, att när man kom och hade något viktigt att säga, så höll en flickslinka på och telefonerade och frågade hur farbror mädde och hur tant sofvit i natt och hur det var på balen i går och allt sådant där. Sådant frågar man inte, om det kostar 10 öre.

Nu säger man att det ifrågasatta köpepriset är för dyrt. För min del kan jag dock icke instämma däri. Jag anser, att priset tvärtom är billigt. Jag tror, att hvarenda affärsman, som hade pengar och vore i tillfälle att i dag göra en tvåmillionerkronorsaffär, om hvilken han visste, att han inom 20 år skulle på den affären förtjäna så mycket, att han kunde förränta och amortera hela det utlagda kapitalet, så att han efter den tiden vore skuldfri ägare af affären eller, med andra ord, ägare af två millioner kronors värde — hvarenda affärsman, menar jag, som vore i den situationen, skulle begärligt gripa efter den affären. Och dum vore han, om han icke det gjorde.

Men om ifrågavarande köpepris är rimligt, så fruktar man, att inlösningsen af nätet i dess helhet kan blifva ytterst dyr, om och när den kommer till stånd. Vi veta icke, säger man, hur stor summa den kan komma att gå till. Ja, det är sant. Men enligt den här föreslagna öfverenskommelsen skall lösenssumman vid denna affär icke bli större, än att den på 20 år skall kunna amorteras, tack vare den vinst aflären lämnar. Och då vill jag säga, att ju större summan blir, dess bättre affär blir det. Om jag hade pengar att köpa en hundramillionerkronorsaffär, som på 20 år kunde förränta sig så, att köpesumman då vore amorterad, så skulle jag göra den affären, innan jag ginge härifrån i kväll. Jag skulle icke låta den man, som bjöde mig en sådan affär, sofva på saken tills i morgon, ty då kunde jag inte vara säker på, att han inte sofve sig så nykter, att han ångrade sig. Såsom bevis på, att affären är för dyr har man äfven anfört den omständigheten, att allmänna telefonbolagets aktier stiga ofantligt i pris, så snart det blir fråga om, att staten skall köpa bolagets nät. Ja, det är också alldeles naturligt. I bolagets stadgar står nämligen, att utdelningen icke får uppgå till mer än 8 procent, förrän reservfonden går upp till samma belopp som aktiekapitalet eller två millioner kronor. Om statsverket skulle köpa bolagets egendom, så blefve de nu i reservfonden bundna penningarna utöfver aktiekapitalet lösa till utdelning, och detta måste ovillkorligen medföra, att aktierna stiga.

Det är säkerligen många bland herrarne, och bland allmänheten,

som tro, att statstelegrafverket nog lätt skall kunna konkurrera ihjäl allmänna telefonbolaget. Generaldirektören uppkastade den frågan i sitt ofvan nämnda föredrag, men han tillade, att sådant är lättare sagdt än gjordt. Allmänna telefonbolaget har nämligen inkomster icke allenast af sina telefoner utan äfven af sin andel i L. M. Ericssons fabrik, som lämnar större nettobehållning åt bolaget än hvad detta utdelar åt sina aktieägare. Därför har bolaget säkerligen att beräkna stora inkomster af sina anläggningar i Moskva och i Warschau, där det har 18 års monopol i fråga om telefoner, om jag icke minnes orätt. Herr Hammarskjöld har också — i full öfverensstämmelse med hvad generaldirektören yttrade i sitt föredrag — framhållit, att man måste noga besinna detta.

För min enskilda del skulle jag allra helst se, att de båda bolagen finge existera jämsides och att samtrafiken återställdes, så att det blefve alldeles som förut. Allmänheten skulle hellre betala ej blott 10 utan 25 öre för öfvergången än ha det, som det nu är. Det har för öfrigt visat sig, att behofvet af öfvergång från allmänna telefon till rikstelefon är icke mer än hälften af behofvet att gå i motsatt riktning. Abonenterna på riks äro därför i dubbelt högre grad än abonenten på allmänna lidande af det närvarande tillståndet. Och det är dock horribelt, att telegrafverket skall pålägga sina egna telefonabonnter sådana olägenheter blott för nöjet att få bekriga Allmänna bolaget genom att afbryta den samtrafik, med hvilken alla människor utom generaldirektören voro nöjda.

Hvad bör man alltså yrka i ett sådant fall som detta? Helst skulle jag naturligtvis yrka bifall till utskottets förslag under förutsättning, att regeringen grepe in och lagade, att vi finge tillbaka samtrafiken. Jag inlämnade i början af denna riksdag en begäran till herr statsrådet och chefen för civildepartementet, att åtminstone riksdagsmännen skulle få rätt till samtrafik. Jag väntade mig det svar, som jag fick, men jag hade i alla fall fått tillfälle att påpeka de olägenheter, med hvilka man har att kämpa under det nuvarande systemet.

Då jag emellertid nyss hörde från statsrådsbänken, att det icke är att beräkna, att en samtrafik skall komma till stånd igen, så skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts nu förevarande proposition med den förändring af densamma, som blifvit föreslagen i den vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Hans excellens herr statsministern Boström: Herr talman, mina herrar! Jag kan af hvad som passerat i dag vid behandlingen af den kungl. propositionen väl förstå, att dess öde är besegladt, och att den icke kommer att vinna Riksdagens godkännande. Det må väl i alla fall kunna tillåtas mig att till besvarande få upptaga några af de många anmärkningar, som vi hört framställas mot densamma.

Den första anmärkningen, den som ock främst återfinnes i utskottets betänkande, är, att staten genom aftalet skulle, hvad angår rikets största kommun och dess omnejd, afhända sig rätten att be-

Om godkännande af ett köpe- och bytesafval rörande telefontänet i Stockholm med omnejd m. m.
(Forts.)

Om godkännande af ett köpe- och bytesaftal rörande telefonnäten i Stockholm med omnejd m. m.
(Forts.)

stämma afgifterna för rikstelefonens tillhandahållande åt allmänheten samt binda sig vid upprätthållande af viss i aftalet fastställd taxa. Det är ju gifvet, att detta är en olägenhet. Men om man besinnar, att det här varit fråga om att träffa ett aftal med ett bolag, som har rätt att betjäna allmänheten, måste man väl erkänna, att det varit nödvändigt att söka komma öfverens. Och när nu uppgörelsen blifvit så rymlig, att den omfattar telefonapparater från ett pris af 36 kronor till 80 à 100 kronor, är det väl tämligen gifvet, att man därigenom har större tillfälle att kunna välja, hvad man finner lämpligast. Herrarne ha redan hört, att allmänna bolagets ställning är sådan, att det lämnar en synnerligen vacker utdelning oafsedt inkomsten på telefonrörelsen. Bolaget kan alltså, om konkurrensen blefve fri och obunden, sätta ner sina afgifter huru lågt som helst. Staten däremot kan icke göra detta, enär man på den har det berättigade anspråk, att den skall förränta och betala sina lån. Jag kan icke se, att det finnes någonting att klaga öfver, när allmänheten har att välja inom så stort område som jag nämnt, helst den därjämte, om den icke är belåten med vare sig bolagets eller statens telefoner, kan mot en afgift, som icke är betungande, gå öfver i det andra nätet.

Vidare talar utskottet om, att förändrade förhållanden kunna inträda med afseende å telefonväsendet, dess utveckling och anordningarna för detsamma. Ja, det är riktigt. Men herrarne må komma ihåg, att om sådana förändrade förhållanden skulle inträda, så komma de att drabba statens och bolagets nät på samma sätt. De uppfinningar och förbättringar som göras kunna såväl staten som bolagen betjäna sig af; och det synes mig då vara tämligen gifvet, att båda komma att göra det, och att det sålunda blifver ett egalt förhållande.

Man har vidare klagat öfver villkoren för inlösningen. Det förefaller mig alldeles påtagligt, att man icke nu kan bestämma, att i en framtid koppartråd eller järntråd, eller hvad det må vara, skall betalas med något visst nu fixerat pris. Men däremot föreställer jag mig, att såväl nu som framdeles hvad som bestämmer en affärs värde är den afkastning den lämnar. Och när man här ifrågasätter, att priset en gång skall bestämmas efter afkastningen, synes det mig, att man fått den grund, som är den enda i framtiden hållbara. Men säger man, och vice talmannen betonade det särskildt, nu gäller det endast att betala 2,600,000 kronor, men om en 14 à 15 år få vi nog betala mycket mera. Ja, naturligtvis; men vi må komma ihåg, att vi på samma gång också få väsentligt högre afgifter till att förränta och afbetala detta nya köpekapital. Det är konstateradt, att telegrafverket hittills utan svårighet såväl betalat sina omkostnader för telefonväsendet som förräntat och amorterat de för utvecklingen af rikstelefonens nät lämnade lån, så att mer än hälften däraf, eller omkring sju och en half miljon kronor, redan återbetalats. Detta visar, att telefonrörelsen lämnar både ränta och vinst; och det finnes ingen anledning att betvifla, att icke så fortfarande skall komma att ske.

Så säger man: vi böra icke göra på sätt som nu föreslagits utan i stället köpa in nätet i sin helhet, ty det vore affär för staten. Ja, det är nog sant. Men huru gjorde man väl för ett par år sedan? Då föreslog Kungl. Maj:t just detta, sedan cheferna för danska och norska telegrafverken jämte en tredje person, f. d. talman i denna kammare, som visst icke var obevandrad i affärer, företagit en värdering af bolagens fasta och lösa egendom. Jo, Riksdagen sade nej. Nå, Riksdagen var ju i sin fulla rätt. Men när sålunda Riksdagen icke ville ha nätet i sin helhet, och det var påtagligt, att det ur allmänhetens synpunkt vore ytterst önskvärdt, att de nuvarande förhållandena finge ett slut, så slog man in på den väg man brukar gå, när en fråga icke i sin helhet kan lösas. Man sökte lösa den partiellt. Det pris, som man nu beräknat, har man fått med ledning af de siffror, som dessa förre sakkunnige lämnat. Det är här nästan, tycker jag, som i den gamla leken: när jag säger släpp, så håll, och när jag säger håll, så släpp.

Det har äfven framhållits önskvärdheten och nyttan af, att samtrafiken återställdes. Jag vet ingen som liffigare än telegrafverket har erkänt detta; och bättre kunde man icke återställa samtrafiken, än genom att, såsom telegrafverket önskar, göra den fri. Men bolagen ha svarat: nej, vi kunna icke gå in därpå. Staten har då sagt: vill ni icke nedsätta afgiften till hälften? Nej, det vilja vi icke, ha bolagen svarat. Det finns ju ingen annan möjlighet, än att låta detta öfverklagade förhållande fortfarande äga rum. Ty det går icke an, det visar erfarenheten, att låta allmänna telefonbolaget blifva den makt, som tager ledningen och öfvertaget af telefonrörelsen i Stockholm och därigenom medelbart äfven öfver de långledningar, som från Stockholm gå ut öfver landet.

Jag vill icke längre upptaga kammarens tid med att bemöta de invändningar, som gjorts mot Kungl. Maj:ts proposition. De ha redan här bemötts lika bra och bättre än jag kunnat göra det. Men jag har egentligen begärt ordet med anledning af ett yttrande, som på förmiddagen fälldes af en ledamot på Stockholmsbänken, nämligen herr Hedin. Jag vill nu icke fästa mig vid hans godköpskvickhet, att vår Herre är de dårars förmyndare. Det är en sanning, som gäller flera än de dårar — den gäller till och med en sådan stor potentat som herr Hedin. Men hvad jag särskildt vill fästa mig vid är ett uttalande, som han gjorde, och hvaraf jag skaffat mig ett utdrag ur kammarens stenografiska protokoll. Enligt detta yttrade han följande: »Det nu föreliggande förslaget är i ett väsentligt hänseende ganska likt förslaget för två år sedan därtinnan, att båda förslagen utgöra ett vittnesbörd om, att när helst ett stort kapitalintresse i skopnaden af ett bolag pekar på någonting och säger: jag vill bra gärna ha det där, anser sig alltid svenska regeringen skyldig att mot denna höga makt ställa sig till dessa fordringars förfogande.» Jag kan icke förstå annat, än att i dessa ord ligger en smädelse, en beskyllning mot regeringen, att den i sina åtgöranden icke låter leda sig af hvad den anser vara rätt och tillbörligt, utan att den tager obehöriga sidohänsyn till enskilda

Om godkännande af ett köpe- och bytesaftal rörande telefontäten i Stockholm med omnejd m. m.
(Forts.)

Om godkännande af ett köpe- och bytesaftal rörande telefontjänsten i Stockholm med omnejd m. m.
(Forts.)

kapitalstarka bolag. Jag beklagar, att sådana ord ha fått föllas i denna kammare, och jag beklagar ännu mera, att af de efteråt uppträdande talarne endast en haft något att invända däremot. Jag ber få säga, att anse herrarne icke regeringens ledamöter och särskildt mig för att vara hederliga karlar, så skola vi icke sitta här längre; vi skola nog veta att komma undan. Jag beklagar som sagdt, att ingen af kammarens ledamöter på ett undantag när har tillbakavisat hans ord, men jag har godt medvetande om, att jag icke gjort mig skyldig till något sådant, som herr Hedin velat lägga mig till last, så att jag kan nog försvara mig själf, men det vill jag hafva sagdt, att denna dag varit den bittraste jag upplefvat under hela min långa politiska verksamhet.

Herr Hedlund: Med den ärade talaren på gäflebänken får jag instämma i, att det spektakel, som inträffat, då samtrafiken afbröts mellan rikstelefonens 70,000 abonnenter och de enskilda bolagens 35,000 abonnenter, kommit litet hvar att intressera sig för denna fråga, och tillika gifvit det bestämda intryck, att man icke får låta det vara såsom det är, utan att man måste se till, att något göres.

Men hvad skall man då göra? Skall man se till hvilka utvägar som möjligen finnas för att tvinga allmänna bolaget på knä och, såsom förut i dag sagts, göra det mjukare än för närvarande? Man skulle då kunna fortsätta med status quo — den nuvarande konkurrensen — och på det viset lita på, att rikstelefonen efter hand komme att blifva mäktigare och mäktigare gent emot bolagen. Men för det första är det icke säkert, att detta medel skulle hjälpa, för det andra gå vi under hela denna tid miste om samtrafiken, och för det tredje gå vi miste om ett verkligt godt telefonväsen.

Så finnes ett annat medel, som är antydt i den kungl. propositionen, nämligen en tillämnad lag, som skulle medgifva staten rätt att nedlägga ledningar i gatorna. Det kommer nog att dröja, såsom också i propositionen framhålles, ganska många år, innan en sådan lag har utsikt att komma till stånd; och det är icke ens säkert, att Riksdagen skulle vilja gå in på en sådan lag. Riksdagen brukar ju vara rätt försiktig med afseende på sådana lagar. Om emellertid lagen till sist skulle komma till stånd, kan ju rikstelefonen lägga ned sina ledningar och på det viset äta ut allmänna bolaget alldeles osvikligt. Men jag tviflar på, att vare sig regering eller Riksdag skall ha smak att gå den vägen. Det vore i själfva verket icke annat än en plundring af ett enskildt företag, till på köpet af ett företag, som nedlagt mycket stora förtjänster om det allmänna genom telefonväsendets utveckling.

Så finnes det ytterligare ett tredje sätt, också förut berördt i dag, nämligen att skapa en lag, som sätter staten i stånd att skaffa bort luftledningarne. Jag kan icke inse, att en sådan lag skulle kunna komma till stånd och tillika förses med retroaktivt verkan. Kan den icke detta, blifver det fråga om ersättning till de bolag, som redan lagt upp sina luftledningar i visshet om, att Stockholms

stad, när den gaf bemyndigande därtill, hade rätt lagfart till detta sitt bemyndigande.

Ett vittnesbörd om, att statens telegrafverk icke ser sig kunna komma långt på dessa vägar, finner jag i den omständigheten, att Herodes och Pilatus i den natten äro vordna vänner. Det vore de, såsom vi veta, icke för ganska kort tid sedan. Men så långt sträcker dock ingendera, så vidt jag förstår, sin vänskap, att han skulle vilja uppoffra sig till förmån för den andre. Och de af kammarens ledamöter, som hade tillfälle att höra chefens för telegrafverket anförande härom dagen, fingo nog också den öfvertygelsen, att han är fullt och fast förvissad om, att han icke genom denna vänskapsuppgörelse kommer att åsamka telegrafverket någon förlust, utan är alldeles säker på att staten därpå kommer att göra vinst.

Kan man alltså icke vinna något på denna väg, hvad skall man då göra? För några år sedan var frågan om inköp uppe. Den föll. Såvidt jag nu kan minnas, var anledningen till att förslaget då föll icke endast den, som förut i dag antydts här, eller att Riksdagen ansåg priset för högt, utan ett annat motiv kom till, nämligen att man ville upprätthålla konkurrensen med statstelefonen. För den skull ville man vid dess sida hålla vid lif ett enskildt telefonföretag. Hvad som sedan dess kommit i dagen, bidrager emellertid åtskilligt till att ändra denna tankegång. Konkurrensen bör ju vara medel och icke mål. Målet är att åt allmänheten skaffa det bästa telefonväsen till billigaste pris. Men den konkurrens, som nu består, verkar ju i alldeles motsatt riktning. De luftledningarna, som måste användas i stället för jordledningarna, göra telefonanläggningarna ytterst ömtåliga. Abonnenterna riskera efter hvarje storm svåra och långvariga afbrott. De linjer, som utaf riks och allmänna läggas ned bredvid hvarandra, representera ett stort förlorat kapital, som onödigtvis fördyrar rörelsen. Det har sagts, att icke mindre än vid pass 5 millioner kronor äro onödigtvis nedlagda i telefonlinjer här i Stockholms stad och i dess omgifningar. Hårtill afbrottet af samtrafiken.

Om man då måste komma till den uppfattningen, att konkurrensen härvidlag skadar i stället för att gagna, om man måste komma att inse, att, lika litet som det i afseende å järnvägarna går för sig, att de slingra sig om hvarandra, lika litet är det praktiskt och ekonomiskt, att två telefonföretag drivas på samma område vid sidan af hvarandra, ja, då får man väl se till att utbyta konkurrensen mot andra utvägar.

Därvid hafva vi först detta inköp, som tidigare varit före och som Riksdagen då afslog, men som nu återigen tycks ha ryckt fram i främsta ledet genom det af herr vice talmannen nyss hafda, beaktansvärda yttrandet. Detta yttrande innehåller just det positiva uttalande, hvars frånvaro jag för min del funnit vara den förnämsta bristen i statsutskottets utlåtande.

Vidare hafva vi det föreliggande förslaget. Ja, tycke och smak äro så olika här i världen. En talare på Stockholmsbänken, herr Olsson, ansåg, att det försvar för detta förslag, som herr Hammar-skiöld på förmiddagen afgaf, var af noll och intet värde. För min

Om godkännande af ett köpe- och bytesaftal rörande telefontjen i Stockholm med omnejd m. m.
(Forts.)

*Om godkännande af ett köpe- och bytesafstal rörande telefonnäten i Stockholm med omnejd m. m.
(Forts.)*

del tyckte jag däremot, att herr Hammarskiöld kom med synnerligen talande skäl, medan jag återigen fick det intrycket, att åtskilliga af de skäl, som herr Olsson anförde, voro ganska svaga. Hvad skall man till exempel säga om ett sådant skäl, som att det skulle lända telefonabonnenter med inarbetade nummer till stor skada, om de tvunges att utbyta dessa nummer mot andra? Det händer ju ibland i städerna, att vid gaturegleringar husen få byta om nummer, och detta går ut såväl öfver husägarna som öfver alla dem, hvilka bo i husen, men icke faller det någon af dem in, att så mycket klaga häröfver. Antag nu, att en ny telefonkatalog komme ut med nya nummer, hvilken af telefonabbonenterna skulle det då falla in att i tanklöshet anropa de gamla numren? Man går naturligtvis till telefonkatalogen för att se efter de nya numren, och sedermera lär man in dem i stället för de gamla.

Såsom en väsentlig invändning mot det nu föreslagna kontraktet har man äfven nämnt, att värderingsgrunden är fastslagen på förhand. Detta är dock icke värre än hvad som redan nu allmänt sker, när det är fråga om inlösen af järnvägar. Om staten där kan tillämpa denna princip, hvarför skulle den då blifva så vådlig att tillämpa vid inlösen af en telefonanläggning?

En ärad ledamot af statsutskottet anförde såsom en möjlighet, att vi snart skulle kunna telefonera utan tråd. Denna invändning är redan bemött af en annan talare med ett uttaladt starkt tvifvel om, att detta komme att ske i vare sig den första talarens eller den senares lifstid. Jag vill tillägga, att det är svårt att taga sådana motiv för ett afslag på allvar. Hvad skulle vi säga, om man till exempel ville motivera ett yrkande om afslag å gjord framställning om byggandet af ett örlogsfartyg med en hänvisning till att man just vore sysselsatt med att uppfinna ett luftskepp?

Jurister och affärsmän kunna nog tvista ganska mycket om de olika punkterna i detta kontrakt. Jag vill icke uppehålla mig därvid. Jag har för min del fått ett ganska stort förtroende till chefens för telegrafverket duglighet och till hans uppriktiga vilja att hålla sitt verk uppe. För öfrigt förstår jag icke saken tillräckligt för att kunna fälla något eget omdöme angående dessa enskildheter. En sak har jag emellertid sökt att förvissa mig om. Det har anmärkts, att vid den föreslagna delningen af Stockholm i två delar rikstelefonen skulle draga det kortaste strået genom att på sin lott få den del af staden, som vore minst utvecklingsmöjlig. För att få någon grund för ett omdöme härutinnan har jag skaffat mig en statistik rörande telefonväsendets utveckling i de olika stadsdelarna. Det är icke lönt att nu upptaga tiden med att redogöra för denna statistik, men resultatet af densamma är emellertid det, att Söder och Kungsholmen visa ungefär lika god utveckling af telefonväsendet under de senaste fyra åren som Östermalm. Staten och allmänna bolaget hafva således i detta afseende dragit ungefär lika långa strån i stället för olika långa.

Slutligen finns det en tredje utväg, nämligen att rikstelefonen skulle alldeles lämna Stockholms stad åt allmänna bolaget. Detta

bolag skulle därigenom få tillfälle att här nedlägga jordledningar. Mellan Riks- och Allmänna skulle fri samtrafik upprätthållas, Stockholms stad skulle betraktas såsom allmänna bolagets trafikområde, på samma sätt som en viss landsträcka betraktas som en enskild järnvägs trafikområde. Därmed skulle man vinna en fördel af konkurrensen, som är alldeles obestridlig. Det är, att, om telegrafverket händelsevis i motsats mot nu och nyss skulle få en dålig och loj chef, som ställde sig likgiltig mot de uppfinningar, som göras i utlandet, och vore trög att tillämpa dem på Sveriges telefonväsen, man alltid skulle hafva detta enskilda telefonföretag, som af sitt vinstbegär drefves att följa med sin tid. Bolaget skulle införa de nya uppfinningarna, och telegrafverket skulle sedermera icke kunna draga sig undan.

Om godkännande af ett köpe- och bytesafstal rörande telefonnäten i Stockholm med omnejd m. m.
(Forts.)

Dessa tre vägar förefalla mig vara de enda, på hvilka man skulle kunna tänka, de enda, på hvilka en oekonomisk och dålig skötsel af telefonväsendet kan undvikas. För mig stå de alla tre såsom ungefär lika goda.

Till sist ber jag endast att få göra ett par erinringar. Den första är, att jag tror, att ett väsentligt hinder för att göra en god affär ligger i att hafva för mycken rädsla för att den andra parten skall vinna allt för mycket på affären. Däruti ingår en känsla, som i själfva verket är allt annat än affärsmässig och som hvilar på en viss oerfarenhet och osäkerhet angående hvad det gäller. Man tilltror sig icke riktigt att bedöma en affärs värde, och så känns det pinsamt att tänka på, att den andra parten kanske ser klarare i saken, än man själf gör, och ler i mjugg öfver motpartens okunnighet. Denna misstanke hindrar från att göra många goda affärer. Jag tror däremot, att det är ett klokt och affärsmässigt tillvägagående att kallblodigt och omtänksamt räkna ut, om man själf har förtjänst på affären, och sedermera taga det skäligen lugnt, om den andra partens förtjänst på densamma möjligen skulle blifva större.

Den andra erinringen är den, att vi icke skola se snedt på de enskilda företag i vårt land, hvilka händelsevis bära sig väl. Jag talade för någon tid sedan med en bekant svensk statistiker och nationalekonom om utvandringsfrågan, och han framhöll såsom sin mening, att den egentliga grunden till utvandringen är, att i vårt land råder ekonomisk blodbrist, beroende på bristande företagsamhet och bristande initiativ. Denna företagsamhet och detta initiativ uppmuntras icke, om man är alltför nidsk och alltför afundsam emot den enskilda affärsverksamheten. Vi få komma ihåg, att de enskilda affärer, som bära sig bra, äro företagsamhetens och initiativets skola i vårt land.

Enär jag är så angelägen om, att vi icke måtte stanna, där vi stå, och så lifligt önskar, att denna fråga måtte bringas i fart framåt, vill jag, herr talman, fastän det endast är en meningsyttring, söka gifva mitt stöd åt att bringa frågan framåt genom att skänka min röst åt herr Fränckels reservation.

Herr *Biesèrt* instämde häruti.

Om godkännande af ett köpe- och bytesaftal rörande telefontjänsten i Stockholm med anledning m. m.
(Forts.)

Herr Hedin: Herr talman! Det är nog en skicklig diversion att förvandla till ett angrepp på regeringsledamöternas heder den framställning, som jag har gjort och till hvilken jag vet, att jag har anledning uti den fråga, som nu behandlas, och en hel mängd föregående exempel, som jag skall omtala, därpå att regeringen — statsministern och hans kolleger — se förekommande samhällsfrågor, ifrån aflöningsfrågorna och upp till sådana företag som detta, med penningaristokratiens ögon, eller, om man kanske vill kalla det så, med socialaristokratiens. Detta är icke angrepp på människors heder, men det är ett angrepp på det politiska uppfattningssättet hos dem, som låta hela sitt handlingssätt bestämmas af sådana synpunkter. Har man måhända redan glömt bort Grängesbergsfrågan? Fanns det någon enda här, som dömde annorlunda om denna fråga än jag och icke insåg, att regeringen där stod fram, emedan den naturligtvis såsom alltid, när det gällde ett stort kapitalintresse, ansåg, att det vore det riktigaste, det för samhället nyttigaste, att detta finge allt möjligt utrymme? Skall jag kanhända gå igenom och beskrifva allt det elände, som jag korteligen kunde sammanfatta under namnet af Norrbottens- eller Gellivarafrågorna? Är det möjligt, att herr statsministern kan tro, att alla här hafva glömt bort det hela och detaljerna utaf detta, som har väckt ömsom förbittring och ömsom sorg och ömsom skam? Jag skall ej uppräknas hela den långa serien — det vore för vidlyftigt — men jag skall tala om någonting, som ej varit sagt offentligen förr. När jag fick veta, att dåvarande landshöfdingen i Norrbottens län (som nu intar en plats i regeringen) hade låtit uppgöra en s. k. stadsplan för Gellivare, som i hög grad intresserade befolkningen där uppe och som de voro mycket angelägna att få igenom, tog jag kännedom om denna i finansdepartementet, hvarest handlingarne då befunno sig. De, som kände till förhållandena i Gellivare, ansågo, efter yttranden jag hört från flera håll, detta förslag vara särdeles lämpligt. Den, som gjort upp förslaget, var en landtmätare, förtrogen med provinsen. Jag fick emellertid också veta, att, när planen blef bekant för det bolag, som regeringen hade gjort allt möjligt för att gynna, detta — Gellivarebolaget — kom in till regeringen med en anhållan, att det skulle få äfven den delen inbegripen i det furstendöme, om hvilket det gjort framställning till regeringen, att hos Riksdagen utverka dispositionsrätt däröfver åt bolaget. Då fann landshöfdingen i Norrbottens län, naturligtvis, det också vara det riktiga, att Gellivarebolaget finge disponera äfven den delen, för att det ej skulle blifva möjligt för någon enda människa att där köpa eller arrendera mark att slå sig ned på och vara viss om att få bo, där han en gång slagit sig ned, emedan bolaget då riskerade, att han ej skulle blifva dess lydige tjänare. Det förklarade, att det ville ha den der marken också! Förslaget tillstyrktes, som sagdt, af landshöfdingen i Norrbottens län, och regeringen var genast färdig att finna det vara alldeles i sin ordning, att bolaget skulle få fullständigt envälde öfver alla människors bostäder där uppe. När jag tagit kännedom om handlingarne, begärde jag att få tala med dåvarande expeditions-

chefen i departementet — jag ansåg det vara *alldeles* onyttigt att tala med departementschefen, som för öfrigt ej stannade kvar i regeringen så länge, men i stället hunnit lyckliggöra ej mindre än två af rikets län — utan jag vände mig till expeditionschefen och frågade honom: är det meningen, att detta skall komma fram såsom kungl. proposition till nästa Riksdag? — Jaa, det tror jag visst att det skall, svarade han. — Då ber jag att få nämna för er, att om det vore möjligt att omintetgöra denna plan genom att sätta lifvet till, skulle jag gärna göra det. — Han blef efterträdare åt sin dåvarande departementschef. Det kom ej någon proposition till följande Riksdag, och det såg ut som om det ej skulle komma någon till näst därpå följande heller. Man började undra i Norrland, och undrandet tog sig åtskilliga uttryck i tidningarna. Hvad var anledningen till att det dröjde så länge? Anledningen var den, att den nya departementschefen underhandlade med det mäktiga bolaget, bedjande och tiggande det att i Guds namn göra några eftergifter, icke begära fullt så mycket, ty då vore fara värdt, att det ej skulle gå igenom i Riksdagen. Bolaget gjorde då *skenbara* eftergifter och ej någonting annat, och jag förmodar, att det är många här, som minnas den skandalen, det är den kungl. proposition till Riksdagen, hvori regeringen ställde sig helt och hållet till detta bolags förfogande, ända därhän, att, när man ålade bolaget att bekosta polis på platsen, polismännen gjordes till bolagets tjänare, som skulle uppbära sin aflöning på bolagets kontor! Denna proposition höll jag för angeläget att särskildt kritisera i en motion, för att det ej så lätt skulle bli bortglömdt hvad en svensk regering var i stånd till att göra för ett bolag och i ett bolags intresse. Kammarrens ledamöter lära väl till stor del också komma ihåg, hvad öde propositionen här fick. Det är icke värdt att försöka att med en sådan där vändning, med ett uttryck, som alldeles icke återgifver för någons öron hvad som sagts, komma ifrån det faktum, som hela Sveriges rike känner — det är ej värdt att förneka det — att herr statsministern och hans kolleger se med de stora penningmännens ögon och rätta sina propositioner, det må gälla sådana frågor som denna eller det må gälla lönergleringar, efter de synpunkterna och icke efter några andra. Detta omintetgöres ej genom något utbrott af indignation, afsedt att förvärfva några röster åt ett förslag, som hör vara dömdt att falla.

Herr vice talmannen Pehrson: Herr talman! Det har ofta kommit på min lott att bekämpa äfven sådana förslag, som ha kommit från Kungl. Maj:t. Men icke har det varit af den anledningen, att jag har trott, att allt varit ondt, som kommit från sådant håll, utan det har helt naturligt kommit sig däraf, att åsikterna ju kunna vara olika hos oss i en och samma fråga. Jag föreställer mig äfven, att det uttalande, som här i dag på förmiddagen blifvit gjordt af herr Hedin, icke får tydas på det sätt, att han därmed skulle velat uttala något misstroende till vare sig hans excellens herr statsministern eller den nuvarande regeringen i öfrigt. Jag

Om godkännande af ett köpe- och bytesafval rörande telefonten i Stockholm med omneid m. m.
(Forts.)

Om godkännande af ett köpe- och bytesaftal rörande telefonnäten i Stockholm med omnejd m. m.
(Forts.)

satt visserligen icke tillräckligt uppmärksam under herr Hedins antydda anförande för att uppfatta allt hvad han sade. Jag märker det så mycket mer, som de af herr statsministern nu citerade orden, hämtade från den stenografiska uppteckningen af herr Hedins anförande, helt och hållet hade undgått min uppmärksamhet. Men jag tror, att afsikten med detta herr Hedins uttalande icke gärna kunde vara att uttala något misstroende mot den nuvarande regeringen. Men om mot all förmodan herr Hedins uttalande i detta fall skulle åsyfta någonting sådant, hvilket jag icke tror, så ber jag att för min del därifrån få taga afstånd och förklara, att jag hyser stort, ja, helt förtroende till både hans excellens herr statsministern och den nuvarande regeringen för öfrigt.

I detta anförande instämde herrar *Nyström, Nordström* i Stockholm, *Wallenberg, Moll, Natt och Dag, Sandquist, Åkerlund, Wawrinsky* i Saltsjöbaden, *Ericsson* i Ahlberga, *Reuterskiöld, Pettersson* i Tjärsta, *Tamm, Almqvist, Johansson* i Berga, *Andersson* i Bråborg, *Burén, Jonsson* i Skog, *Gustafsson* i Mjölby, *Ekman, Jakobson, Henricson, Zetterstrand, Vahlquist, Sjöberg, Danielsson, Bengtsson* i Häradsköp, *Hazén, Räf, Johansson* i Aflösa, *Jonsson* i Hökhult, *Johansson* i Jönköping, *Sjö, Petersson* i Dänningelanda, *Andersson* i Löfhult, *Magnusson* i Tumhult, *Persson* i Hult, *Bergendahl, Petersson* i Snällebo, *Redelius, Risberg, Hammarskjöld, Lundell, Carlsson* i Norra Smedstorp, *Petersson* i Påboda, *Johansson* i Möllstorp, *Broander, Larsson* i Bondarfve, *Jönsson* i Gammalstorp, *Larsson* i Säby, *Roos, Persson* i Borrby, *Jönsson* i Yngsjö, *Jönsson* i Färeköp, *Nilsson* i Bonarp, *Persson* i Killebäckstorp, *Ljunggren, Nilsson* i Skärhus, *Trolle, Andersson* i Öhrstorp, *Jespersion, Olsson* i Viken, *Pehrsson* i Åkarp, *Åkesson, Andersson* i Västra Nöbbelöf, *Darin, Faxe, Trapp, von Geijer, Bengtsson* i Bjärnalt, *Olsson* i Tyllered, *Gunnarsson, Lyckholm, Larsson* i Presstorp, *Olsson* i Heden, *Wallentin, Wijk, Trana, Setterberg, Neiglick, Hallin, Svensson* i Saläng, *Dahlgren, Johansson* i Mellbyn, *Lothigius, Täcklind, Johanson* i Mossebo, *Brock, Collvin, Andersson* i Hasselbol, *Sandin, Berggren, Matsson, Jansson* i Krakerud, *Svensson* i Skyllberg, *Andersson* i Helgesta, *Lindgren* i Örebro, *Lindgren* i Islingby, *Lindevall, Ström* i Transtrand, *Johnsson* i Bollnäs, *Brodin, Nordin, Emthén, Wiklund, Burman, Zimdahl, Boström, Ahlstrand, Svensson* i Bondön och *Ström* i Nederkalix.

Herr Waldenström: Herr talman! Efter det anförande, som herr vice talmannen haft, kunde det vara öfverflödigt, att jag sade något, men efter som jag redan begärt ordet, skall jag begagna mig däraf.

Jag förstår mycket väl herr statsministerns harm, åt hvilken han gaf ett så pregnant uttryck; men när han uttalade ett beklagande däraf, att ingen af dem, som haft ordet efter herr Hedin, begagnat tillfället att tillbakavisa de beskyllningar, som herr Hedin hade utslungat mot regeringen, så var det en förebråelse, som naturligtvis träffade äfven mig, emedan jag var en bland dessa, som hade

haft ordet efter herr Hedin. Till svar därå ber jag att få säga, att om en ledamot af kammaren gör sig skyldig till förnärmelser mot regeringen eller mot någon annan, så må det vara antingen herr talmannens eller den förnärmades sak att tillrättavisa honom. Men det tillkommer enligt min åsikt icke en tertius interveniens att uppträda såsom en tuktomästare eller förmyndare för en kamrat här i kammaren.

Om godkännande af ett köpe- och bytesaftal rörande telefonnäten i Stockholm med omnejd m. m.
(Forts.)

Med herr Waldenström instämde herrar *Hjärne, Mallmin, Pettersson* i Södertälje, *Höök, Johansson* i Öija, *Pantzarhielm, Nydal, Olofsson* och *Hörnstén*.

Öfverläggningen var härmed afslutad. I enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag därå och bifall i stället till den af herr Fränckel vid förevarande utlåtande fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 92, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den af herr Fränckel vid utlåtandet fogade reservationen.

Voteringen utföll med 157 ja mot 45 nej; hvadan kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 2.

Efter föredragning häruppå af sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 4, i anledning af väckt motion om visst tillägg till förordningen angående en postsparbank för riket, lämnades på begäran ordet till:

Om visst tillägg till förordningen angående en postsparbank för riket.

Herr Nyström, som yttrade: Herr talman, mina herrar! I den motion, som behandlas i det nu föredragna utlåtandet från det sammansatta stats- och bankoutskottet, har jag föreslagit, att förordningen angående postsparbanken skulle ändras i den riktningen, att postsparbanken skulle få rättighet att utlåna en del af sina medel för åstadkommande af egna hem och bostäder åt arbetarebefolkningen i städerna. Då jag afgaf denna motion, hade ännu icke Kungl. Maj:ts

Om visst
tillägg till
förordningen
angående en
postsparbank
för riket.
(Forts.)

egnahemsproposition inkommit, och jag visste således icke, att denna proposition delvis skulle behandla samma ämne som motionen. Detta visste ej heller det sammansatta stats- och bankutskottet, då det första gången tog motionen under behandling, och den afstyrkte den därför ej omedelbart, utan beslöt att under hand infordra ett utlåtande från postsparbanksstyrelsen, hvilket också skedde; men då detta utlåtande kom, hade redan sagda proposition inkommit, och utskottet ansåg då, att, enär propositionen och motionen delvis berörde samma ämne, det icke vore lämpligt att nu tillstyrka motionen.

I utskottet ansåg jag mig böra biträda dess mening, churu jag uttalade den åsikten, att ärendet antingen måtte uppskjutas, till dess särskilda utskottets utlåtande hade inkommit, eller ock motionen remitteras till detta särskilda utskott. Detta förslag vann dock ej utskottets gillande, utan beslöt det i stället att afstyrka motionen.

Såsom saken nu står, kan jag icke yrka bifall till min motion. Jag ber dock att få läsa upp det yttrande, som blifvit tillständt utskottet och hvilket är undertecknad af postsparbankens byråchef. Där uttalas den åsikt, som vid ärendets behandling inom postsparbanksstyrelsen gjorde sig gällande. Det ifrågavarande uttalandet har formen af en ödmjuk promemoria och är af följande lydelse: »Uti en vid innevarande års riksdag väckt motion har ledamoten af Riksdagens Andra Kammare M. F. Nyström, på anförda skäl, föreslagit, att Riksdagen ville *antingen* för sin del antaga ett sådant tillägg till 18 § 2 mom. af förordningen angående postsparbanken, att bankens öfverskottsmedel finge till högst en tjugonde-del utlånas till bostadsföreningar och aktiebolag, som hafva till uteslutande uppgift att befordra den allmännyttiga byggnadsverksamheten bland städernas arbetare och mindre bemedlade befolkning efter de grunder, som af Konungen bestämdes, *eller ock* i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande för Riksdagen af förslag till sådant tillägg till förordningen angående postsparbanken, hvarigenom banken finge bemyndigande att utlåna viss del af sina tillgångar till dylika bostadsföreningar och bostadsaktiebolag.

Enligt ofvannämnda § af postsparbanksförordningen, sådan denna § lyder jämlikt nådiga kungörelsen den 4 juli 1902, skola postsparbankens öfverskottsmedel placeras i statens, allmänna hypoteksbankens, kommuners eller med borgen af kommuner försedda obligationer, med rätt dock för postsparbanksstyrelsen att göra dessa medel fruktbarande *dels* intill högst en fjärdedel genom direkt utlåning mot skuldebref till kommun, *dels ock*, jämväl intill högst en fjärdedel, genom utlåning mot säkerhet af in-teckning eller genom insättning på deposition eller annan räkning hos enskild bankinrättning.

Den i ofvannämnda nådiga kungörelse meddelade bestämmelsen, hvarigenom, med ändring af förutvarande stadganden om placering, postsparbanksstyrelsen medgifvits utsträckning af rätten att fruktbaröra bankens tillgångar, torde hafva föranledts af, förutom önskan att bereda banken högre afkastning å dess fonder, nödvändigheten att hafva en del af dessa fonder placerade på sådant sätt, att

en realisation må, vid tillfälle af anlopp på bankens kassa, kunna äga rum utan förlust för banken. Obligationer äro nämligen vid dylikt anlopp, som i allmänhet föranledes af höjda räntor och däraf härflytande lägre obligationskurser, ej lämpliga placeringsobjekt. Amorteringslånen till kommuner kunna ej heller vid dylika tillfällen realiserast, enär dessa lån till hufvudsaklig del äro ouppsägbara. Däremot äro ur realisationssynpunkt inteckningslån och depositioner hos banker lämpliga placeringsobjekt.

De säkerheter, hvilka genom en utlåningsrörelse af den beskaffenhet, som i motionen omhandlas, skulle tillföras postsparbanken, äro, såsom ock af motionären erinras, icke lätt realiserbara och följaktligen ej heller användbara i fall af ytterligare stora kraf från bankdelägarnes sida. Genom en sådan lånerörelse skulle därför verkningarna af den postsparbanken under år 1902 medgifna utsträckningen af placeringsrätten af bankens fonder reduceras. Om emellertid, såsom af motionären föreslås, beloppet af den ifrågakända utlåningen till bostadsföreningar m. fl. begränsades till högst 5 % af postsparbankens till fast placering afsedda medel, och om inskränkning med motsvarande procenttal ägde rum i afseende å utlämnande till kommuner af amorteringslån, hvilka, såsom ofvan omnämmts, ej heller till hufvudsakligaste del äro realiserbara, skulle någon olägenhet utöfver den redan nu befintliga ej vållas postsparbanken genom användande af en ringa del af dess fonder för en lånerörelse af den art, hvarom motionen är fråga.

Såsom i motionen uppgifves, har erfarenheten från Belgien visat, att den där befintliga allmänna spar- och ålderdomskassan, hvilken sedan år 1889 utlämnat lån till befrämjande af den allmännyttiga byggnadsverksamheten, på denna lånerörelse ännu ej åsamkats någon förlust; och om än de säkerheter, som skulle erbjudas postsparbanken, därest den nu ifrågavarande lånerörelsen öfvertoges af banken, ej vore att hänföra till första klassens värdepapper, så torde dock någon förlust å lånerörelsen ej böra befaras, därest densamma hålles inom måttliga gränser och omgärdas med vissa försiktighetsmått.

Men äfven om mot förmodan någon förlust skulle för postsparbanken uppkomma vid bedrifvandet af den af motionären omförmälda lånerörelsen, torde denna omständighet ej böra tillmätas en alltför stor betydelse. Då nämligen utlåningen till bostadsföreningar vore inskränkt till allenast en mindre bråkdel af bankens hela utlåning, torde väl kunna antagas, att den förlust, som möjligen uppkomme på denna gren af lånerörelsen, fullt uppvägdes af den vinst, som härflöte från lånerörelsen i öfrigt. Det torde ej heller böra lämnas oanmärkt, att postsparbanken ej är en institution, afsedd endast och allenast för uppsamling och fruktbargörande af småfolkets besparingar, utan en inrättning, hvars verksamhet jämväl är af filantropisk art, nämligen att vidtaga åtgärder till främjande af sparsamhet, särskildt inom de mindre bemedlade samhällsklasserna. Och en sådan åtgärd, hvarigenom en del af de i postsparbanken inestående medlen, hvilka till hufvudsakligaste del utgöras af små-

*Om visat
tillägg till
förrordningen
angående en
postsparbank
för riket.
(Forts.)*

Om viast
tillägg till
förordningen
angående en
postsparbank
för riket.
(Forts.)

folkets besparingar, komme att tillgodose denna klientels bostadsbehof, skulle, såsom ock motionären anmärkt, tvifvelsutän hafta till följd, att banken komme att omfattas med ännu större intresse än förut från befolkningens sida och således verka till främjande af sparsamhet.

Skulle fördenskull det anses lämpligt, att från statens sida vidtoges anordningar, afsedda att främja den allmännyttiga byggnadsverksamheten bland städernas arbetare och mindre bemedlade befolkning, torde flera skäl tala därför att det förslag, som erfordrades för bedrivande af denna byggnadsverksamhet, finge till viss del utgå af de medel, som af postsparbanken förvaltas. Stockholm den 4 mars 1904.

G. F. Sandberg.»

Jag har trott, att detta mycket intressanta yttrande bort inflyta i kammarens protokoll, för att, om vid en kommande riksdag — såsom sannolikt är — ett liknande förslag åter upptages, man redan från början må veta hvad postsparbankens styrelse tänker i denna för städernas egnahemsfråga så viktiga sak.

Det är icke första gången, som förslag väckes om att använda postsparbankens medel till förmån för den allmänna byggnadsverksamheten. Förslag i sådan riktning ha förut framkommit i Frankrike, om de ock ännu ej ledt till positivt resultat. Förhållandet är, utomlands såväl som hos oss, att intresset för egnahemsrörelsen icke ännu vuxit till den styrka, som sakens vikt kräfver, och de förslag till frågans lösning, som öfverallt väckas, blifva därför mången gång utan påföljd, äfven om deras berättigande erkännes. Särskildt hos oss klagas på alla håll öfver, att det icke finnes tillräckligt med medel för den allmännyttiga byggnadsverksamheten, i synnerhet i städerna, och det är tvifvelaktigt, huruvida den kungl. propositionen i egnahemsfrågan kommer att i någon afsevärd mån kunna tillgodose de behof, som härvidlag göra sig gällande, och detta emedan de belopp, hvarmed bostadslånen enligt denna proposition skulle utgå, enligt min och många's åsikt äro alltför små.

Jag skall, såsom jag redan sagt, icke nu yrka bifall till min motion, utan jag har endast velat anföra detta, för att kammaren måtte hafva det af mig här framställda önskemålet i benägen åtanke.

Herr Beckman: Herr talman! Det må tillåtas mig att med ett par ord uttrycka min stora tillfredsställelse öfver det högst intressanta uttalande från en af postsparbankens mest framstående män, som af herr Nyström här nyss upplästes. Det är icke alldeles vanligt, att man får höra en så bestämd och klar uppfattning om det samarbete, som bör finnas mellan en statsinstitution och dem, som begagna sig af densamma. Jag skall endast upptaga kammarens tid med att erinra om och särskildt understryka en passus i det ifrågavarande uttalandet. Där står nämligen följande: »En sådan åtgärd, hvarigenom en del af de i postsparbanken inestående medlen, hvilka till hufvudsakligaste del utgöras af småfolkets besparingar, komme att tillgodose

denna klientels bostadsbehof, skulle, såsom ock motionären anmärkt, tvifvelsutant hafva till följd, att banken komme att omfattas med ännu större intresse än förut från befolkningens sida och således verka till främjande af sparsamhet.»

Därefter följer ett förordande af motionärens här föreslagna åtgärd.

Det hade, herr talman, varit önskligt, att detta uttalande af byråchefen i postsparbanken fått inflyta i det sammansatta utskottets utlåtande. Ty en så framstående plats synes mig sannerligen en dylik promemoria bort intaga, som på ett så kraftigt sätt häfdar betydelsen af en samverkan mellan en statsinstitution och folket — därtill i detta fall just småfolket.

icke heller jag har något yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 3.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget konstitutionsutskottets utlåtande n:o 4, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 71 regeringsformen och § 65 riksdagsordningen.

Uti en inom Första Kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, n:o 54, hade herrar *G. F. Östberg* och *H. Tamm* föreslagit, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att § 71 regeringsformen och § 65 riksdagsordningen skulle erhålla följande ändrade lydelse:

Regeringsformen.

§ 71.

På enahanda sätt förfares jämväl, där kamrarne sig icke förena om grunderna för någon bevillning, sättet för deras tillämpning eller bevillningens fördelning till utgörande; dock att, då fråga är om bevillnings utgörande efter progressiv skala eller med olika skattesatser för olika slag af inkomst eller förmögenhet, bägge kamrarnes sammanstående beslut erfordras för fastställande eller ändring af bestämmelser rörande skatteskala, förhållandet mellan skattesatser för inkomst eller förmögenhet af olika slag, den procent af inkomst eller förmögenhet, hvartill skatten högst må uppgå, skattefrihet för viss inkomst eller förmögenhet samt taxeringsmyndigheternas sammanställning.

Riksdagsordningen.

§ 65.

När i fråga om statsutgifter eller bevillning, med det undantag, hvarom i regeringsformens 71 § förmäles, eller om reglementariska

Om visst tillägg till förordningen angående en postsparbank för riket.
(Forts.)

Om ändrad lydelse af § 71 regeringsformen och § 65 riksdagsordningen.

Om ändrad
 lydelse af § 71
 regerings-
 formen och
 § 65 riksdags-
 ordningen.
 (Forts.)

föreskrifter för riksbanken, dess inkomster och utgifter, eller om ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken, eller om riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, inkomster och utgifter, kamrarne fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt utskotts förslag varda sammanjämkade, skola bägge kamrarne hvar för sig rösta om de olika beslut, hvarti hvardera förut stannat; kommande den mening, som därvid erhåller de flesta ledamöters af båda kamrarne sammanräknade röster, att gälla såsom Riksdagens beslut. För att vid sådan omröstning förekomma lika antal röster, skall i Andra Kamraren afläggas och förseglas en sedel, hvilken, i händelse de öfrige sammanräknade rösterna utfalla lika, öppnas och afgör frågan. Är pluralitet redan vunnit, bör den aflagda sedeln ouppbruten genast förstöras.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte, med anledning af förevarande motion, antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande förslag till ändrad lydelse af § 71 regeringsformen och § 65 riksdagsordningen:

Regeringsformen.

§ 71.

På enahanda sätt förfares jämväl, där kamrarne sig icke förena om grunderna för någon bevillning, sättet för deras tillämpning eller bevillningens fördelning till utgörande; dock att, då bevillning för inkomst eller förmögenhet skall utgöras efter progressiv skala, båda kamrarnes sammanstående beslut erfordras i fråga om skatteskala, olika skattesatser för inkomst eller förmögenhet af olika slag, den procent af inkomst eller förmögenhet, hvartill skatten högst må uppgå, samt skattefrihet eller lindring i skatt för viss inkomst eller förmögenhet.

Riksdagsordningen.

§ 65.

(= motionärernas förslag.)

Vid utlåtandet hade emellertid fogats reservationer: af herrar *Bergström*, af *Callerholm*, *Darin*, *Elowson*, *Nydal*, *Andersson* i Öhrstorp, *Jansson* i Djursåtra och *Broström*, hvilka ansett, att utskottet bort föreslå, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt af herr *Johnsson* i Bollnäs.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr *Elowson*: Herr talman! Konstitutionsutskottet afser med

det nu föredragna utlåtandet att åstadkomma en begränsning af området för den gemensamma omröstningen.

De bevillningar, som för närvarande utgå, kunna med afseende å grunderna för deras utgörande sammanföras i tre grupper. Till den första gruppen höra då tullar och acciser, hvilka utgå i mån af förbrukningen, oberoende af konsumentens skatteförmåga. Till den andra gruppen kan man hänföra den allmänna bevillningen, hvilken i regeln utgår proportionellt mot den skattskyldiges inkomst. Till den tredje gruppen slutligen kan man räkna den progressiva inkomstskatten, hvilken drabbar den skattskyldige enligt en stigande skala, upprättad i öfverensstämmelse med en särskild progressionstabell, som för år 1904 börjar med 1,000 kronor.

Utskottets nu föreliggande förslag skulle i fråga om progressiv beskattning å inkomst eller förmögenhet åstadkomma en inskränkning utaf området för de gemensamma omröstningarna i fem särskilda punkter. Det är att märka, att tullar och acciser icke inbegripas uti utskottets förslag.

Först och främst träffa vi då — för att börja med det mindre och sluta med det större — de inkomstbelopp, som äro fria från beskattning. I nu gällande förordning om inkomstskatt har man fastslagit en viss minimigräns, eller, om man så vill, ett existensminimum, och detta kan nu, såsom bekant, bestämmas medelst gemensam omröstning, hvarpå de i dag företagna samfällda omröstningarna lämna ett exempel. Enligt utskottets förslag skulle ett fastställande af en dylik gräns för skattefrihet göras beroende af båda kamrarnes sammanstående beslut.

Vidare träffa vi den skattelindring, som enligt förutnämnde progressionstabell tillerkännes den mindre inkomsttagaren, i det att han till en viss gräns, för närvarande 4,000 kronor, får afdrag i beskattningen. Enligt nu gällande grundlagsbestämmelser kan detta afgöras genom gemensam omröstning, men enligt utskottets förslag skulle äfven härvidlag sammanstående beslut af bägge kamrarne erfordras.

Detta skulle äfven vara förhållandet med afseende å olika skattesatser för olika slag af förmögenhet, exempelvis jordbruksfastighet och annan fastighet, och med afseende å olika beskattning af särskilda slag af inkomst, exempelvis af kapital och af arbete.

För det fjärde skulle den af utskottet här ifrågasatta begränsningen i fråga om området för gemensam omröstning afse den progressiva skattemetoden, d. v. s. den stigande skala, som, upprättad i enlighet med rent praktiska hänsyn, tillämpas vid den progressiva beskattningen.

Och slutligen skulle själfva kärnpunkten i den progressiva beskattningen, nämligen frågan om, till hur stor procent af inkomsten denna skatt bör uppgå, enligt utskottets förslag undantagas från gemensam votering.

Utskottets argument för det föreliggande förslaget sammanfattas i utskottets yttrande å sid. 14, där det med afseende på en oriktigt afvägd skatt efter progressiv skala heter, att »landets

*Om ändrad
lydelse af § 71
regerings-
formen och
§ 65 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

*Om ändrad
lydelse af § 71
regerings-
formen och
§ 65 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

näringar, dess handel och industri vid en ojämn eller för stark beskattning af inkomsten däraf lida men eller i sin utveckling hämmas». Ja, man kan ju fastställa såsom ett tankeexperiment, att en beskattning afser att verka såsom ett konfiskationsmedel. I förbigående vill jag nämna, att hvarje beskattning är något besvärande för den skattskyldige. Men därom kan man icke resonera, då vi icke kunna undvara skatter.

En beskattning i syfte att verka såsom konfiskationsmedel hafva vi i själfva verket, ehuru icke i finansiellt syfte. Herrarne förstå nog, att jag syftar på den accis, som utgår såsom brännvinskatt. Denna beskattning är så hög, att den utgör 4 à 5 gånger brännvinets produktionsvärde, att således denna accis uppgår till 400 à 500 procent af varans värde. Det syfte man uppställt i fråga om denna beskattning är icke ett finansiellt, utan ett sedligt syfte, i det man velat successivt tillintetgöra eller åtminstone förminska beskattningsobjektet, ehuru det tyvärr föga lyckats. I finansiellt hänseende torde det därför icke kunna betraktas annat än såsom ett tankeexperiment att med en beskattning vilja konfiskera beskattningsföremålet. Ett sådant förfaringssätt skulle vara i högsta grad oklokt af den skattebeviljande myndigheten. — Man brukar ju vanligen icke slakta den mjölkande kon.

Om nu en beskattning ålägges, är det ju tydligt, att denna beskattning i viss mån kommer i kollision med det förvärfsbegär, som finnes hos människan. Men man måste komma till en hög gräns af beskattning, om skatteplikten skall kunna öfvervinna förvärfsbegäret.

Låt oss t. ex. antaga, att en storfabrikant har en årlig inkomst af 150,000 kronor, och vidare, att hans beskattning till stat och kommun utgör inalles 20,000 kronor. Man skulle då kunna säga, att denna höga beskattning skulle verka för honom afskräckande; han skulle anse det icke vara mödan värdt att drifva sin verksamhet. Men vid närmare besinnande torde man kunna finna, att äfven denna beskattning icke är i stånd att tillintetgöra de ansträngningar, han underkastar sig för att öka sin förmögenhet. Om man håller fast vid det anförda exemplet, skulle han, sedan beskattningen fullgjorts, äga kvar en årlig inkomst af 130,000 kronor. Således torde denna beskattning icke kunna förmå honom att afstå från sina ansträngningar i förvärfssyfte.

Naturligt är, att frågan om beskattningen har spelat en stor roll i alla stater och kommer tvifvelsutan att framdeles göra detta. En af våra stora nationalekonomer, nämligen Adam Smith, uttalade den meningen, att beskattningen bör, så vidt som möjligt, rätta sig efter skatteförmågan. Detta är utan tvifvel en fullkomligt riktig sats; svårigheten ligger uti att träffa skatteförmågan. Ty man kan icke undgå att göra den erfarenheten, att den ene betalar skatt utaf sin nödtorft, och den andre af sitt öfverflöd. Hålla vi fast vid detta och betänka, att beskattningen kan i större eller mindre mån ökas, så är den ökade beskattningen för den förstnämnde lik-

tydig med en försakelse, för den senare betyder den antingen ingenting alls eller på sin höjd, att den hastighet, hvarmed hans förmögenhet växer, i någon mån minskas. Särskildt skulle den stigande skatteskalen, om hvilken utskottets förslag handlar, böra lämnas rörlig för att kunna anpassa sig efter förhandenvarande omständigheter. Denna stigande skatteskala är uppgjord, icke efter någon teoretisk plan, utan efter praktiska synpunkter, och då vill det synas, som om man icke borde på något sätt fastläsa den genom en lag om samstämmighet kamrarna emellan; utan må den kännetecknas af en anpassningsförmåga efter de förhållanden, som vid olika tider göra sig gällande.

Vid betraktelsen öfver skatterna och deras inverkan är det en teori angående skatternas omflyttning, som gör sig synnerligt märkbar, och hvilken står i sammanhang med den frågan: hvilken betalar skatten?

Naturligt är, att tullar och acciser i själfva verket icke betalas af dem, som i första hand erlägga dessa skatter. Den, som importerar en tullpliktig vara, förskotterar endast tullafgiften, och när han sedan försäljer den importerade handelsvaran, skaffar han sig ersättning för sitt förskott.

Detsamma gäller om beskattningar, som utgå antingen proportionellt efter förmögenheten eller i annan högre skala. Det är naturligt, att så är förhållandet. Ty om man tänker på t. ex. en fabrikant, så skall han ju betala sina arbetare, han skall vidare betala underhåll af sina byggnader och verkstäder, och han skall äfven betala skatter. Alla dessa utgifter, äfven skatterna, måste han ta af sina inkomster, och inkomsterna får han genom försäljning af sina produkter eller tillverkningar, och då han ju måste ställa så till, att, när han försäljer sina produkter och fabrikater, han får ersättning för nedlagda utgifter, komma således skatterna att öfverflyttas på annat håll.

I detta hänseende tillåter jag mig att helt kort erinra om ett uttalande rörande denna omflyttningsteori, som gjordes för någon tid sedan af en medlem utaf franska deputeradekammaren. Jag skall uttrycka hans tankar ungefär på följande sätt: »Antag», sade han. »att I, mina herrar, här besluten en viss beskattning på korta näsor, hvad tron I då skall inträffa? Jo, helt visst skolen I efter något år finna, att en sådan beskattning kommer att drabba äfven folk med långa näsor.»

I afseende på den konstitutionella synpunkten utaf denna sak tillåter jag mig hänvisa till den reservation, som utaf herr Bergström och 7 andra medlemmar af konstitutionsutskottet afgifvits och bifogats betänkandet. I denna reservation tror jag innehållas de hufvudsakliga synpunkter, som böra tagas i betraktande, när kammaren går att afgöra föreliggande fråga.

För min del kan jag icke finna, att den utaf utskottet föreslagna förändringen är hvarken *nödig* eller *nyttig*, och fördens skull anhåller jag, herr talman, att proposition måtte framställas därom, att

Om ändrad lydelse af § 71 regeringsformen och § 65 riksdagsordningen.
(Forts.)

*Om ändrad
lydelse af § 71
regerings-
formen och
§ 65 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

kammaren måtte, med afslag å utskottets hemställan, antaga den af herr Bergström m. fl. afgifna, vid betänkandet fogade reservation.

Herr *Anderson* i Hasselbol instämde häruti.

Friherre *Barnekow*: Herr talman, mina herrar! För att rätt kunna förstå den föreliggande frågan, måste man betrakta den i samband med en annan fråga, som förelåg till behandling för några år sedan, och jag skall därför be att få erinra kammarens ledamöter om hvad frågan då gällde. Det var då fråga om det nya arméförslaget. Då detta antogs, uttalade man inom hela Riksdagen önskvärdheten af, att, då man genom grundskatternas borttagande åstadkommit en väsentlig minskning af statens inkomster, och man således måste se sig om efter andra sätt att anskaffa de för armén behöfliga medlen, dessa medel anskaffades icke på den indirekta, utan på den direkta beskattningens väg. Det blef därför ett ifrigt sökande för att finna några direkta skatter, och man beslöt då arfsskatten och stämpelskatten. Men detta oaktadt funnos icke tillräckliga medel att täcka de utgifter, som blefvo en följd af arméförslagets antagande. Man måste då söka andra direkta skatter. Och då fann man denna progressiva inkomstskatt, som också blef af Riksdagen antagen. I sitt utlåtande därom uttalade bevillningsutskottet bland annat den uppfattningen, att grunderna för denna skatt borde undandragas de gemensamma voterigarne inom Riksdagens båda kamrar. Det var bevillningsutskottets ståndpunkt. Och Första Kammarens yttrande gick i samma riktning. Till grund för såväl bevillningsutskottets som Första Kammarens uppfattning låg den tanken, att, då de gamla grundskatterna utbyttes mot en ny skatt, den progressiva inkomstskatten, denna nya skatt, som sattes i stället för den gamla, borde hafva samma natur som de gamla. Och hvad hade de gamla ordinarie skatterna för natur? Jo, de hade den naturen, att de icke kunde bli föremål för gemensam votering; för beslut om dem måste båda kamrarne vara ense. Således finna vi, att de personer, som då yttrade sig, hade den uppfattningen, att den progressiva inkomstskatten ersätter grundskatterna, och att den på grund däraf bör ha samma natur som dessa grundskatter. Fick den då samma natur? Nej, den fick bevillnings natur och blef således underkastad gemensam votering, hvilket de gamla grundskatterna icke voro.

Men nu säger man: »Hvilken fara skulle då ligga däri, att den är underkastad bevillnings natur?» Jo, faran ligger däri, att då kan gemensam votering därom äga rum, och att icke båda kamrarnes beslut erfordras. Och detta kan komma att medföra stora svårigheter i en blifvande strid. Jag tänker mig nämligen in i en framtid. Vi veta mycket väl, att i närvarande tid en uppfattning söker vinna utbredning inom hela världen och äfven söker vinna anhängare i vårt land, nämligen den uppfattningen, den samhällsåskådningen, som särskildt riktar sig mot den privata äganderätten till fast egendom. Det är en uppfattning, som söker göra sig gällande i hela världen och äfven i vårt land icke är alldeles i saknad af

anhängare. Om nu anhängarne af denna åskådning skulle komma till makten inom vårt land, skulle de naturligtvis i främsta rummet rikta sina angrepp mot dessa fastigheter. Hade vi, mina herrar, en verklig inkomstskatt, ja, då vore det mindre att säga därom. Men vår s. k. inkomstskatt är icke en ren inkomstskatt, ty i den mån, den afser fastigheter, är det en fastighetsskatt, enär skatten då icke betalas efter den inkomst, fastigheten gifver, utan för en viss procent af fastighetens taxeringsvärde. Däri ligger nu faran, att om denna uppfattning får göra sig gällande, att fastigheter icke böra vara privat egendom, så kan man på denna väg åstadkomma, att de bli statens egendom. Och, mina herrar, det skulle då kunna hända, att en person, som med svett och möda arbetat sig till en fastighet för att kunna öfverlämna den åt sina barn och arfvingar, nödgas öfverlämna densamma icke till barnen, utan till staten.

»Ja», säger man, »det där är framtidsutsikter, som aldrig komma att förverkligas. Och hvarför skall man hysa sådan misstro mot kommande generationer?» Ja, mina herrar, jag må komma till Riksdagen med den enfaldigaste uppfattning och den bästa tro om mina medmänniskors goda vilja, så är det dock säkert, att det politiska lifvet alstrar misstänksamhet och misstroende mot politiska motståndare. Det kan icke hjälpas. Ju längre man deltagar i det politiska lifvet, desto mera stiger ett sådant misstroende. Och hvarför? Jo, därför att man blir så ofta lurad på det politiska området. Då må det icke förtänkas mig, om jag ser framtiden mörk. Kanhända ser jag den alltför mörk, och det skulle glädja mig, om så vore förhållandet. Men säkert är, att våra efterkommande, enligt mitt förmenande, en gång komma att få uthärda en strid mellan kapital och arbete, en strid, hvarom vi i närvarande stund icke kunna göra oss en aning. Och jag tror, att vi i tid böra tänka på, att sådana strider komma. Ty, mina herrar, de uteblifva icke! Alla nuvarande tecken gifva det till känna. »Men», säger man, »man skall icke hysa misstroende till dem, som komma att i framtiden hafva politiken om hand.» Ja, det är väl sant. Men om jag gifver akt på hvad jag i närvarande stund har för mina ögon, så ser jag dock, att detta parti och dessa personer, som hafva denna uppfattning om rätten till fast egendom, icke äro lena i behandlingen af sina motståndare, och jag tror ej heller, att de i framtiden komma att blifva det.

Jag skall nu be att få öfvergå till att yttra några ord om den här afgifna reservationen. I det första stycket af densamma heter det: »Men i själfva verket är hvarje enskild riksdagsman också att betrakta såsom representant för alla medborgares intressen.» Ja, det är ju önskemålet. Men jag lämnar därhän, om så verkligen är förhållandet. Under antagande, att så är, skall jag gärna instämma med reservanterna däri, att det är önskvärdt, att enhvar tager alla medborgares intressen i betraktande vid frågors afgörande — märk väl *alla* medborgares intressen.

I reservationens andra stycke talas om att Första Kammaren består af konservativa och försvarare af de förmögnas intressen, under det att Andra Kammaren mera representerar de liberala idéerna.

*Om ändrad
lydelse af § 71
regerings-
formen och
§ 65 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Om ändrad
 lydelse af § 71
 regerings-
 formen och
 § 66 riksdags-
 ordningen.
 (Forts.)

Ja, det tror jag också, och det tycker jag äfven vara rätt. Men har man den uppfattningen, att Första Kammaren representerar den konservativa och Andra Kammaren den liberala åskådningen, och gillar detta, då måste man också finna sig i att dessa båda åsikter hafva representanter i Riksdagen.

I tredje stycket säga reservanternas slutligen: »Beträffande beskattningsrätten synes det vara en inom det europeiska statslifvet erkänd grundsats, att den afdelning af riksförsamlingen — Underhuset, Deputerade Kammaren, Andra Kammaren — som på grund af valsättet och valbarhetsvillkoren står i närmaste beröring med folket i dess helhet, har i verkligheten ett större inflytande på skattebevollningen.» Ja, det skall jag också vara med om. Men jag vill göra reservanternas uppmärksamma på, att utskottet icke i någon mån rubbat detta förhållande. Jag har visserligen sett, att i tidningarna stått tryckt med stora bokstäver: »Attentat mot Andra Kammarens bevillningsrätt.» Men, nej, det är icke något sådant attentat. Förslaget, sådant det blifvit af utskottet formuleradt, rubbar icke i någon mån Andra Kammarens bevillningsrätt. Och att utskottet varit noga med att icke rubba denna, framgår däraf, att utskottet i motionen strukit några punkter, som kunde innebära en dylik rubbning. Så är t. ex. fallet med förslaget, att vid frågor om bevillnings utgörande med olika skattesatser för olika slag af inkomst eller förmögenhet, gemensam votering icke skulle få äga rum, utan bägge kamrarnes sammanstående beslut erfordras. Detta ströko vi bort just därför, att vi icke ville beröfva Riksdagen — jag säger icke blott Andra Kammaren, utan *Riksdagen* — dess bevillningsrätt, utan ville, att det skulle vara precis, som det i närvarande stund är. Vi ville handskas varsamt med allmänna bevillningen. Man må fördela skatten antingen på arbete eller på kapital. Ingen säger ett ord därom. Vi vilja endast, att det skall vara som förut. Jag kan icke förstå, huru man kan påstå, att utskottets förslag innebär en inskränkning i Andra Kammarens rätt.

Vidare står det i motionen, att taxeringsmyndigheternas sammansättning skulle afgöras genom bägge kamrarnes sammanstående beslut, och äfven detta hafva vi strukit bort, emedan det kunde komma att beröra bevillningen. Frågan får endast röra den progressiva beskattningen, och äfven då fordras bägge kamrarnes sammanstående beslut endast i fråga om skatteskala, olika skattesatser för inkomst eller förmögenhet af olika slag och den procent af inkomst eller förmögenhet, hvartill skatten högst må uppgå. Denna procent uppgår i närvarande stund till 5 procent. Jag vet icke säkert, men jag tror knappast, att den i något land är så hög. I Danmark är den 2, och i Österrike 4. Men vi hafva 5 procent, och märk väl — jag påpekar det ännu en gång — icke 5 procent af inkomsten, utan 5 procent af fastighetens taxeringsvärde, äfven om fastigheten icke gifver mig 1 öres inkomst. Det kan således — jag vill betona det än en gång — icke bli tal om, att utskottets förslag innebär en inskränkning, ty hvad allmänna bevillningen angår, får man fortfarande behandla den, som man behagar. Man må ut-

sträcka skattefriheten, huru långt man behagar. Det är endast fråga om den progressiva inkomstkatten. Och jag hemställer till herrarne, om det icke kan ligga någon fara i att lämna i händerna på personer, som icke skola bidra till den progressiva inkomstkatten, att bestämma, att andra skola erlägga sådan skatt. Det kan ju hända, att personer äro så oegennyttiga, att de icke se på sin egen fördel, men hittills åtminstone har jag icke funnit något parti så oegennyttigt, att de icke se sig själfva till godo, om de kunna.

Hvad åter angår det påståendet, att Andra Kammaren bör hafva större inflytande på bevillningen än Första Kammaren, så vill jag se till, huru det i detta afseende är ställt i andra länder. Jag finner då visserligen, att i ett sådant land som England med dess parlamentariska uppfattning det verkligen är så ställt, att dess Andra Kammarer, underhuset, har den egentliga bestämmanderätten med afseende å bevillningen. Men hvarför skall man till exempel taga England med dess parlamentarism, som vi icke veta något af. Låt oss gå till det fria Amerika, hvars exempel man så många gånger velat följa, och se till, huru det är där. Jo, där, säga motionärerna, äro de båda husen i det hela likställda med hänsyn till finansfrågor. Hvarför skulle vi icke kunna taga det landet till exempel? Och om vi vända oss till Danmark, vårt närmaste grannland, huru är det där? Jo, där äro båda kamrarna likställda. Men se, det är på det viset, att då England passar, tager man det landet till exempel, och då det icke passar, tager man ett annat land.

Slutligen komma reservanterna med en mycket besynnerlig anmärkning, som, efter hvad jag tycker, talar emot dem själfva. De säga, att genom gemensamma voteringar har Första Kammaren åsamkat Riksdagen utgifter till ett belopp af 39,000,000 kronor. Javäl! Men hvad bevisar detta? Jo, det bevisar väl, att man borde ur sparsamhetssynpunkt taga bort *alla* gemensamma voteringar. Ty hade de icke funnits, skulle vi haft de 39 millioner kronor besparade. Reservanterna hafva således bevisat motsatsen af hvad de velat bevisa.

Jag skall icke längre uppehålla kammarens tid. Jag har varit ensam i utskottet om min mening, och jag blir kanske ensam därom äfven i kammaren. Jag får naturligtvis mycket klander och många motståndare, som komma att uppträda mot mig. Men jag skall taga det med jämnmod. När jag för flere år sedan i Första Kammaren uppträdde och förfäktade den progressiva beskattningen såsom rättvis, så var jag äfven då ensam. Jag anser fortfarande, att den är rättvis, men jag vill icke drifva principen därom så långt, att det kan komma att skada hela vårt lands utveckling. Ty dit kan det gå. Vi ma, mina herrar, aldrig så mycket önska, att alla människor skola vara likställda. Jag tror i alla fall, att kapitalet är nödvändigt; jag tror, att ett land utan kapital och endast med arbetare icke skulle stå sig väl. Huru mycket man än förföljer kapitalet, så vågar jag påstå, att man äfven med den orätta mammon kan åstadkomma något godt, och jag vågar äfven påstå, att man därmed åstadkommit det som godt är. Men det finnes personer, som gjort till sin uppgift, att ställa till strider samt åstadkomma hat och

*Om ändrad
lydelse af § 71
regerings-
formen och
§ 65 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Om ändrad
lydelse af § 71
regerings-
formen och
§ 65 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

bitterhet emellan kapitalister och arbetare, och som för att hindra, att enighet uppkommer dem emellan, ständigt måste blåsa under fiendskapens eld. Ty en förening mellan kapital och arbete skulle vara detsamma som undergång för dem, som vilja uppehålla denna strid.

Jag har nu, så mycket jag kunnat, sökt förfakta min åsikt i denna fråga. Jag skall icke längre trötta kammaren. Jag vill hoppas, att jag ser framtiden för mörk, men jag vädjar till kammaren, om jag dock icke har någon liten anledning att se denna sak mörk. Herr talman, jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Jansson i Djursätra: Herr talman! Med anledning af den näst föregående talarens anförande skulle man vara benägen göra sig den frågan, huruvida beträffande inkomstskattelagen de progressiva skattesatserna och därmed sammanhängande förhållanden någonting har inträffat, som borde påkalla en förändring, ehuru inkomstskattelagen icke fått verka mer än ett enda år. Såvidt jag kunde rätt uppfatta denne talare, har han emellertid icke anført någon särskild omständighet, som skulle kunna motivera en ändring nu i denna lag. Han har blott framhållit såsom sin åsikt, att framtiden syntes mörk och bekymmersam, och med anledning af dessa dystra utsikter, vill han såsom en gammal god fader på bästa sätt sörja för framtiden, så att den må blifva något ljusare. Han vill nu genom en i god tid vidtagen lagstiftning försöka motarbeta de faror, som den nu gällande skattelagen kan innebära för framtiden. Men, såsom jag nyss framhöll, det är dock icke på grund af någon vunnit erfarenhet rörande den nuvarande lagstiftningen i ämnet och dess verkningar, som han anser att denna lagstiftning bör undergå förändring.

Jag vill då i anledning af den ärade talarens oro för framtiden till en början framhålla, att framtiden väl i alla fall själf får sörja för åstadkommande af den lagstiftning, som den anser vara för sig lämpligast. Det går gifvetvis icke för oss an att tänka, att vi skulle stifta lagar, afsedda att gälla för våra efterkommande under en öfverskådligt lång framtid, utan få vi väl åtnöja oss därmed, att de gälla för den tid, i hvilken vi lefva, och motsvara det ändamål för hvilket de af oss blifvit stiftade. Efterkommande generationer skola sedermera, förmodar jag, respektera äfven dessa af oss nu stiftade lagar, så länge de passa för sitt behof; men anse de efterkommande våra lagar icke längre vara lämpliga för det åsyftade ändamålet, komma de naturligtvis att ändra dem. Är det nu så, som den värde talaren ansåg blifva fallet, eller att de personer, som i framtiden komma att taga den svenska lagstiftningen om hand, komma att bestå af så dåliga och egennyttiga medborgare, att de ej hafva sinne för hvad som är rätt och rättfärdigt, ja, då vore detta naturligtvis mycket ledsamt och sorgligt; men för min del tinner jag ingen anledning att se framtiden i så mörk dager. Jag tror att, om vi känna med oss, att vi med vett och förstånd sköta de uppgifter som åligga oss, kommande släkten väl icke skola i

detta fall blifva sämre än vi, utan att äfven de skola söka att på bästa sätt fylla sina uppgifter. Se vi icke saken på det sättet, hvad hafva vi då att lefva för? Nu har ingen hört något klander i dessa afseenden framställas mot den nuvarande Andra Kammaren, utan, om också icke alla uttryckligen i ord framhållit det, så är det dock ganska allmänt underförstådt, att det icke är någon fara med representationen sådan den nu är. Och hurudan representationen framdeles kan komma att blifva, det lär väl ingen af oss ha reda på, den frågan föreligger icke heller för det närvarande. Äfven om den gjorde det och vi således hade att arbeta på dess lösning, så hafva vi väl i alla fall icke anledning antaga, att den generation som kommer efter oss icke skall, såsom jag nyss sade, hafva den känsla för plikt och rätt, som kan lända fosterlandet till gagn och nytta, eller att den hvarken skulle kunna eller vilja fördela skattebördorna rättvist emellan de olika samhällsklasserna. Jag vill således för min del icke tro så illa om framtiden.

Baron Barnekow sade, bland annat, att den nu föreslagna lagändringen egentligen icke äsyftade några synnerliga förändringar i de bestående förhållandena. Han ville framhålla, att man alls icke äsyftade någon förändring i bestämmelserna rörande själftva *bevillningens* utgörande. Ja, visserligen är det egentligen icke fråga om ändring rörande bevillningen, utan om den progressiva beskattningen; där vill man sätta en bom, så att frågor om denna icke skola få afgöras genom gemensam votering, utan endast genom kamrarnas sammanstående beslut. Men när det gäller att skapa utgifter, då skulle den gemensamma voteringen få användas. Gäller det sedan att anskaffa medel för att täcka de utgifter, som åstadkommit genom gemensam votering, då skulle man icke få votera gemensamt därom. Meningens tycks således vara att gå på och bara bevilja och bevilja, men att, då det därefter blir fråga om, hvarifrån de beviljade medlen skola tagas, detta endast skall kunna afgöras därigenom att bägge kamrarna komma öfverens. Jag hemställer om icke detta sätt att anordna saken, som man säger, haltar. För min del kan jag icke anse sådant innebära jämvikt och rättvisa. Är det tillåtet att skapa skatter genom gemensam votering, så lär det nog ock vara rättvist att använda samma institut, när det blir fråga om att anvisa det sätt, hvarpå dessa skatter skola utgå.

Baron Barnekow yttrade vidare, att förslaget icke heller afsåg någon den ringaste ändring beträffande skattefrihet eller lindring i skattskyldighet. Det är dock alldeles gifvet, att förslaget afser ändring därutinnan, ty i slutet af regeringsformens § 71, sådan som utskottet önskar den, heter det att »bägge kamrarnas sammanstående beslut erfordras i fråga om skatteskala, olika skattesatser för inkomst eller förmögenhet af olika slag, den procent af inkomst eller förmögenhet, hvartill skatten högst må uppgå samt *skattefrihet* eller *lindring i skatt* för viss inkomst eller förmögenhet». Efter motionärernas förslag skulle det således icke ens komma i fråga, att genom gemensam votering få bestämma ett existensminimum, äfven om här-

Om ändrad lydelse af § 71 regeringsformen och § 65 riksdagsordningen.
(Forts.)

Om ändrad
lydelse af § 71
regerings-
formen och
§ 65 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

för finnes aldrig så stort berättigande. Icke heller skulle man kunna genom gemensam votering bestämma när den progressiva skatteskalan skulle börja att tillämpas. Jag hemställer, om icke förslaget således innebär ändringar, af sådan beskaffenhet, att det sannerligen tål litet att tänka på dem, innan de beslutas.

Jag vill emellertid icke vidare yttra mig i frågan, utan ber, herr talman, att få yrka afslag å utskottets förslag och bifall till reservanternas hemställan.

Herr Hjärne: Herr talman! Jag skall icke länge uppehålla kammarens tid, den är redan så långt framskriden, att det icke är skäl att inlåta sig på en alltför vidlyftig diskussion af den föreliggande frågan.

Jag uppträder egentligen blott för att fullgöra en skyldighet, som, enligt hvad jag hört sägas, lär åligga suppleanter inom konstitutionsutskottet, nämligen att instämma med dess hemställanden. Jag vill då icke upprepa alla de skäl, som af konstitutionsutskottets vice ordförande hafva framställts till förmån för utskottets förslag, utan jag vill inskränka mig till att uttryckligen förklara, att det föreliggande förslaget icke varder riktigt uppfattadt, om det framställs såsom afseende att på något sätt minska Andra Kammarens makt och rätt gent emot Första Kammaren. I reservanternas uttalande anspelas emellertid på något sådant, men detta är icke riktigt, ty meningen är blott att återställa jämvikten i vårt beskattningssystem, hvilken ovedersägligen blifvit rubbad därigenom, att de ordinarie skatterna blifvit i så väsentlig grad förminskade, att de nästan helt och hållet försvunnit. Vi hafva nämligen nu så godt som endast och allenast bevillningar, och då det ju ej kan komma i fråga att återinföra de ordinarie skatterna, så kan det dock vara skäl i att ordna vårt nuvarande skattesystem så, att det icke kan rubbas genom gemensam votering, utan först genom sammanstående lagstiftning af båda kamrarna. Förslaget afser således icke att öka Första Kammarens makt och inflytande, utan endast att återställa jämvikten inom åtminstone en del af beskattningsväsendets område.

Ty hvad vi än tänka om framtiden och dess lagstiftare, så kunna vi dock ej gärna undgå att inse, att det en gång måste blifva en strid mellan å ena sidan dem, hvilka vilja begagna beskattningen för dess egentliga ändamål, fyllandet af statens utgifter, och å andra sidan dem, hvilka i beskattningen se medel för åstadkommande af ett om jag så må säga socialt guldmakeri och missbruka densamma för att förskjuta klassernas ställning till hvarandra. En sådan strid kommer nog att uppstå, visserligen icke inom denna Andra Kammare sådan den nu gestaltar sig, men i en framtid. Äfven jag har nog den tilliten till våra efterkommandes sunda förnuft, att de icke skola härvidlag gå *allt för* långt, men vi böra i alla fall söka undvika, att hårda slitningar uppkomma, nämligen därigenom att vi för våra efterkommande icke utlägga den frestelsens krok, som består i möjligheten att på den gemensamma voteringens väg genomdrifva

en allt för långt gående progressiv beskattning i det syfte jag nyss angifvit.

Den progressiva beskattningen sympatiserar jag mycket lifligt med, men jag vill, att den endast skall användas, när det gäller utomordentliga behof för statens och det allmännas bästa. Däremot vill jag icke vara med om, att den progressiva beskattningen skall användas såsom tumskruf i socialistiskt syfte. På det sättet skulle man genom den progressiva beskattningen, om den missbrukas, kunna upprätta ett nytt i skattehänseende privilegieradt stånd, som man befriade från alla skatter på det viset, att man lade dem på andra klasser, som man ansåg hade rygg att bära dem, under det att samma stånd, som man befriade från skatterna, skulle erhålla hela den politiska makten. Enligt min tanke är det meningen med den klasskamp, som nu pågår, att återinföra detta samhällsskick, som för länge sedan blifvit utdömdt. Därför anser jag det vara nyttigt, att det i den konstitutionella lagstiftningen finnes en hämsko för sådant, och jag vill vädja till kammarens ledamöter, huruvida icke en progressiv beskattning i sådant syfte lika väl kan användas på fastigheten som på det rörliga kapitalet. Det är, så vidt jag uppfattat saken, syftet med den föreslagna grundlagsändringen att förebygga sådana ledsamma konsekvenser af den progressiva beskattningens missbruk, och det är därför jag för min del med nöje instämmer i konstitutionsutskottets hemställan.

Om ändrad lydelse af § 71 regeringsformen och § 65 riksdagsordningen.
(Forts.)

Herr Bergström: Herr talman! Med afseende på de allmänna synpunkterna kan jag nöja mig med att instämma i herr Janssons i Djursätra anförande. Emellertid har, efter det att detta anförande hållits, herr Hjärne velat upplysa kammaren därom, att det förslag, som nu föreligger till Riksdagens pröfning, icke uppfattats riktigt, om det uppfattas såsom afseende en minskning i Andra Kammarens maktställning. Dess syfte skulle enligt herr Hjärne endast och allenast vara att återställa jämvikten mellan kamrarna i fråga om beskattningen. En talare, som förut haft ordet å konstitutionsutskottets vägnar, har till viss grad spelat på samma sträng, då han nämligen inledde sitt anförande med en återblick på den tid, när grundskatterna afskaffades, och en redogörelse för huru de ersattes. Han omtalade för oss, att när grundskatterna afskaffades, frågan därom icke kunde göras till föremål för gemensam votering, och då borde gifvetvis också den skatt, som satts i stället, undantagas från gemensam votering. Nu är det emellertid väl bekant för denna kammares ledamöter, att på den tiden, då det stod allvarliga strider om grundskatterna, det vill säga på 1870- och 1880-talen, var det också strider, och allvarliga strider, mellan kamrarna i den frågan, huruvida icke grundskatterna skulle kunna afskaffas genom gemensam votering, och vid flera tillfällen uttalade sig denna kammare i sådan riktning. Särskildt har Andra Kammaren vid behandling af två konstitutionsutskottsbetänkanden från denna tid ställt sig på de dätida reservanternas från denna kammare sida och bestämdt häfdat den uppfattningen, att grundskatterna skulle kunna afskaffas på den gemensamma

*Om ändrad
lydelse af § 71
regerings-
formen och
§ 65 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

voterings väg. Det skälet bör därför icke väga något, åtminstone icke uti Andra Kammaren i fråga om ett förment behof att återställa jämvikten kamrarne emellan.

Friherre Barnekow liksom den siste ärade talaren tänkte mycket på framtiden. Friherre Barnekow väntade en framtid, som skulle komma att särskildt rikta sig emot fastighetsägarna. Men, mina herrar, för närvarande är ju erfarenheten den i fråga om fastighetsbeskattningen, att icke har det varit Andra Kammaren, som har varit den mera hårdhänta, utan det har varit Första Kammaren. Friherre Barnekow sätter emellertid sitt hopp allenast till Första Kammaren för framtiden. Men tron I icke, mina herrar, att denna Första Kammare i sådana strider, som friherre Barnekow och herr Hjärne utmålade för oss — tron I icke, att denna Första Kammare med sina säkerligen 149 röster i dessa strider skall kunna påräkna 40 röster från denna kammare äfven vid gemensam votering.

Friherre Barnekow yttrade, att konstitutionsutskottets förslag icke på något sätt var ägnadt att rubba Andra Kammarens rätt i fråga om skattebevillningar, om man bortsåge ifrån inkomstskatten. Ja, det är möjligt, att herrar motionärer ursprungligen hafva syftat därät, men visst är, att konstitutionsutskottet med sin formulering af förslaget åtminstone gått långt vidare än hvad som måhända har varit meningen i det ursprungliga förslaget. I konstitutionsutskottets förslag till omformulering af 71 § i regeringsformen heter det nämligen: »att, då bevillning för inkomst eller förmögenhet skall utgöras efter progressiv skala, båda kamrarnes sammanstämmande beslut erfordras i fråga om skatteskala, olika skattesatser för inkomst eller förmögenhet af olika slag, den procent af inkomst eller förmögenhet, hvartill skatten högst må uppgå, samt skattefrihet eller lindring i skatt för viss inkomst eller förmögenhet.» Huru kunna utskottets ledamöter läsa detta på annat sätt, än att det också kommer att gälla till exempel den nuvarande arfsskatten, som är en stämpel-skatt, grundad på progressiv skala, samt sålunda är en progressiv förmögenhetsskatt. Det är alldeles tydligt, att äfven denna skatt skulle komma under dessa bestämmelser. Det synes mig, som om åtminstone utskottets vice ordförande icke gjort klart för sig innebörden af den hemställan, till hvilken han här yrkat bifall.

Samma ärade talare hänvisade oss också till förhållandena i Amerika, hvarifrån vi borde hämta förebilder, liksom han också hänvisade oss till Danmark. Ja, för att nu endast hålla oss till det närmaste af dessa båda länder, icke lära väl bestämmelserna där i fråga om dessa ting vara lockande för oss med de följder de haft i släptåg, med de långvariga och för landet sönderslitande strider mellan kamrarne, hvartill de ledt. Nog har väl det institut, som vi ha haft i den gemensamma voteringen, enligt hvad erfarenheten visat, varit vida fördelaktigare än att vi i detta afseende böra hämta några förebilder från Danmark.

Herr talman, jag ber att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Med herr Bergström förenade sig herrar *Bromée* i Billsta och *Ericsson* i Vallsta.

Härmed var öfverläggningen slutad. Under densamma hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock afslag därå och bifall i stället till den af herr Bergström med flere vid förevarande utlåtande afgifna reservationen. Herr talmannen, som nu framställde propositioner å dessa yrkanden, fann den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Herr Branting begärde emellertid votering, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 4, bifaller den af herr Bergström med flere vid utlåtandet afgifna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utvisade 133 ja mot 75 nej; hvadan kammaren alltså med afslag å utskottets hemställan bifallit den af herr Bergström med flere vid utlåtandet afgifna reservationen.

§ 4.

Föredrogos hvar för sig och blefvo af kammaren godkända statsutskottets utlåtanden:

n:o 80, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra militiebostället Reslöf n:is 1, 2 och 29 i Malmöhus län hörande lägenhet;

n:o 81, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upphörande af den till kronan utgående afgift af flottbron öfver Dalälven vid Grådö i Hedemora socken m. m.;

n:o 82, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upphörande af den till kronan utgående så kallade strömsafrad af flottbron öfver Dalälven vid Uppbo i Stora Skedvi socken m. m.;

n:o 83, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående jordafsöndring från Leckö kungsgård i Skaraborgs län;

n:o 84, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra militiebostället Litzäng n:o 1 i Östergötlands län hörande utäga;

n:o 85, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af viss del af kronolägenheten Kungsängen å Västerås stads område;

n:o 86, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa delar af förra majorsbostället 1 mantal Söre n:o 5 i Lits socken af Jämtlands län;

n:o 87, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af den under förra militiebostället 2 mantal Tillingeby n:is 1 och 2 i Kalmar län lydande lägenheten Djupsjöryd n:o 1; och

n:o 88, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af indragna kronofogdebostället Flämmestad n:o 1 i Östergötlands län.

§ 5.

Härefter föredrogs och lades till handlingarna statsutskottets memorial, n:o 89, i anledning af remiss med öfverlämnande af uppgift å förändringar år 1903 i statsverkets inkomster af för dess räkning utarrenderade kronoegendomar m. m.

§ 6.

Om statsunderstöd åt obemedlade hushåll på Gottland, hvilkas värnpliktige försörjare inkallas till extra tjänstgöring utöfver lagstadgad öfningstid.

Därnäst i ordningen företogs till behandling statsutskottets utlåtande, n:o 91, i anledning af väckt motion om anslag för beredande af statsunderstöd åt obemedlade hushåll på Gottland, hvilkas värnpliktige försörjare inkallas till extra tjänstgöring utöfver lagstadgad öfningstid.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till statsutskottet remitterad motion, n:o 235, hade herr *S. A. K. Natt och Dag*, under instämmande beträffande motionens syfte af herrar *A. Hedin* och *J. G. Pettersson* i Södertälje, föreslagit, att Riksdagen, för utdelande af statsunderstöd med högst en krona per dag åt de obemedlade hushåll å Gottland, hvilkas familjeförsörjare antingen redan vore eller framdeles blefve inkallade till extra tjänstgöring utöfver lagstadgad öfningstid, ville å extra stat för år 1905 bevilja ett förslagsanslag om 8,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att af tillgängliga medel nu strax under innevarande år förskottsvis utbetala hvad som af anslaget för sagda ändamål kunde finnas vara erforderligt, samt vid anmälan af detta beslut anhålla, att Kungl. Maj:t behagade genom platsmyndigheterna låta utbetala detta understöd på sätt Kungl. Maj:t kunde finna lämpligast.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte för år 1905 å extra stat bevilja ett förslagsanslag af 8,000 kronor att, på sätt Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt, utdelas med 75 öre om dagen till de hushåll å Gottland, hvilkas värnpliktige familjeförsörjare vore eller under innevarande år blefve inkallade till extra tjänstgöring utöfver lagstadgad öfningstid och hvilka för sin utkomst vore väsentligen beroende af familjeförsörjarnes arbetsförtjänst; med rätt för Kungl. Maj:t att af tillgängliga medel förskottsvis utbetala under innevarande år hvad som af anslaget kunde för sagda ändamål finnas erforderligt.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet begärdes af:

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman! Sedan detta utskottsbetänkande aflämnades, har tillkommit en omständighet, som icke förut varit känd, nämligen att de, som under innevarande år varit inkallade, skulle befrias från repetitionsöfningarna, om de eljest vore skyldiga att deltaga i dem. Hade detta varit känt förut, skulle antagligen i betänkandet införts bestämmelse därom, att denna afgift icke skulle tillerkännas dem af ifrågavarande värnpliktige, som voro skyldiga fullgöra repetitionsöfningarna.

Men det var icke därför jag begärde ordet, utan därför att jag skulle anhålla om en liten förändring i utskottsbetänkandets kläm. Sedan betänkandet skrefs, har nämligen den första klassen, som varit inkallad till tjänstgöring, redan slutat. För att jämväl dessa må komma i åtnjutande af denna ersättning vill jag yrka en ändring, som redan är godkänd af Första Kammaren.

Klämmen skulle då få följande lydelse:

att Riksdagen må för år 1905 å extra stat bevilja ett förslagsanslag af 8,000 kronor att, på sätt Kungl. Maj:t kan finna lämpligt, utdelas med 75 öre om dagen till de hushåll å Gottland, hvilkas värnpliktige familjeförsörjare under innevarande år blifvit eller varda inkallade till extra tjänstgöring utöfver lagstadgad öfningstid och hvilka för sin utkomst äro väsentligen beroende af familjeförsörjarnes arbetsförtjänst; med rätt för Kungl. Maj:t att af tillgängliga medel förskottsvis utbetala under innevarande år hvad som af anslaget kan för sagda ändamål finnas erforderligt.

Herr Broander: Herr talman! Jag skall först be att få till den ärade motionären och hans medmotionärer äfvensom till statsutskottet framföra deras vördsamma tack, som frågan närmast rör, för det förslag, som nu föreligger. Om det är med oblandad tillfredsställelse som jag fullgör denna skyldighet, så är det åter med blandade känslor, som jag anser mig skyldig att i denna sak anföra något vidare.

Det är icke ovanligt, att ett yttrande i kammaren motiveras därmed, att talaren motionerat i frågan. För mig återigen är det den omständigheten, att jag icke är motionär, som gör, att jag anser mig vara skyldig en förklaring, hvarför så icke är händelsen. Saken är den, att vi representanter för Gottland icke ansett oss kunna göra en sådan framställning, som statsutskottet nu tillstyrkt, utan att på samma gång opponera oss emot att den neutralitetsvakt, som skall utgöras för att gifva eftertryck åt den neutralitetsförklaring, hvilken utfärdats af de förenade rikena, i så väsentlig mån ålägges Gottland ensamt. En framställning utan en sådan opposition kunde nämligen tydas så, att vi ansågo allting vara godt och väl, om endast de obemedlade hushåll, hvilkas familjeförsörjare vore inkallade till tjänstgöring, finge statsunderstöd. En sådan opposition ha vi emellertid icke ansett det vara lämpligt att komma med, sedan order om inryckning till extra tjänstgöring redan gifvits och då Kungl. Maj:t handlat i öfverensstämmelse med gällande värnpliktslag

Om statsunderstöd åt obemedlade hushåll på Gottland, hvilkas värnpliktige försörjare inkallas till extra tjänstgöring utöfver lagstadgad öfningstid.
(Forts.)

Om stats-
understöd åt
obemedlade
hushåll på
Gottland,
hvilkas värn-
pliktige för-
sörjare in-
kallas till extra
tjänstgöring
utöver lag-
stadgad
öfnings-
tid.
(Forts.)

samt vi ej heller vågat påstå, att annan utväg stått Kungl. Maj:t öppen.

Jag skulle kunnat nöja mig med att anföra detta, men då nu tillfälle därtill gifves, så kan jag icke underlåta att uttala den förhoppning, att det gifna exemplet skall föranleda Kungl. Maj:t att för Riksdagen framlägga ett förslag, som möjliggör, att en sådan neutralitetsvakt, som det nu är fråga om, kan utgöras på ett sådant sätt, att icke de uppoffringar, som därtill krävas, komma att i så väsentlig mån åläggas en enda provins. Hvilka ödesdigra följder det kan komma att få, om hvarje gång någon af våra grannar råkar i konflikt vare sig med en europeisk eller en utomeuropeisk stat och de förenade rikena anse sig böra förklara sig neutrala, en stor del af beväringen på Gottland skall inkallas till extra tjänstgöring, ligger i öppen dag. Det är icke nog med de personliga uppoffringarna, utan hela öns ekonomiska urveckling kan tydligen genom den osäkerhet, som därigenom komme att blifva rådande, i väsentlig mån hämmas.

Då jag vågar häfda den åsikten, att Gotlands läge icke bör förorsaka, att större tunga lägges på Gottlands befolkning i afseende på rikets försvar än på rikets innebyggare i öfrigt, så står jag på samma ståndpunkt, som Riksdagen intog år 1898, då Riksdagen på förslag af sitt lagutskott afslog en framställning från Kungl. Maj:t, hvori Kungl. Maj:t föreslog, att genom en undantagsbestämmelse i värnpliktslagen, Konungen efter statsrådets hörande skulle hafva rättighet att på Gottland inkalla större del af de värnpliktige än inom riket i öfrigt. Man kan ju häremot möjligen invända, att den inkallelse till extra tjänstgöring, som i år skett på Gottland, grundar sig på värnpliktslagens 28 §, och att denna paragraf är gemensam för hela riket. Jag vill dock påpeka, att vid ett tillfälle sådant som detta eller vid de tillfällen, då det öfverhufvud kan komma i fråga, att de förenade rikena förklara sig neutrala, och man anser sig böra vidtaga åtgärder för att visa, att man är beredd att skydda denna neutralitet, en dylik bestämmelse kommer att verka såsom en undantagslag för Gottland, emedan man från förhållandena i år har tydligt exempel därpå, att ett sådant inkallande af beväringen icke behöfver ske på något annat ställe i riket.

Jag vill i sammanhang härmed framhålla, att det för att ett sådant sakernas tillstånd skall blifva rådande, att ett dylikt skydd skall kunna anordnas utan särskild uppoffring för Gottland, icke torde behövas några ändrade lagbestämmelser. Hvad som behöfves är endast, att stamstyrkan på Gottland eller, som det nu kallas, volontärerna ökas till sådant antal, att denna neutralitetsvakt kan af dem utgöras, och jag hyser den förhoppning, att Riksdagen ej heller skall vara obenägen att gå i den riktningen. Jag har ansett mig hafva anledning därtill genom det beslut Riksdagen äfven i år fattat, då i fråga om ökning af volontärerna på Gottland det begärda antalet volontärer beviljades, under det att liknande framställning för riket i öfrigt blef af Riksdagen afslagen.

Herr talman, jag anhåller om bifall till statsutskottets förslag med den af herr Hans Andersson föreslagna ändring.

Herr *Larsson* i Bondarfve instämde häruti.

Vidare förekom ej. Efter af herr talmannen framställd proposition biföll kammaren det af herr Andersson i Västra Nöbbelöf under öfverläggningen framställda yrkandet.

§ 7.

Föredrogs och godkändes sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 6, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till lag angående förordnande af rättegångsbiträde åt häktad, dels ock Kungl. Maj:ts proposition angående användande för visst ändamål af det å andra hufvudtiteln uppförda förslagsanslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter.

§ 8.

Härefter företogs till afgörande lagutskottets utlåtande, n:o 46, i anledning af väckta motioner angående ändringar i gällande vattenrättslagstiftning.

Lagutskottet hade till förberedande behandling fått emottaga tre särskilda, vid innevarande riksdag afgifna motioner, åsyftande ändringar i gällande vattenrättslagstiftning, nämligen n:o 32 inom Första Kammaren af herr *J. M. Ekströmer* samt inom Andra Kam-maren n:o 28 af herr *H. A. Segerdahl* och n:o 48 af herr *E. Nilsson* i Kattleberg.

*Angående
ändringar i
gällande
vattenrätts-
lagstiftning.*

Motionärerna hade föreslagit:

i motionen n:o 32:

att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t göra underdånig framställan, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar i kungl. förordningen den 30 december 1880 om jordägares rätt öfver vattnet å hans grund, att rätt till byggande af vattenverk, om därvid ifrågakomme skada å annans egendom, blefve emot skyldighet att ersätta skadan, medgifven i vidsträcktare mån, än härutinnan nu gällande lag bestämde;

i motionen n:o 28:

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke de bestämmelser, som innehölles i kungl. förordningen den 30 december 1880 om jordägares rätt öfver vattnet å hans grund och därmed i samband stående författningar, borde förändras och omarbetas, så att de komme att bättre motsvara de kraf, som nutida förhållanden ställde

Angående
ändringar i
gällande
vattenrätts-
lagstiftning.
(Forts.)

på en dylik lagstiftning, samt därefter för Riksdagen framlägga de förslag härutinnan, hvartill förhållandena ansåges föranleda; samt

i motionen n:o 48:

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke lämpligen, då strandägare ville vidtaga reglering af vattentillgången i strömdrag i och för vattenkraftens tillgodogörande, och andra strandägare vid samma strömdrag hade nytta däraf, dessa borde kunna åläggas att deltaga i omkostnaderna, i den mån de af regleringen tillskyndades nytta, och att Kungl. Maj:t ville efter verkställd utredning till Riksdagen inkomma med de förslag, som däraf kunde föranledas.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke de bestämmelser, som innehölles i förordningen den 30 december 1880 om jordägars rätt öfver vattnet å hans grund och därmed i samband stående författningar, borde förändras och omarbetas, så att de komme att bättre motsvara de kraf, som nutida förhållanden ställde på en dylik lagstiftning, samt därefter för Riksdagen framlägga de förslag härutinnan, hvartill förhållandena ansåges föranleda.

Vid utlåtandet hade fogats reservation i afseende å vissa delar af motiveringen af herr *Lindhagen*, med hvilken herrar *Zetterstrand*, *Olsson* i Mårdäng och *Staaff* instämt.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Jag ber att få uttala min synnerliga tillfredsställelse såväl däröfver, att de föreliggande motionerna framkommit, som ock i allmänhet öfver den behandling, som kommit dessa motioner till del. Alla torde väl vara eniga därom, att revision af vår nuvarande vattenrättsförordning är af behovet påkallad. Det är ju en hel del saker, som beröras af denna förordning och hvilka upptagits i herr Segerdahls motion, och öfverhufvud taget får jag säga, att de förändringar för hvilka utskottet uttalat sig, gå i den riktning, som jag helst skulle önska.

Ett par punkter finnas dock, i fråga om hvilka jag tror, att någon större varsamhet än hvad lagutskottet tillstyrkt, torde vara af nöden.

Det är visserligen sant, beträffande tidsutdräkten, att då det är fråga om öfverbyggande af kungsådran, det kan dröja något länge om, innan ett sådant företag kommit till stånd, men det är också lika sant, att en fråga af sådan beskaffenhet som denna tål att mycket noga tänka på och att grundligt prövas. Utskottet har i detta afseende yttrat sig mycket försiktigt, och jag vet icke hvem som utskottet tänkt skulle uteslutas, antingen synerätten eller den administrativa myndigheten. Jag är icke alltför ifrig att på-

lägga de administrativa myndigheterna flera uppdrag än de hafva, och jag vill icke ens att de skola bibehålla alla dem de nu hafva, men i detta afseende får jag verkligen säga, att jag lutar däråt, att den administrativa myndigheten måtte få behålla denna pröfningsrätt, förutsatt att pröfningsrätten skall upplåtas till blott en enda myndighet. Jag har i detta fall en erfarenhet, som talar för denna min uppfattning. Det förhåller sig tyvärr så med våra domstolars sammansättning, att då det är fråga om vattenrättsmål icke ens den juridiskt bildade personen i allmänhet fått den specialutbildning, som kräfves för vattenrättsmålen. I ett fall, som jag känner till, visade det sig, att om endast synerätten skulle hafva yttrat sig, det skulle hafva blifvit ett mycket olyckligt resultat. Nu fick den administrativa myndigheten gripa in och förordnade om ny undersökning, hvaraf framgick, att om den administrativa myndigheten icke kommit emellan, så skulle Siljans vattenstånd genom den åsyftade dammbyggnaden kommit att höjas med minst en meter, hvarigenom hundratals tunnland jord skulle ha satts under vatten. Det är af denna anledning, som jag anser, att mycken försiktighet bör iakttagas, då en revision af denna lag skall äga rum.

Beträffande den omständighet, som afhandlas i 6 § i vattenrättsförordningen, nämligen i fråga om att sammanföra flera vattenfall till ett enda, så misstänker jag nästan, att motionären här går för långt. Lagutskottet tyckes emellertid instämma med motionären, då det å sid. 24 i betänkandet säger: »Likaledes finner utskottet beaktansvärd den af herr Segerdahl anvisade utvägen att i form af kraft bereda ersättning åt dem, som med tillämpning af ofvanberörda bestämmelser tvingades att för vattenverksanläggning tillsläppa en dem tillhörig fallhöjd.»

Detta kan blifva både rätt och orätt. Om man t. ex. tänker sig tre vattenfall, som ligga efter hvarandra i en ström och att ägarne till de två nedersta fallen äro eniga om att bygga damm och förena dessa fall till ett, men gärna skulle önska, att äfven det tredje fallet komme med, så anser jag, att det under vissa förhållanden skulle vara hårdt, om ägaren till det tredje fallet, det ofvanför belägna, skulle tvingas vara med om denna nya dammbyggnad och i stället få andel i den vattenkraft, som därigenom skulle vinnas. Han kan ju hafva ett verk, som är af sådan beskaffenhet, att han icke behöfver mera kraft än han har och att det är tillräckligt för hans behof. Det är ju klart, att om en lagrevision kommer till stånd, det nog kommer att stipuleras bestämmelser i det afseendet, men jag tror, att man bör gå mycket varsamt till väga, så att en vattenfallsägare därigenom icke kommer att lida förluster. Jag anser, att den tolkning motionären Segerdahl gifvit åt paragrafens nuvarande lydelse är fullt riktig, och att med den nuvarande lydelsen ingen kan tvingas att afstå sitt vattenfall. Jag har emellertid äfven sett en annan tolkning tillämpas af denna paragraf, nämligen att en ägare till ett sådant mindre fall blifvit ålagd att vara med om den nya dammbyggnaden och afstå från sitt vattenfall. I detta afseende ger jag motionären fullkomligt rätt däri, att det icke är lagens

*Angående
ändringar i
gällande
vattenrätts-
lagstiftning.
(Forts.)*

Angående
ändringar i
gällande
vattenrätts-
lagstiftning.
(Forts.)

mening, men när lagen en gång skall komma att ändras, så önskar jag, att äfven i detta hänseende all möjlig försiktighet måtte iakttagas, så att icke enskild ägares rätt komme att rubbas.

Det är en hel del andra saker, som jag skulle velat beröra, men då tiden är så långt framskriden, skall jag icke tillåta mig att yttra något vidare, utan endast anhålla att få yrka bifall till utskottets föreliggande förslag.

Herr Lindhagen: Herr talman! I de två punkter, som den siste talaren berörde, har utskottet ej heller intagit någon bestämd principiell ståndpunkt, utan äfven inom utskottet ha meningarna varit ganska olika, huru denna sak lämpligast skulle kunna ordnas. Utskottet har därför slutat med att fästa uppmärksamheten på, att dessa synpunkter kunna vara beaktansvärda som framtidsmöjligheter, men att det icke är uteslutet, att då också andra kunna göra sig gällande. I det afseendet är den siste talarens inlägg i frågan värdefullt, i all synnerhet beträffande hvilken myndighet bör pröfva saken.

Jag har begärt ordet närmast med anledning af den reservation, hvilken, såsom herrarne finna, är fogad vid utskottets betänkande utaf fyra denna kammarens ledamöter i afseende å viss del af motiveringen. Vi voro nu alla eniga om, att det är en synnerligen viktig sak för landet att tillgodogöra, på bästa möjliga sätt, vår vattenkraft och således äfven den vattenkraft, som nu obegagnad rinner bort i själfva kungsådran. I detta afseende har utskottet varit enigt därom, att man bör göra allt hvad man kan för att tillgodogöra denna kraft på bästa sätt. Och jag är för min del bland dem af utskottets ledamöter, som ansett, att den nya finska lagens bestämmelser i detta afseende, att vattenmängden i kungsådran skall bestämmas till visst mått äfvensom strandägarnes vattenrätt i strömfall bestämmas på enahanda sätt, i själfva verket är en utväg, som är nödvändig för att tillgodogöra vattenkraften, äfven om det allmänna eller kronan förlorar någon del af den vattenmängd, som rinner fram i kungsådran och hvartill den enligt nu gällande bestämmelser har rätt.

Men å andra sidan får man icke, då man är hängifven åt detta sträfvande, se bort från, att det äfven finnes andra, mycket viktiga intressen, som böra beaktas. I det afseendet riktas uppmärksamheten i första rummet på fisket. Det förefinnes visserligen redan nu vissa bestämmelser om att vid vattenanläggningar fisket skall tillgodoses. Men erfarenheten har visat, att detta nog icke är tillräckligt, utan att tillämpningen går mera på slentrian, så att det är af vikt att för framtiden ordna förhållandena så, att vi få fisket att vidare utveckla sig och åter komma till sin rätt och blifva behörigen tillgodosedt. Därför har i denna reservation särskildt fästats uppmärksamheten på denna angelägenhet, för att densamma må komma under bedömande i sammanhang med den af Riksdagen 1902 aflåtna skrifvelsen om vidtagande af åtgärder för att höja sötvattensfisket. Nu har emellertid utskottet i denna del verkligen sagt några ord, så att reservationen i denna del endast innefattar

en utveckling af utskottets framställning. Men då denna verkligen ändå är väl undagömd i motiveringen, syntes det mig, att det icke kunde skada att närmare utveckla saken. Då emellertid utskottet, som sagdt, redan upptagit den saken, med anledning af reservanternas yrkande, så har jag icke något särskildt yrkande att nu framställa beträffande fisket, ty det förekommer ju redan i utskottets förslag.

Däremot skall jag bedja att få hemställa om ett tillägg till utskottets motivering i det syfte, som innefattas i reservationens första del. Det förhåller sig nämligen så, att man numera genom den öfverbyggnad af kungsådra, som äger rum på grund af 1899 års lag, upplåter vattenkraften för all framtid. Visserligen sker detta under vissa förbehåll, särskildt för fisket ity att i tillstånds-resolutionerna bestämmes, att den, som får vattenkraften till sig upplåten skall vara underkastad blifvande bestämmelser i sådant hänseende, hvaremot detta synes icke alltid ske i fråga om andra intressen, som kungsådran närmast afser att tjäna. Det är förklarligt, att denna angelägenhet ej uppmärksammades, då 1899 års lag antogs, ty då hade dessa frågor icke fått den aktualitet, som de erhållit sedermera genom framkomsten af frågan om att vinna expropriation för elektriska kraftledningar och sedan genom Trollhättefrågan. Där framstod nämligen tydligt det stora intresset att icke för all framtid koncessionera kraftledningar eller upplåta vattenkraften, utan genom koncessionsförfarande begränsa de öfverlätna rättigheterna på viss afsevärd tid i sänder.

Då det nu gäller att upplåta vattenkraften i kungsådran, synes mig samma hänsyn böra äga rum. Ty det kan ju vara af stor vikt för framtiden, att man icke absolut skänker bort förfoganderätten öfver vattenkraften, utan att det allmänna har i sin hand att vid en senare tidpunkt göra andra villkor och bestämmelser i detta afseende. Här är det icke fråga om det teoretiska tvisteämnet, om äganderätten till vattenkraften i kungsådran — somliga anse, att den tillhör det allmänna, och andra, att den tillhör strandägarne — utan här är blott fråga om att uttala i motiveringen, att man vill, att frågan huruvida den upplåtelse, som dock faktiskt sker, må begränsas till viss tid, skall tagas under öfvervägande i sammanhang med det slutliga afgörandet. Enligt utskottets förslag skulle man emellertid riskera att så icke komme att ske, så att man för all framtid måhända förlorade denna vattenkraft. Reservanternas uppfattning är endast den, att man skall begära, att denna sak skall tagas under öfvervägande i sammanhang med det slutliga afgörandet och i full öfverensstämmelse med de beslut, som Riksdagen i analoga frågor nyligen fattat. Visserligen har Första Kammaren redan tagit utskottets förslag. Men detta tillägg till motiveringen skulle dock genom ett beslut i Andra Kammaren i detta syfte komma att innefatta en opinionsyttring för ett mycket beaktansvärdt syfte.

Jag vill därför, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets

*Angående
ändringar i
gällande
vattenrätts-
lagstiftning.
(Forts.)*

Angående
ändringar i
gällande
vattenrätts-
lagstiftning.
(Forts.)

hemställan, men med tillägg i afseende å motiveringen af första delen af hvad reservationen innehåller.

Herr Segerdahl: Herr talman! Hade herr Lindhagen inskränkt sig till att yrka ett tillägg, gående ut på att tillstånd att bygga i kungsådran endast skulle meddelas för viss tid, så skulle måhända äfven jag hafva kunnat gå med honom. Ty jag kan icke förneka, att förhållandena kunna så förändra sig, att det bör vara af vikt för det allmänna att kunna omreglera de villkor, under hvilka tillåtelse meddelats att bygga i ett vattendrag öfver kungsådran. Men herr Lindhagen har icke inskränkt sig därtill, utan därjämte berört ett annat område, där jag icke kan följa honom. Han har sökt häfda den uppfattning, att staten skulle utarrendera den kraft, som framflyter i kungsådrans vatten. Det är en helt ny tanke, att staten skulle hafva någon rätt till vattenkraften. Kungsådran skulle då vara ett slags domän, som staten skulle äga, och af hvilken staten skulle kunna göra sig direkt nytta. Eljest har ju uppfattningen om kungsådra varit, att den endast utgör en inskränkning i strandägarnes fria förfoganderätt öfver vattnet för vissa allmänna ändamål, för fiskens gång, samfärdsel och flottning.

Vår vattenrätt har under loppet af de sista 40 åren varit föremål för behandling utaf icke mindre än 4 kommittéer. Den första kungl. kommittén afgaf sitt betänkande 1865, och denna kommitté har ingått i undersökning af de äldre stadganden i vår lagstiftning, som beröra rätten till det framflytande vattnet. Sedan kommittén utvecklat ämnet i den delen, fortsätter kommittén: »men icke allenast ofvanberörda bestämmelser angående kungsådrans natur, och särskildt det obestämda innehållet af 20 kap. 3 § byggningsbalken, utan äfven ett uttryckligt och otvetydligt stadgande i den rent privaträttsliga delen af lagen, nämligen 12 kap. 4 § jordabalken, enligt hvilken allt vatten med undantag endast för de stora sjöarne är föremål för enskild äganderätt och kungsådran endast en inskränkning däri, visar, att kungsådran icke motsvarar den offentliga floden (flumen publicum) utan är endast en svag efterbildning däraf.»

En annan kommitté, nya lagberedningen, yttrar i detta ämne i sitt betänkande: »I den svenska rätten har, såsom förut är nämnt icke någonsin varit vidtagen någon indelning af vattnen i offentliga och enskilda. Äfven det i vår rätt först i 17:de århundradet förekommande begreppet kungsådra, som ursprungligen afsett allenast att befrämja fiskens fria upp- och nedgång i vattendragen, äger föga gemensamt med hvad i andra länder kallas offentligt vatten. Men lagstiftningen har dock redan af ålder bekräftat, att den regel, som framgår ur 12 kap. 4 § jordabalken i 1734 års lag *att den äger vatten, som äger strand*, måste tåla inskränkning till förmån för den allmänna samfärdseln; hvarjämte med tiden den åsiktdat sig att kungsådran just vore en sådan inskränkning till skydd icke allenast för fisket utan ock för andra allmänna intressen.»

Två andra kungl. kommittéer hafva uttalat sig ungefär på liknande sätt. Jag finner således af dessa kommittéers uttalanden

stöd för min mening, att kungsådran icke betecknar någon äganderätt för staten till det vatten som flyter fram, utan endast utgör en inskränkning i strandägarnes fria förfoganderätt öfver vattnet. Då det möjligen skulle kunna anses, att Andra Kammaren skulle dela reservanternas uppfattning i denna del, om kammaren bifölle reservationen, och jag för min del tror, att kammaren handlat försiktigast, om den icke ens ville gifva sig sken utaf att dela denna mening, utan låta denna fråga vara helt och hållet öppen, ber jag herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Angående
ändringar i
gällande
vattenrätts-
lagstiftning.
(Forts.)*

Herr Zetterstrand: Herr talman! Jag har endast begärt ordet för att närmare betona och understryka hvad herr Lindhagen här nyss yttrade.

Herr Lindhagen har med sin reservation, i hvilken jag jämte herrar Staaff och Olsson instämt, icke åsyftat, att Riksdagen skulle i denna fråga göra något annat uttalande än det, som lagutskottet här gjort. Vi ha förstätt, att Första Kammaren icke skulle gå med på de förändringar i utskottets utlåtande, som vi ansett vara önskvärda, och Första Kammaren har icke heller gjort det, utan den har antagit lagutskottets hemställan med den af utskottet föreslagna motiveringen. Vi reservanter ha emellertid ansett det vara lämpligt, ifall från Andra Kammarens sida gjordes ett litet tillägg till utskottets framställning i frågan och detta tillägg skulle göras af rena försiktighetshänsyn. Det har synts oss, som om det nu, när denna fråga kommit före, icke vore ur vägen, att Andra Kammaren fäste en viss uppmärksamhet vid hvad vi i reservationen påpekat, nämligen att det borde tagas under öfvervägande, huruvida icke möjligen de koncessioner, hvarom här är fråga, skulle kunna begränsas, så att de icke finge öfverstiga en viss tid, t. ex. 40 år, samt att det äfven borde tagas under öfvervägande, huruvida icke den möjligheten skulle hållas öppen, att utarrendering af nyttjanderätten till kungsådra kunde ske. Vi ha icke sagt, att så bör ske, utan endast att dessa båda saker böra tagas under öfvervägande. Då Andra Kammaren i andra med denna tämligen likartade frågor gjort uttalanden i samma riktning som det i reservationen ifrågasatta, tror jag, att det icke skulle skada, om kammaren fäste uppmärksamheten på förenämnda viktiga synpunkter, och det är därför, som jag instämmer med herr Lindhagen i det af honom här gjorda yrkandet.

Herr Jansson i Edsbäcken instämde häruti.

Herr Lindhagen: Jag vill blott med anledning af herr Segerdahls anförande nämna, att jag anser, att man handlar oförsiktigt genom att bifalla hans yrkande, ty han vill, att man skall en gång för alla fastslå att staten icke äger förfoganderätt öfver vattnet i kungsådra. Vi reservanter vilja, att denna fråga tages under öfvervägande och göres till föremål för utredning i sammanhang med det slutliga lagstiftningsarbetet på detta område. För öfrigt är denna fråga

Angående
ändringar i
gällande
vattenrätts-
lagstiftning.
(Forts.)

om statens eller den enskildes äganderätt öfver vattenkraften i kungsådra af ytterst subtil beskaffenhet. Den enskilde är för närvarande fullkomligt beröfvad förfoganderätten till dylik vattenkraft, och han kan icke genom process eller på annat sätt till sig vindicera densamma, ty allting härvidlag beror ju på statens egen lagstiftning, det är staten själf, som afgör, om och i hvad mån den vill på den enskilde öfverlåta förfoganderätten öfver vattenkraften i kungsådra. Men vi ha dock i alla fall ansett, att det är onödigt att staten härvid skänker bort denna förfoganderätt — jag använder med afsikt icke uttrycket »äganderätt» — för all evärdlig framtid, så att ej staten om t. ex. ett halft sekel får anledning att ångra en dylik öfverlåtelse. Staten kan ju komma att själf behöfva vattenkraft, som den på detta sätt aflämnat sig förfoganderätten till, för t. ex. vissa allmänna ändamål, som icke kunna vinnas denna vattenkraft förutan, men då får staten säkerligen därför betala ett pris, som motsvarar vattenkraftens verkliga värde, därför att nyttjanderätten till densamma en gång af staten gifvits bort evärdeligen. Hufvudsaken här är dock, att vattnet icke rinner bort till ingen nytta, och därför bör staten också öfverlåta förfoganderätten öfver vattnet i kungsådra åt bredvid boende strandägare, likväl på betryggande villkor, så att statens intressen tillgodoses. Vi ha ansett det vara försiktigare, att man tager i öfvervägande, huruvida icke dylik upplåtelse sålunda bör begränsas, än att man nu fastslår, att staten skall för all framtid till enskilde abandonnera sin rätt till förfogandet öfver vattenkraft i kungsådra. För öfrigt må anmärkas att de af herr Segerdahl åberopade uttalandena jäfvas af andra af honom icke omnämnda framställningar, som grunda sig på fullständigare forskningar.

Jag skulle möjligen förstå, hvarför man önskar, att staten i möjligaste mån alldeles afstår från förfogandet öfver vattenkraften i kungsådra, om åtminstone industrien på det sättet skulle kunna gagnas. Men följderna blir nog den, att en person, som fått en sådan present att för all framtid förfoga öfver, säljer den till en annan, som därvid får betala en dryg summa, och då har denne andre naturligtvis icke någon särskild nytta af statens gåfva, ty han måste ju söka taga igen räntan på det utlagda kapitalet. I längden skulle alltså en obegränsad upplåtelse af vattenkraften i kungsådra icke komma industrien till godo, utan det torde nog för industrien vara bäst, om denna upplåtelse regleras på sätt, som jag nu här och i reservationen närmare angifvit. Vi reservanter ha emellertid endast velat, att den frågan tages under öfvervägande och utredes.

Med herr *Lindhagen* förenade sig herrar *Nordin* och *Moll*.

Herr *Redelius*: Jag begärde ordet endast för att meddela, att jag för min del icke kan vara med om att bifalla hvad reservationerna säga på sid. 27 angående rätten till vattenkraft i kungsådra. Jag vill icke med min röst biträda den uppfattningen, att dylik vattenkraft äfven efter upplåtelse skulle vara statens egendom

och att staten blott skulle på viss tid utarrendera eller upplåta nyttjanderätten till denna kraft, och därför instämmer jag i det hänseendet med herr Segerdahl och hemställer, att kammaren måtte afslå reservationen och bifalla utskottets hemställan.

*Angående
ändringar i
gällande
vattenrättslag-
stiftning.
(Forts.)*

Herr Widén: Herr talman! Jag anser också, att det är försiktigast, att Andra Kammaren nu bifaller lagutskottets förevarande hemställan. Jag vill icke vidlyftigare inlåta mig på denna sak; men det vill jag framhålla, att den fråga, som det här gäller, nämligen å ena sidan statens rätt i kungsådra samt hvad densamma har för ändamål eller statsintresse att tillgodose, och å andra sidan, under hvilken form eller på hvilka villkor staten bör upplåta rätt att bygga i kungsådra, är så pass invecklad och svårlöst, att det är bäst, att vi icke göra något närmare uttalande i det afseendet; och i det hänseendet synes mig lagutskottets motivering vara att föredraga framför den af reservanterna föreslagna. Den diskussion, som nu förts här i kammaren, kan ju för öfrigt tjäna som ledning för dem, som skola utreda denna fråga, så att äfven de af reservanterna framhäfta synpunkterna då blifva beaktade, om de eljest icke skulle ha blifvit det redan på grund af lagutskottets framställning, hvilket jag för min del tror. Men att vi här skulle uttala oss för ett koncessionsförfarande eller något dylikt i afseende å upplåtelse af rätten att disponera vattenkraften i kungsådra, förefaller mig vara ganska olämpligt. Det säkraste härvidlag är nog att bifalla lagutskottets hemställan, och jag tror, som sagdt, att äfven med ett sådant beslut reservanterna komma att ernå hvad de vilja.

Jag ber alltså att få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Ja, »det enklaste» är nog att bifalla utskottets hemställan, men inte tror jag, att vi därigenom — såsom herr Widén här sade — ernå just det, som vi reservanter här vilja hafva fram. Förhållandet är ju det, att 1899 års lag om rätt att bygga i kungsådra icke känner till någon begränsning i fråga om upplåtelse af dylik rätt, utan sådan upplåtelse kan få beviljas för all framtid och har därför hitintills också i de särskilda fallen medgifvits just på sådant sätt. Det är med anledning häraf, som vi reservanter, då den frågan nu kommit före, att man skall ännu mera utnyttja och tillstånga kungsådra, ha ansett, att man dock bör taga i öfvervägande, huruvida icke det koncessionsförfarande, som för närvarande med stöd af 1899 års lag praktiserats, i viss man är oriktigt och därför bör något modifieras. Skall man framgent här gå till väga på samma sätt som hittills, torde det nog kunna hända, att våra efterkommande om ett halft eller ett sekel komma att säga alldeles detsamma om oss, som vi här mången gång säga om hvad våra föregångare gjorde för ett århundrade sedan i afseende å tillspillogifvandet af allmänna intressen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talman propositioner dels på godkännande af utskottets hemställan

*Angående
ändringar i
güllande
vattenrätts-
lagstiftning.
(Forts.)*

och den af utskottet anförda motiveringen oförändrad, dels ock på bifall till det af herr Lindhagen under öfverläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, företogs sådan enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner lagutskottets hemställen i utskottets förevarande utlåtande n:o 46 och den af utskottet anförda motiveringen oförändrad,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det af herr Lindhagen under öfverläggningen framställda yrkandet.

Omröstningen utföll med 101 ja mot 56 nej; hvadan kammaren alltså godkänt utskottets hemställen och den af utskottet anförda motiveringen oförändrad.

§ 9.

Föredrogs och godkändes lagutskottets utlåtande, n:o 47, i anledning af väckt motion angående landstormens tjänstgöring m. m.

§ 10.

*Om utsträckt
tjänstgörings-
tid för vissa
värnpliktige.*

Härefter företogs till behandling lagutskottets utlåtande, n:o 48, i anledning af väckt motion om utsträckt tjänstgöringstid för vissa värnpliktige.

Lagutskottet hade till förberedande behandling fått emottaga en inom Första Kammaren af herr *Ridderbjelke* väckt motion, n:o 2, hvori föreslagits, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t täcktes för Riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar i värnpliktslagen, att för värnpliktige, hvilka i statens eller af staten understödda högre elementarläroverk eller därmed jämförliga undervisningsanstalter erhållit viss skolbildning, tjänstgöringstiden utsträcktes i syfte att utbilda nämnde värnpliktige till reservbefäl.

Utskottet hemställde, att Riksdagen ville, i anledning af förevarande motion, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida och under hvilka villkor tjänstgöringstiden för sådana värnpliktige, som i statens eller af staten understödda högre elementarläroverk och därmed jämförliga

undervisningsanstalter erhållit viss skolbildning, kunde på lämpligt sätt utsträckas i syfte att utbilda nämnde värnpliktige till reservbefäl, samt, därest förhållandena ansåges därtill föranleda, för Riksdagen framlägga förslag till de ändringar i värnpliktslagen, som för vinnande af dylikt syfte erfordrades.

Om utsträckt tjänstgörings-tid för vissa värnpliktige.
(Forts.)

Reservationer hade emellertid afgifvits:

af herrar *Zetterstrand*, *Andersson* i Helgesta, *Olsson* i Mårdäng, *Wiklund* och *Segerdahl*, hvilka föreslagit, att förevarande motion ej måtte af Riksdagen bifallas;

af herr *Staaß*, som ansett, att motionen bort af utskottet afstyrkas;

samt af herr *Lindhagen*, som under instämmande i hufvudsak de skäl, som anförts i de af herrar *Zetterstrand* m. fl. samt herr *Staaß* afgifna reservationerna, jämväl ansett, att motionen bort afstyrkas.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet begärdes af:

Herr *Zetterstrand*, som yttrade: Herr talman, mina herrar! På de skäl, som återfinnas i de båda vid detta utlåtande fogade reservationerna, tager jag mig friheten hemställa, att kammaren måtte afslå såväl den i ämnet väckta motionen som utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Redelius*, *Jansson* i Edsbäcken, *Andersson* i Helgesta, *Landin* och *Hultkrantz*.

Herr *Pantzarhielm*: Herr talman, mina herrar! Då den tanke, som ligger till grund för den nu föreliggande motionen, återfinnes i den motion, som jag väckte i härordningsfrågan vid 1901 års riksdag, ber jag att få yttra några ord i frågan.

I Schweiz, ett litet land som vårt och där man infört milisystemet, åligger det hvarje värnpliktig att emottaga den tjänstegrad inom milisen, som åt honom anförtros. Ett sådant förtroendeuppdrag medför äfven för honom skyldighet att deltaga i alla de öfningar och skaffa sig all den utbildning, som fordras för att han skall kunna rätt fullgöra detta sitt uppdrag. Jag finner detta vara alldeles riktigt. Visserligen påläggas därigenom den mera skolade och intelligenta ungdomen en längre öfningstid än öfriga värnpliktiga, men denna ungdom har ock af staten fått till skänks all sin utbildning och all sin skolning och det är tack vare denna utbildning och skolning, som den fått af staten, som den kan intaga en mera framskjuten plats i samhället, än som beskäres öfriga. Denna framskjutna plats gifver desse unge män tillfälle att komma i åtnjutande af vissa företräden och det icke allenast i rent socialt hänseende, utan äfven i ekonomiskt hänseende. De få anställning i statens tjänst och ha i regeln af denna en tillräcklig utkomst. Om man då ställer på dessa den fordran, att de, när fäderneslandet är i fara, också skola underkasta sig att till detsamma försvar lämna, då de så kunna,

*Om utsträckt
tjänstgörings-
tid för vissa
värnpliktige.
(Forts.)*

en kapten, en löjtnant, en sergeant eller en korpral i stället för menige, tror jag icke, att man ställer på dem för stor fordran. Men då måste man äfven fordra af dem, att de i fredstid skola genom en eller annan månads längre öfning bereda sig för att kunna fylla den uppgift, som i händelse af krig tillkommer dem.

Se vi på de reservationer som här äro afgifna, finna vi, att den första gruppens reservanter förmena, att om den nuvarande öfnings-tiden användes på annat, bättre och lämpligare sätt än nu, om man toge hänsyn till den förberedande militära skolning, som dessa unga män måhända fått förut, skulle man kunna bibringa dem egenskaper och färdigheter, som gjorde det möjligt, att de i farans stund skulle kunna uppträda som reservbefäl inom armén.

Här kan icke blifva fråga om andra värnpliktige än infanterister. Öfningstiden för infanteriet kommer att, när den nya härordningen en gång blir genomförd, uppgå till 240 dagar. Jag tror icke, att denna tid, äfven om den användes aldrig så väl, är tillräckligt lång, för att man på den skall hinna skola något befäl. Därtill fordras utan tvifvel en längre tid. Nu hafva vi för vissa specialvapen inom vår armé en öfningstid af ett år. Om nu äfven en del af de värnpliktige vid infanteriet skulle få underkasta sig att likaledes göra ett års värnplikt, så vore detta väl icke så farligt. Detta beträffande den första gruppen reservanter.

Den andra »gruppen» som utgöres af herr Staaff ensam, har liksom den förra närmare utvecklats sina skäl. Det synes mig dock, som om herr Staaff skulle ha anlagt en väl stor synvinkel på denna relativt ringa fråga. Han yttrar i sin reservation bland annat, efter att först ha gifvit sitt erkännande åt den tanke, som ligger till grund för motionen, följande: »Men om det också ej skall förnekas, att vissa skäl kunna tala för förslaget, synas mig dock skälen emot detsamma vara ännu kraftigare. För ett litet och fattigt folk måste det vara af högsta vikt att upprätthålla, vårda och utveckla sin andliga odling. Det måste då ock vara af högsta vikt att ej genom särskilda anordningar lägga hinder i vägen för utbildningen af denna odlings ämnessvenner.» Ja, det är mycket sant, men för att ett litet, fattigt folk skall komma i den lyckliga ställningen, blir det väl i första rummet nödvändigt för detta folk att se till, att det också bevarar sin själfständighet och sin handlingsfrihet, så att det kan ställa i sitt eget hus, som det vill. Jag tror icke, att vi behöfva gå så långt för att finna, att den andliga odlingen kan lida väsentligt afbräck och att hinder kunna läggas i vägen för dess ämnessvenner, som äro mycket större än de, som den i denna motion ifrågasatta åtgärden enligt herr Staaffs förmenande skulle medföra.

Herr Staaff säger vidare, att det icke blott är rikemans söner, utan ofta äfven fattigmans barn, som studera och de skulle såväl i ekonomiskt hänseende som i sina studier lida afbräck, och detta skulle icke allenast för dem själfva, utan äfven för folket i det hela ha menliga följder. Han tillägger sedan: »En särskild personlig tunga lagd på denna kategori skulle verka försvarande och hämmande å den medellösa ungdomens sträfvan att tillgodogöra sig de möjlig-

heter till högre bildning, som staten öppnat, hvilket utan tvifvel vore att betrakta såsom en verklig nationalförlust.»

Anser nu herr Staaff, att man i de kulturländer, de må vara stora eller små, fattiga eller rika, där man har längre öfningstid för de värnpliktige än hos oss, såsom, för att taga några exempel från våra grannländer. Danmark och Tyskland, i hvilket senare land öfningstiden är två år, för att nu icke tala om Frankrike, där öfningstiden för de värnpliktige är tre år, tror verkligen herr Staaff, att de värnpliktiges öfningstid i dessa länder verkar hämmande på det nationella odlingsarbetet? Jag tror icke, att man har skäl att förmoda, att så är, åtminstone inga synliga skäl. Skulle ett par månaders längre öfningstid för vår skolade ungdom, för disciplarne vid de högre läroverken och för studenterna medföra den svåra och skadliga verkan, att den andliga odlingen i vårt land lider afbräck eller, såsom herr Staaff uttrycker sig, en verklig nationalförlust? Jag kan icke tro det, jag kan icke finna annat, än att detta är att anlägga en allt för stor synvinkel på denna lilla fråga.

Hvad den ekonomiska sidan af frågan beträffar, vill jag erinra om, hurusom här i dag inkommit ett betänkande från det sammansatta stats- och lagutskottet, däri en af herr Beckman afgifven motion tillstyrkes, hvilken motion är af sådant innehåll, att Riksdagen genom ett bifall till densamma skulle kunna göra en ganska afsevärd besparing, såsom jag föreställer mig på icke mindre än bortåt en half million kronor. På detta sätt skulle ju medel kunna beredas för att åtminstone i ekonomiskt hänseende godtgöra de obemedlade värnpliktige, som skulle få uppoffra en del af sin tid för den nu ifrågasatta utbildningen.

Jag tror dessutom för min del, att en dylik förlängd öfningstid skulle för flertalet studerande innebära en ganska stor nytta; öfningsarna ute i fria luften och det friska fältlifvet skulle stärka deras kroppar och stärka deras vilja och förmåga att med glädje lyne fortsätta sitt arbete, när de vända åter till sina studier.

Samtliga reservanterna säga, att ett sådant förslag som det nu föreliggande bör komma från regeringen, ty eljest kan man icke taga någon hänsyn till detsamma. Jag kan emellertid icke fatta sådana uttalanden från demokratiskt anlagda personer, att de önska, att allting skall komma från regeringen och att eljest duger det inte. Det kan vara bra att skylla på detta, när man icke vill en sak, ty hvad hindrar väl, att man upptager en tanke, som här kommer fram och som kan leda till ett godt resultat, äfven om denna tanke icke kommer från regeringen? Jag kan åtminstone icke förstå, att något hinder i den vägen skulle förefinnas. Med afseende å det nyssnämnda, af herr Beckman gjorda förslaget angående ändring af värnpliktslagen har det sammansatta utskott, som behandlat den frågan, åtminstone delvis tillstyrkt förslaget, trots det att det icke kommit från Kungl. Maj:t. Men det är ju, som sagdt, alltid bra att ha något att skylla på.

Ett faktum är väl, att det värnningssystem, som vi för närvarande hafva inom vår armé och som snart sagdt är det enda sätt,

Om utsträckt tjänstgöringstid för vissa värnpliktige.
(Forts.)

Om utsträckt
tjänstgörings-
tid för vissa
värnpliktige.
(Forts.)

hvarpå vi nu söka skaffa vare sig underbefäl eller reservbefäl, är olämpligt. Värfvadt folk passar icke till befäl för värnpliktige. Dels äro de nämligen i de flesta fall yngre än de värnpliktige, dels stå de i regeln på för låg bildningsgrad. Äfven många andra skäl tala mot en sådan anordning, icke minst det, att det visat sig vara synnerligen svårt att värfva. Det förefinnes redan nu brist på befäl, och denna brist skulle framträda i ännu högre grad, om vi skulle behöfva mobilisera, hvilket kan ske hvilken dag som helst. Men är det då icke skäl nog, att vi nu antaga det föreliggande förslaget om en skrivelse till Kungl. Maj:t i denna fråga. Det må sedan ankomma på Kungl. Maj:t om han vill föranstalta en utredning i densamma och om han sedan vill för Riksdagen framlägga det förslag, som en sådan utredning kan föranleda, liksom Kungl. Maj:t äfven må kunna jämföra det här ifrågasatta sättet att lösa frågan med andra metoder och andra möjligheter, som kunna framkomma i samma syfte.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Pantzarhielm förenade sig herrar *Nydal, Höök, Mallmin* och *Trapp*.

Herr Zetterstrand: Jag vill på intet sätt bestrida, att icke åtskilliga skäl kunna tala för det förslag, som här föreligger, men jag tror också, att — såsom vi reserveranter gjort — skäl kunna anföras mot detsamma. Bland annat vill jag påpeka, att särskildt i Tyskland — hvilket land den ärade talaren bland annat omnämnde — har just den kategori af medborgare, hvarom här är fråga, kortare öfningstid än de öfriga. Jag gillar visst icke en sådan anordning, men den visar dock, att ett förslag af sådan beskaffenhet som det nu föreliggande bör tagas i allvarligt öfvervägande. Vi böra icke binda oss vid något härvidlag, förr än frågan blifvit af Kungl. Maj:t närmare utredd.

Jag tror icke, att det vore riktigt försiktigt, om Riksdagen skulle taga ett sådant initiativ som det här ifrågasatta, för att kanske sedan, när slutligt förslag föreligger, intaga en alldeles motsatt ståndpunkt.

Nu klandrade den förre talaren oss reserveranter och sade, att vi varit inkonsekventa, när vi icke velat taga initiativ i denna fråga men gjort det i en annan fråga, nämligen angående den af herr Beckman föreslagna ändringen af värnpliktslagen. Det förefaller mig emellertid alldeles gifvet, att Riksdagen bör taga initiativ i den sistnämnda frågan, då där afses en besparing, som vore önskvärd. Om Riksdagen vid pröfning af en fråga finner, att något anslag utan olägenhet kan minskas, vore det bra underligt, om Riksdagen skulle afvisa en framställning i sådant syfte. Men beträffande en sådan fråga som den nu föreliggande anser jag, att initiativet bör komma från regeringen och att Riksdagen icke bör på förhand intaga någon bestämd ståndpunkt, innan frågan blifvit vederbörligen utredd.

Jag yrkar fortfarande bifall till reservanternas hemställan om afslag å såväl motionärens som utskottets framställning.

Om utsträckt tjänstgörings-tid för vissa värnpliktige.
(Forts.)

Vidare anfördes ej. Efter det herr talmannen framställt propositioner å de yrkanden, som under öfverläggningen förekommit, afslog kammaren utskottets hemställan och den i ämnet väckta motionen.

§ 11.

Därnäst i ordningen förelåg till afgörande Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 41, i anledning af motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående revision af frakttaxan för statens järnvägar.

Angående revision af frakttaxan för statens järnvägar.

I en inom Andra Kammaren väckt och till utskottet hänvisad motion n:o 23 hade herr *I. E. G. Svensson* i Skyllberg hemställt, att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla,

att Kungl. Maj:t täcktes anmoda järnvägsstyrelsen snarast inkomma med förslag till reviderad, förenklad frakttaxa för statens järnvägar, samt att vid denna taxas utarbetande järnvägsstyrelsen ville tillse, att sådana billiga godsslag, hvilkas tillhandahållande å konsumtionsorterna till drägligt pris gagnade ett större allmänintresse och hvilkas framforslande ej heller åsamkade järnvägen andra omkostnader än själfva transportkostnaden samt skälig andel i förvaltning och underhåll, måtte beräknas efter så billig tariff som möjligt. Jämväl torde vid ny taxas utarbetande skälig hänsyn tagas till främjande af landets exportindustri;

att vid sändning af sådant gods, hvarå verkliga vikten till följd af brist af vagnsvåg å afsändningsstationen ej kunde angifvas, frakten måtte debiteras efter den vikt, godset i fråga enligt statens järnvägars egen taxa skulle anses hafva;

att, då järnvägsstyrelsen af ett eller annat skäl beviljat någon trafikant extra fraktlindring, sådant medgifvande skulle offentliggöras samt att å hvarje statens järnvägsstation skulle å lämpligt ställe vara anslaget, hvilka undantagsfrakter till eller från station vore medgifna, samt att, då frakttaxan medgäfve lägre frakt för gods, med villkor att sändningen skedde i vagnslast om minst så och så många kilogram, sådan fraktlindring finge åtnjutas, så snart trafikanten begärt sändning på föreskrifvet sätt, oafsedt om stationen i fråga kunde tillhandahålla lämplig vagnstyp eller icke.

Utskottet hemställde, att Andra Kammaren för sin del ville besluta,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t anmoda järnvägsstyrelsen snarast inkomma med förslag till reviderad, förenklad taxa för transporter å statens järnvägar med föreskrift därjämte,

a) att vid utarbetandet af nämnda förslag tillbörlig hänsyn måtte tagas icke blott till järnvägarnas behof af en fraktinkomst, som stode i lämpligt förhållande till kostnaderna för en varas framforslande, utan äfven till varans förmåga att draga viss fraktafgift,

Angående
revision af
frakttaxan för
statens järn-
vägar.
(Forts.)

b) att det måtte särskildt beaktas, i hvad mån det under senare åren verkställda allmänna införandet af godsvagnar af större lastdrygheit än förutvarande kunde medverka till beredandet af vissa behöfliga fraktreduktioner särskildt för mindre värdefulla godsslag.

c) att till höjande af landets exportverksamhet och till främjande af svenska alsters — särskildt bearbetade och förädlade varors — afsättning i utlandet i taxan måtte, under de föreskrifter, som kunde anses nödiga, införas bestämmelser angående vissa fraktlindringar för dylikt exportgods, samt

d) att alla undantagstariffer och fraktrabatter städse måtte på lämpligt sätt kungöras för att komma till en större allmänhets kännedom.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Nordström i Stockholm: Herr talman, mina herrar! Jag skulle icke i denna sena timme ha besvärat kammaren med att åhöra, hvad jag nu kommer att säga, om jag icke ansåge mig därtill särskildt uppfordrad.

Det förhåller sig så, att det mesta af hvad här är föreslaget redan är under arbete. Utskottet föreslår, att vid utarbetandet af ny taxa för transporter å statens järnvägar »hänsyn måtte tagas icke blott till järnvägarnes behof af en fraktinkomst, som står i lämpligt förhållande till kostnaderna för en varas framforslande, utan äfven till varans förmåga att draga viss fraktafgift». Jag kan då meddela, att den nuvarande taxan, som på sin tid utarbetades af en kommitté, hvilken afgaf sitt utlåtande år 1888, just hvilat på denna grund. Kommittén säger nämligen på sid. 11 i sitt utlåtande:

»Kommittén har icke kunnat lämna ur sikte, att de betydliga belopp, med hvilka erlagda räntor å det för statens järnvägar använda byggnadskapital öfverskjuta och under årtal öfverskjutit nettobehållningen af järnvägsrörelsen, i själfva verket icke äro annat än skattemedel. Att dylika skattebidrag ännu länge komma att krävas, därom finns intet tvifvel; men det torde ej vara billigt, att sådana bidrag genom vidtagande af långt drifna fraktnedsättningar, hvarom från många håll yrkande framställt, ökas utöfver hvad nödigt är. Ledd af denna grundtanke, har därför kommittén vid upprättandet af bilagda förslag till ny järnvägstaxa sökt att, med billig hänsyn till den trafikerande allmänhetens skäliga anspråk på lindriga frakter och *godsets större eller mindre förmåga att bära frakt*, ernå det för staten gynnsammaste ekonomiska resultat af järnvägsrörelsen.»

Man ser sålunda, att kommittén vid taxans upprättande — och det är samma taxa, som med vissa nedsättningar gäller än — just haft för ögonen de synpunkter, som man här ifrågasatt borde tagas i öfvervägande. Men då intet kan räcka ständigt, är det klart, att jämväl denna taxa måste undergå förändringar och omarbetningar. En sådan omarbetning är redan satt i gång. Det är dock icke så lätt gjordt att få den färdig; det är många utredningar, som skola

göras, och mycket arbete, som måste nedläggas därpå. innan man kan hinna till ett afgörande.

Hvad särskildt beträffar varuslagen rundvirke och ved, hvarom den ärade motionären talar, så är det nog sant, att transporten af det senare varuslaget äger rum efter en högre tariff än den, som gäller för det förra. Men om man beräknar frakten t. ex. för ett afstånd af 200 kilometer, så finner man, att en vagnslast ved inbringar åt järnvägen, trots den högre tariffen, 12 kronor 80 öre mindre än en vagnslast rundvirke. Man torde därför icke kunna påstå, att taxan här är så illa afvägd.

Vidare har det framhållits, att i Finland fraktpriset för dessa varor — rundvirke och ved — är mycket lägre än på de svenska järnvägarne. Men detta står i samband därmed, att den finska taxan i allmänhet är lägre än vår. Om detta nu ländt till båtnad för de finska statsjärnvägarne, därom kan jag icke lämna upplysning, då jag icke har sådana statistiska data, som belysa frågan. Att finnarne kunna hafva en i allmänhet lägre frakttaxa än vi, det beror åtminstone till någon del därpå, att i Finland nästan alla järnvägar äro statsjärnvägar, och att sålunda taxorna kunna helt och hållet bestämmas efter nationalekonomiska grunder, utan att man behöfver taga hänsyn därtill att ej genom allt för låga frakter på statens järnvägar nödga de enskilda järnvägarna att till skada för sin ekonomi jämväl tillämpa sådana. Därför kunna där taxorna bli lägre. Men i vårt land, där man vid taxornas upprättande i allmänhet måste tillse, att man icke inverkar på enskilda kommunikationsbolag allt för mycket, får man vara litet försiktigare än finnarne kanske brytt sig om att vara.

Då utskottet icke gjort något yrkande med afseende på motionärens förslag om fraktdebitering i vissa fall efter taxerad vikt, skall jag icke upptaga kammarrens tid med att yttra något om detta.

I punkten b) har utskottet föreslagit, »att det måtte särskildt beaktas, i hvad mån det under senare åren verkställda allmänna införandet af godsvagnar af större lastdryghet än förutvarande kunde medverka till beredandet af vissa behöfliga fraktreduktioner, särskildt för mindre värdefulla godsslag».

Ja, järnvägsstyrelsen har insett, att man måste skaffa bättre förhållande mellan last och taxa, det vill säga mellan vagnens vikt och det därpå lastade godsets vikt. Därför började järnvägsstyrelsen år 1899 att anskaffa vagnar af större lastdryghet. Men det blefve ganska trassligt att redan nu gå så långt, som här är ifrågasatt. Vi ha ännu alldeles för litet af dylika lastdrygare vagnar. Af hela antalet täckta vagnar är endast en fjärdedel, af hela antalet spannmålsvagnar endast en tredjedel, och af hela antalet virkesvagnar endast en åttendedel af nyare typen. Därest det nu skulle medgifvas en billigare frakt vid lastning af en vagn, som har en bärighet af 16 ton än af en vagn med endast 11 tons bärighet, skulle ju alla vilja ha de större vagnarna och de mindre ej komma till användning. Det kan således icke ännu vara lämpligt att vidtaga en sådan åtgärd som den af utskottet ifrågasatta. Och om man ändrade frakterna

*Angående
revision af
frakttaxan för
statens järn-
vägar.
(Forts.)*

Angående
revision af
frakttaxan för
statens järn-
vägar.
(Forts.)

efter lastdrygheten, så skulle detta helt säkert framkalla sådant rop efter lastdrygare vagnar, att de kraf som i följd däraf komma att ställas på Riksdagen, blefve mycket stora. Jag tror att man gör klokast, om man vid de nya inköp, som Riksdagen beviljat, anskaffar lastdrygare vagnar. och att, sedan man fått så många sådana vagnar, att därmed trafikens behof kan motsvaras, man då tillser i hvad mån en sådan ändring, som den ärade motionären föreslår, hör vidtagas.

I punkten c) säger utskottet »att till höjande af landets exportverksamhet och till främjande af svenska alsters — särskildt bearbetade och förädlade varors — afsättning i utlandet i taxan måtte, under de föreskrifter, som kunna anses nödiga, införas bestämmelser angående vissa fraktlindringar för dylikt exportgods».

Detta är en tanke, som har berättigande, jag måste erkänna det. Och jag gör det så mycket hellre, som järnvägsstyrelsen i denna fråga redan väckt förslag. Detta var den första fråga, angående hvilken järnvägsstyrelsen utbad sig ett råd af järnvägsrådet. Det är nämligen mycket ofta, som trafikanter som stöd för sina framställningar om fraktnedsättning åberopa, att sändningen är afsedd för export; de liksom taga för gifvet, att de då skola få billigare frakt. Beträffande frågan om införande af särskilda exporttariffer ansåg sig emellertid järnvägsrådet icke böra göra något uttalande. Denna fråga kan ju äfven ses från olika synpunkter, men jag tror, det är klokt, att Riksdagen icke gör något bestämdt uttalande i ämnet, förr än en grundligare utredning härutinnan föreligger.

Hvad slutligen den saken beträffar, »att alla undantagstariffer och fraktrabatter städse måtte på lämpligt sätt kungöras för att komma till en större allmänhets kännedom», så anser jag, att det är en mycket riktig tanke, som häri uttalas.

Järnvägsstyrelsen har ingenting att erinra emot en föreskrift i sådan riktning, som motionären framställt. Men det torde vara nödvändigt, att en sådan föreskrift måste gälla icke allenast statens järnvägar utan äfven alla enskilda järnvägar. Först då kan detta kungörande om nedsättningar göra den verkan, som motionären har afsett, det vill säga att allmänheten skall ha bättre reda på de frakter, som verkligen gälla i det ena eller andra fallet. Järnvägsstyrelsen måste i allmänhet så förfara, att, när den medgifver fraktlindring åt någon person för frakt af vissa slags varor mellan de och de stationerna, den tillser, att så vidt möjligt liknande fraktlindring kommer äfven andra trafikanter till godo, som försända enahanda varor mellan samma orter. Detta sker däremot icke alltid vid de enskilda järnvägarne, utan där göras personliga undantag. Nu tillkännagifvas dylika nedsättningar på statens järnvägar genom skrivelser och i vissa fall genom tryckta cirkulär, hvaraf allmänheten på begäran får del vid stationerna; men skulle hädanefter nedsättningarna kungöras i Posttidningen eller på annat sätt, så måste föreskrifterna därom vara allmänna, det vill säga gälla de enskilda järnvägarne

lika väl som statens järnvägar. Innan detta genomföres, måste dock de enskilda järnvägarne få ett ord med i laget.

Jag skulle visserligen ha anledning att yrka afslag på utskottets förslag. Men då jag nu fått tillfälle att nämna, att större delen af hvad här är föreslaget redan är föremål för öfverläggningar inom järnvägsstyrelsen och i viss mån järnvägsrådet, så skall jag icke göra något yrkande. Men jag har ansett mig böra säga hvad jag här nu sagt, på det att Riksdagen icke skulle få den uppfattningen, att järnvägsstyrelsen icke själfmant beaktat så viktiga frågor, som de, hvilka här i utskottets förslag äro behandlade.

*Angående
revision af
frakttaxan för
statens järn-
vägar.
(Forts.)*

Herr Svensson i Skyllberg: Herr talman! Jag är generaldirektör Nordström synnerligen tacksam för det välvilliga sätt, hvarpå han har uttalat sig om den motion, som jag i denna fråga afgifvit. Äfven han erkände, att en revision af frakttaxan för statens järnvägar är önskelig, och att den bör ske i sådan riktning, som jag här föreslagit. De många undantag från denna frakttaxa, som — icke minst under senare tiden — ägt rum i form af medgifna fraktlindringar i vissa fall och dylikt, visa oförtydbart på behovet af en revision af frakttaxan. Dessa undantag äro så många och af så privat natur, att mången gång endast vederbörande trafikant och järnvägsförvaltningen har kännedom om dem. Om jag icke är allt för illa underrättad, har arbetet med revision af frakttaxan redan pågått i mer än ett årtionde. För några år sedan tillsattes ju det så kallade järnvägsrådet, som skulle ägna särskild uppmärksamhet åt denna sak, men ännu har man icke sett något större positivt resultat af dess arbete. Under sådana förhållanden har man i intresserade kretsar börjat undra, hur det skall gå med denna revision. Jag hoppas därför, att Riksdagen bifaller det föreliggande skrifvelseförslaget, ty ett sådant beslut skall säkerligen bidra till att påskynda den revision, hvarom här är fråga, och jag tror icke heller, att det kan skada, om de synpunkter, som jag i min motion framställt och hvilka generaldirektören för statens järnvägar för sin del ansett vara värda uppmärksamhet, äfven blifva beaktade vid den nu förevarande frågans pröfning och afgörande.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets nu föreliggande förslag.

Herr Nordström i Stockholm: Herr talman! Med anledning af hvad den siste ärade talaren nämnde därom, att järnvägsrådet arbetat några år, utan att man sett några frukter af dess verksamhet, tillåter jag mig påpeka, att järnvägsrådet har haft tvenne sammanträden. Vid det ena af dessa sammanträden genomgicks det nya godsindelningsschemat, hvarvid flera väsentliga fraktlindringar gjordes, hufvudsakligen för den kemiska industriens produkter, hvilka icke varit upptagna i förut gällande godsindelningsschema. Det var alltså en ganska viktig sak, som vid detta sammanträde afhandlades. Vid det andra sammanträdet, som var mycket långvarigt, behandlades frågan om zontariff, hvilken fråga ju är af mycket stor och vidt-

Angående
revision af
frakttaxan för
statens järn-
vägar.
(Forts.)

utseende beskaffenhet. Denna fråga är nu beroende på Kungl. Maj:ts pröfning. Järnvägsrådet har sålledes redan handlagt två mycket stora och viktiga frågor.

Herr Biesèrt: Herr talman, mina herrar! Det är ju alldeles gifvet, att en revision af frakttaxan för statens järnvägar är nödvändig. Men det är ingalunda någon lätt sak att göra en dylik revision, ty därtill fordras vidlyftiga förarbeten, så att den nya taxan blir under alla förhållanden rättvis och lämplig. Det är icke heller för att opponera mig mot tanken på en praktisk och grundlig revision af denna frakttaxa, som jag nu begärt ordet, utan egentligen för att i korthet beröra det uttalande, som göres i punkten c i utskottets kläm.

Denna punkt lyder, såsom herrarne kunna se i betänkandet, sålunda: »att till höjande af landets exportverksamhet och till främjande af svenska alsters — särskildt bearbetade och förädlade varors — afsättning i utlandet i taxan måtte, under de föreskrifter, som kunna anses nödiga, införas bestämmelser angående vissa fraktlindringar för dylikt exportgods». Jag ber att på förhand få tillkännagifva, att den största delen af hvad jag tillverkar vid min fabrik, är afsedt för export. Jag skulle således själf hafva den allra största fördel af att extra fraktlindringar för exportgods komme till stånd.

Men jag kan för min del icke inse det rättvisa i en sådan undantagsbestämmelse för gods, som just är afsedt för export. För mig ställer det sig på följande sätt. Taxan måste såvidt möjligt vara utarbetad på sadant sätt, att statens järnvägars utgifter blifva betäckta samt ränta och amortering blifva betalda. Jag erkänner gärna, att det är en mycket svår sak att utarbeta frakttaxan på detta sätt, men det är den ändå riktiga principen. Skall nu gods, afsedt för export, åtnjuta någon särskild förmån i form af fraktlindring, så måste, om en sådan princip, som nyss nämndes, följes, det naturligtvis ske på bekostnad af annat gods, hvilket finge betala den brist, som uppstode därigenom, att lindring bereddes det för export afsedda godset. Det är alldeles omöjligt för mig att finna det rättvisa däri, att just exporten skall åtnjuta någon särskild lindring. Nej, frakttaxan måste ställas på det sättet, att den blir så låg som möjligt för alla, men lika för alla. Jag kan, som sagdt, icke inse, hvarför den ene eller den andre skall åtnjuta någon särskild fraktlindring, för så vidt det är möjligt för järnvägsstyrelsen att anordna så, att det blir likformigt för alla. Jag kan tänka mig det fallet, att särskild fraktlindring skulle åtnjutas för trämassa, så att förlust därpå uppstode för statens järnvägar eller, om äfven de enskilda järnvägarna ginge in på en sådan anordning, för järnvägarna i allmänhet. Denna förlust skulle då tagas igen på annat sätt. Det blefve naturligtvis detsamma som en exportpremie, fastän fördold, och sådana premier kan jag icke vara med om.

Om kammaren vill bifalla motionen, skall jag därför för min del be att vördsamt få hemställa, att punkten c) måtte få utgå ur kammarens beslut.

Herr Ljunggren: Herr talman, mina herrar! Jag skall tillåta mig att först i allmänhet beröra motionens innebörd.

Motionen afser dels att hos kungl. järnvägsstyrelsen påskynda arbetet vid uppgörandet af förslag till reviderad frakttaxa för transporter å statens järnvägar, dels ock att hos Riksdagen påpeka vissa önskemål beträffande denna reviderade frakttaxa. Utskottet har afdelat motionärens framställning i sex olika punkter. Men af dessa sex afdelningar har utskottet blott ansett sig kunna tillstyrka fyra.

Bland dessa fyra punkter tillåter jag mig att särskildt framhålla den utaf den siste ärade talaren berörda frågan om exportfraktsatser. För min del anser jag, att det är en stor skillnad mellan exportpremier och exportfraktsatser. Exportpremier äro af den natur, att de gagna gods, som produceras på hvilken ort som helst, och beröra kanske icke järnvägarna. Dessa godsslag kunna t. ex. produceras vid en hamn och gifva ju då icke på något sätt statens järnvägar någon fraktinkomst. Beträffande exportfraktsatser däremot hafva statens järnvägar otvifvelaktigt någon del i inkomsten vid transporten af de godsslag, som däraf beröras.

Hvad angår det af den siste ärade talaren omnämnda godsslaget trämassa, tillåter jag mig påpeka, att det för detta godsslag redan finnes exportfraktsatser, om hvilka kungl. järnvägsstyrelsen afhandlat med främmande stater, eller rättare uttryckt, om hvilka afhandlats mellan Norge och Danmark resp. Tyskland. Det lider icke tvifvel, att den riksdagsskrifvelse af den 28 februari 1908, som här förut aberopats och som afser vidtagandet af åtgärder för främjandet af svenska alsters afsättning i utlandet, äfven i detta afseende kan vinna tillämpning. Utskottet har också dristat sig påpeka denna Riksdagens skrifvelse till Kungl. Maj:t för att motivera den framställning till Riksdagen, som utskottet gjort.

Jag tror således för min del, att utskottet haft rätt i att uti punkten c) föreslå Andra Kammaren att för sin del besluta att göra framställning därom, att i den blifvande reviderade frakttaxan måtte intagas bestämmelser, som afse främjandet af svensk exportverksamhet.

Beträffande öfriga punkter, tillåter jag mig nämna, att, hvad angår punkten a), det icke bör vara tvifvel om, att det är riktigt, som där framhålles om önskvärdheten af att taxan måtte lämpas efter varans förmåga att draga viss fraktafgift. Utskottet har äfven tillåtit sig påpeka en underdånig framställning från järnkontolets styrelse, afseende fraktlindring för träkol från Norrland. Den härigenom väckta frågan har utskottet funnit vara af den betydelse, att den särdeles väl understöder motionärens framställning i här nämnda afseende.

Utskottet har äfven tillåtit sig att i en särskild punkt, nämligen punkten b), påpeka, att det sedan flera år allt allmännare verkställda införandet af lastdrygare godsvagnar borde kunna medverka till beredandet af lindringar i frakt för vissa godsslag, särskildt de mindre värdefulla. Såsom herr generaldirektören för statsbanorna här framhållit, har det vid anskaffandet af dessa vagnar också varit

*Angående
revision af
frakttaxan för
statens järn-
vägar.*
(Forts.)

*Angående
revision af
frakttaxan för
statens järn-
vägar.*
(Forts.)

ett syftemål att åstadkomma fraktlindring. Att denna lindring icke redan vidtagits i större mån, har, såsom herr generaldirektören äfven påpekat, säkerligen haft sin orsak däri, att antalet vagnar ännu icke uppnått den mängd, som önskas.

Då de af utskottet framställda förslagen icke synas vara ägnade att på något sätt motverka Andra Kammarens anslutning till den af motionären i motionen framhållna åsikten och då det af den siste ärade talaren väckta motståndet mot punkten c) icke lär vara af den betydelse, att Andra Kammaren skulle vilja afslå utskottets hemställan i denna punkt tillåter jag mig hemställa om bifall till utskottets förslag oförändradt.

Herr Olofsson: Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag vid denna sena timme upptager kammarens tid, men jag har känt mig uppfordrad att säga några ord i den föreliggande frågan med hänsyn till förhållandena i min hemtrakt.

I Jämtland lyckas man att, där jordmänen är särskildt lämplig för användande af konstgjorda gödselämnen, få fram rätt goda foder-skördar. För närvarande finnes sålunda i Jämtland mycket hö, för hvilket icke finnes användning och som icke kunnat exporteras på grund af förhållandena i frakthänseende. När den stora missväxten i Norrland inträffade, beviljade järnvägsstyrelsen en fraktnedsättning för födoämnen och fodermedel, som från mellersta och södra Sverige försändes upp till Norrland. Denna fraktnedsättning uppgår till 25 procent af det i frakttaxan angifna beloppet, dock endast i fråga om frakter för en väglängd af minst 800 kilometer. Om således en vagnslast hö, med en vikt af 5,000 kilogram, skall fraktas från Östersund till Boden, kan ingen fraktlindring ifrågakomma, ty afståndet mellan dessa båda platser uppgår icke till 800, utan till 700 kilometer. Fraktafgiften uppgår i detta fall till 88 kronor 50 öre. Om däremot samma kvantitet hö fraktas från Krylbo till Boden, mellan hvilka platser afståndet utgör 983 kilometer, inträder en fraktlindring å 25 procent. Om dylik fraktnedsättning icke lämnades, skulle fraktafgiften för försändandet af 5,000 kilogram hö från Krylbo till Boden belöpa sig till 107 kronor och 50 öre, men tack vare den af järnvägsstyrelsen beviljade fraktlindringen afgår från detta belopp 25 procent eller 26 kronor 87 öre, så att fraktafgiften egentligen blir 80 kronor 63 öre. Det blir alltså billigare att frakta hö från Krylbo till Boden än från Östersund till Boden. Och om vi i stället för Krylbo skulle taga Hallsberg som afsändningsstation, blir fraktafgiften för väglängden Hallsberg—Boden, som utgör 1,140 kilometer, sedan ett afdrag å 25 procent från det i frakttaxan bestämda beloppet ägt rum, 88 kronor 50 öre, alltså lika mycket, som måste betalas för frakt af samma kvantitet från Östersund till Boden. På grund af dessa nu påpekade förhållanden blifva Jämtlands höproducerande bönder helt och hållet undanträngda från denna marknad. Därtill kommer, att vi däruppe ha jämförelsevis större produktionskostnader i fråga om foder på grund af skogsarbetena och bolagens verksamhet i öfrigt. När det verkligen blir

så något år, att det där finnes öfverskott af hö, som skulle kunna försälas, är detta omöjligt på grund af de ogynnsamma fraktförhållandena. Vi kunna icke i Jämtland slå oss på sädesodling och betodling såsom skåningarna. De äro i sådant afseende skyddade genom tullar, men när vi där uppe kunna frambringa något, så blifva vi på detta sätt undanskjutna. Jag kan icke finna annat, än att när man beviljar fraktlindring för foderförsändningar till Norrbotten, bör dylik fraktlindring gälla alla sådana försändningar, oberoende af den väglängd, som frakten afser. Herrarne må väl erkänna, att det måste kännas litet svårt för oss att se, hurusom hvarje näring hjälpes medelst tullar och dylikt, medan vi icke på något sätt blifva hjälpta, utan snarare stjälpna.

Jag har ansett mig böra påpeka detta, men jag har naturligtvis icke något yrkande att göra, utan hoppas, att chefen för statens järnvägar uppmärksammar hvad jag nu sagt, så att en ändring i det af mig nu påpekade missförhållandet kan komma till stånd.

Ytterligare anfördes ej. Efter af herr talmannen gifna propositioner på de under öfverläggningen framställda yrkandena blef utskottets hemställan af kammaren bifallen; och skulle jämlikt 63 § riksdagsordningen detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 12.

Föredrogs och godkändes Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 42, med anledning af Första Kammarens beslut i fråga om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till förekommande af att järnvägsanläggning må kunna förhindra eller försvåra jords afdikning m. m.

§ 13.

Efter föredragning härupå af Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 43, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande ändring af § 1 mom. 6 i förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker m. m., anförde:

Om ändring af § 1 mom. 6 i förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker m. m.

Herr Almqvist: Herr talman! För min del kan jag icke annat än beklaga det slut, hvartill utskottet kommit i denna fråga. Det missförhållande, som motionären i sin motion berört, är nämligen så erkänt, och man har på landsbygden lidit så mycket af detsamma, att det synes mig, som det icke kan råda mer än en mening därom, att en ändring härvidlag bör äga rum.

En ölutkörare på landsbygden är enligt nu gällande författning skyldig att medföra en förteckning på dem, till hvilka han skall leverera sin vara. Men om man nu ber att få se denna förteckning för att kontrollera, att han är stadd i rätta ärenden, svarar han, att han icke är skyldig att utlämna densamma till annan än åt en polisman, och om då en fjärdingsman ej finnes i närheten, kan man ju

Om ändring
af § 1 mom.
6 i förord-
ningen an-
gående försälj-
ning af vin,
maltdrycker
m. m.
(Forts.)

ingenting göra åt saken. På samma gång som lagen sålunda till-
erkänner mig rätt att angifva en ölutkörare till åtal för olaga öl-
försäljning, lämnar den mig icke möjlighet att anskaffa sådana bevis,
på grund af hvilka han kan blifva fälld. Att en dylik förteckning
på kunderna väl behöfver kontrolleras, har herrarne kanske själfva
erfarenhet utaf. Det händer ofta att denna förteckning blifvit kompo-
nerad af vederbörande ölutkörare själf, så att den innehåller namn
på rekvisiter, som icke finnas annat än möjligen i ölutkörarens
egen fantasi.

Utskottet har nu emellertid icke velat förorda det af motionären
framställda förslaget om en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan,
att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga sådan förändring i förordningen an-
gående försäljning af vin och maltdrycker, att de missbruk och
olägenheter, som uppkomma genom den olagliga försäljningen af
kringresande utkörare från ölbryggerierna icke vidare behöfva be-
faras. Jag skulle dock för min del ej haft något emot att rösta för
en dylik skrivelse. Men jag skulle ock kunnat vara med på en
sådan skrivelse, som i öfverensstämmelse med Konungens befallnings-
hafvandes i Södermanlands län gjorda uttalande i frågan — hvilket
återfinnes i utskottets utlåtande — afsåge att bereda möjlighet till
förbud inom viss kommun mot försändning af öl äfven efter rekvisi-
tion, därest det visat sig, att denna rörelse bedrifves på sådant sätt,
att oloflig kringföring därigenom främjats eller oordningar föranledts.
Jag vill betona, att de ordentliga bryggarna för visso icke skulle
hafva något alls att frukta af ett dylikt förbud, ty detta skulle blott
afse att stäfja den *olagliga* kringföringen af öl, och ej att förhindra
bryggeriägaren att på rekvisition i laga ordning utsända sin vara.
Nu har emellertid, såsom utskottet påpekar i sin motivering, denna
kammare redan för sin del beslutat en skrivelse till Kungl. Maj:t
med begäran om framläggande för Riksdagen af en fullständig om-
arbetning af förordningen angående vin och starkare maltdrycker i
viss riktning, och vid sådant förhållande hoppas jag, att äfven nu
påpekade missförhållanden må vid denna omarbetning blifva veder-
börligen beaktade.

Jag har sålunda, herr talman, icke något yrkande att göra.

Herr Olsson i Stockholm: Herr talman! Utskottet har icke
kunnat komma till annat slut än det, till hvilket utskottet kommit,
ty då man redan skrivit och begärt allmän revision och omarbet-
ning af förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker m. m.,
kunde man naturligtvis icke sedermera skriva om en särskild detalj-
fråga med begäran om omarbetning af gällande föreskrifter i denna
fråga.

Jag begagnar emellertid tillfället att understryka hvad den förre
talaren här framhållit om det stora missförhållande, som enligt
vittnesbörd från alla håll föreligger i fråga om dessa kringkörande
ölförsäljare i synnerhet på landsbygden. Jag instämmer därför till
fullo uti hvad som framhållits både af motionären och af den siste
talaren därom, att det är i högsta grad önskligt, att vid den blifvande

revisionen detta missförhållande på något sätt blir afhjälpt, och utskottet har ju i sin motivering angifvit åtskilliga utvägar, som därvid skulle kunna beaktas.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Slutligen föredrogs och godkändes Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 44, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående priset för månadsbiljetter till tredje klassen vid statens järnvägar.

Jämlikt 63 § riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 15.

Anmälades och godkändes Riksdagens kanslis förslag:

n:o 1, till riksdagsbeslutets ingress;

n:o 2, till riksdagsbeslutets slutmening, samt till paragrafer i riksdagsbeslutet;

n:o 3, angående val af Riksdagens justitieombudsman, och hans efterträdare;

n:o 4, angående ändrad lydelse af 60 och 144 §§ konkurslagen;

n:o 5, angående ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken;

n:o 6, angående sättet för organistlöns utgående;

n:o 7, angående ansvarsfrihet för fullmäktige i riksgäldskontoret;

n:o 8, angående ansvarsfrihet beträffande fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret lämnadt uppdrag i fråga om uppförande på Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus;

n:o 9, angående stämpelfrihet för expeditioner i ärenden rörande utbetalning af rese- och traktamentsersättning;

n:o 10, angående ändrad lydelse af 8 § i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura;

n:o 11, angående ändrad lydelse af 17 kap. 7 § handelsbalken;

n:o 12, angående vissa ändringar i gällande tulltaxa;

n:o 13, angående ändring af 5 § i förordningen angående hushållningen med de allmänna skogarna i riket den 26 januari 1894;

n:o 14, rörande lag angående tillämpning med afseende å elektrisk järnväg af bestämmelserna i lagen den 12 mars 1886 angående ansvarighet för skada i följd af järnvägs drift;

n:o 15, rörande lagar angående ändring i vissa delar af förordningarna om kommunalstyrelse på landet och om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862 samt af förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862;

n:o 16, rörande lagar angående ändring af § 9 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862, § 8 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863 samt § 13 och 21 i förordningen angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg den 5 maj 1882;

Om ändring af § 1 mom. 6 i förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker m. m. (Forts.)

n:o 17, angående löneregleringar för prästerskapet i föreslagna nya församlingar i Stockholm;

n:o 18, angående upphäfvande af kungl. kungörelsen om belöningar för dem, som upptäcka efterapare eller förfalskare af bankens eller riksgäldskontorets sedlar eller de falska sedlarnes utpräglare, den 8 juli 1818;

n:o 19, angående ändring i tullen för vissa slag af elektriska maskiner; och

n:o 20, angående utbetalning af anslag till riksdags- och revisionskostnader.

§ 16

Justerades protokollsutdrag.

§ 17.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 5 a, i anledning dels af Kungl. Maj:ts under fjärde hufvudtiteln af statsverkspropositionen framställda förslag om anvisande å beviljad anslag till uppförande af nya byggnader för armén, dels ock i denna fråga väckt motion;

n:o 93, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra, tredje, fjärde, femte, sjätte, sjunde, åttonde och nionde hufvudtitlarna gjorda framställningar om anslag för beredande af dyrtidstillägg för år 1904 åt en del tjänstemän och betjante m. m.;

n:o 94, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ett af hofmarskalken friherre R. von Kræmer den 17 maj 1901 till förman för svenska staten upprättadt testamente;

n:o 95, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inköp af beskickningshus i Madrid; och

n:o 96, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om anslag till utgifvande af ett vetenskapligt arbete angående docenten O. Norden-skjöld's expedition till Södra Ishafvet;

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden:

n:o 5, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående statsbidrag för aflönande af fjärdingsman; och

n:o 7, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående uttagning till tjänstgöring af icke vapenföra värnpliktige;

bankoutskottets memorial, n:o 9, angående instruktion för nästa riksdags bankoutskott;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 49, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 8 kap. 25 § strafflagen;

n:o 50, i anledning af väckt motion angående förslag till lag om den administrativa domsrätten;

n:o 51, i anledning af väckt motion om ändring af 16, 23, 59, 65 och 67 §§ i förordningen om kommunalstyrelse på landet; och n:o 52, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om samäganderätt, till lag om ändrad lydelse af 94 § skiftesstadgan samt till lag om ändrad lydelse af 29 § i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring;

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 45, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder mot smittosam venerisk sjukdoms spridande genom äkten-skap af personer, som äro med sådan sjukdom behäftade; samt

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 46, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående sättet för statens inköpande af skogsmark från enskilde.

§ 18.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>J. Olsson</i>	i Stockholm	under 2 dagar	fr. o. m. den 2 maj,
» <i>A. Hansson</i>	»	4	» » » » 4 »
» <i>N. Persson</i>	i Malmö	» 2	» » » » 1 »
» <i>K. G. Karlsson</i>	i Göteborg	»	den 2 maj,
» <i>G. Odqvist</i>	»	» 2 dagar	fr. o. m. den 2 maj,
» <i>J. P. Jespersen</i>	»	» 4	» » » » 3 » och
» <i>A. E. Lindvall</i>	»	» 2	» » » » 2 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter klockan 12,31 på natten.

In fidem
Herman Palmgren.